

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická

Neodsunutí Němci z Lanškrounska
Jana Novotná

Bakalářská práce
2010

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jana NOVOTNÁ**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Kulturní dějiny**
Název tématu: **Neodsunutí Němci z Lanškrounska**
Zadávající katedra: **Katedra historických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod - osídlení, jak se zde Němci objevili
2. Soužití Němců a Čechů a) Husitské války b) Třicetiletá válka c) (19. století - nacionalismus)
3. Válka (Benešovy dekrety, odsun)
4. Osudy zůstavších (komunismus, revoluce)
5. Zachování německé identity
6. Závěr

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury: **viz příloha**

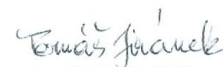
Vedoucí bakalářské práce: **doc. PhDr. Marie Macková, Ph.D.**
Katedra historických věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2008**
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2009**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2009

Příloha zadání bakalářské práce

Seznam odborné literatury:

pamětníci BENEŠ Edvard. Odsun Němců. Výbor z Pamětí a projevů doplněný edičními přílohami. Společnost Edvarda Beneše, Praha 1995. BRANDES Detlef. Cesta k vyhnání 1938-1945. Plány o rozhodnutí o "transferu" Němců z Československa a z Polska. Prostor, Praha 2002. BRÜGEL Johann Wolfgang. Češi a Němci 1918 - 1938. Academia, Praha 2006. ČERNÝ Bohumil. Češi, Němci, odsun. Diskuse nezávislých historiků. Academia, Praha 1990. GIEGOLD Heinrich. Češi a Němci. Historie sousedských vztahů. Arbeitskreis Egerländer Kulturschaffender, Stuttgart 2002. GLOTZ Peter. Vyhnání. České země jako poučný případ. Paseka, Praha 2006. KLÍMA Arnošt. Češi a Němci v revoluci 1848 - 1849. Nebesa, Praha 1994. KUČERA Jaroslav. Odsun nebo vyhnání? Sudetští Němci v Československu v letech 1945- 1946. H&H, Praha 1991. KURAL Václav. Studie o sudetoněmecké otázce. Ústav mezinárodních vztahů, Praha 1996. MACHÁČEK Pavel. Cesta Čechů a Němců ke dnešku. Aventinum, Praha 2002. MANDLER Emanuel. Češi a Němci. Legendy, spory, realita. Libri, Praha 2001. MARKOVÁ Hana. Vztah odsunutých sudetských Němců k Čechům. Univerzita Pardubice, Pardubice 2003. MLEJNEK Tomáš. Příběh jednoho soužití. Češi a Němci na Znojemsku. Univerzita Pardubice, Pardubice 2005. NATHER Friedrich. Imigrace a kolonizace v Čechách a na Moravě. Nakladatelství Olomouc, Olomouc 2007. NÁPRSTEK Ivan. Vzpomínky Němců na život v ČSR po odsunu 1946. Univerzita Pardubice, Pardubice 2006. OTČENÁŠEK Jaroslav. Němci v Čechách po roce 1945. Na příkladu západního podještědí. Akademie věd České republiky, Etnologický ústav, Praha 2006. SLÁDEK Milan. Němci v Čechách. Německá menšina v Českých zemích a Československu. Pragma, Praha 2002. STANĚK Tomáš. Odsun Němců z Československa 1945 - 1947. Academia, Praha 1991. STANĚK Tomáš. Poválečné "excesy" v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování. Akademie věd České republiky, Ústav pro soudobé dějiny, Praha 2005. ŠÍROVÁ Lucie. Stereotypy Němce a Německa v České společnosti od 19. století. Univerzita Pardubice, Pardubice 2002. ŠKRÁBEK Josef. Včerejší strach. Jaké to bylo mezi Čechy a Němci? A jaké to bude..? Vyšehrad, Praha 2006. PAUSEWANGOVÁ Gudrun. Vzpomínám na rozinkovou louku. Aurora, Praha 2001.

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 30. 6. 2010

ANOTACE

Práce se věnuje německé menšině v pohraničí v období 20. století, vzniku Československé republiky, Druhé světové válce, totalitnímu režimu. Zabíhá však i do vzdálenější minulosti, aby upřesnila vývoj dané situace. Historické události jsou dokreslené vzpomínkami přeživších.

KLÍČOVÁ SLOVA

Lanškroun, Sudety, německá menšina, odsun

TITTLE

The non-displaced German from the Lanskroun region

ANNOTATION

The work deals with the German minority in the border region during the 20th century, with the Czechoslovak Republic foundation, the Second World War, totalitarian regime. However it goes into the far history as well to specify development of the given situation. The historical events have been completed with the memories of the survivors.

KEYWORDS

Lanskroun, Sudetenland, German minority, displacement

OBSAH

1. <u>Úvod</u>	8
2. <u>Svébytné etnikum – Sudety</u>	10
3. <u>Českoněmecké vztahy před válkou</u>	12
1. <u>Počátek sporů</u>	12
2. <u>První světová válka</u>	13
3. <u>„Krása První republiky“</u>	15
4. <u>O nás, bez nás</u>	20
4. <u>Život za druhé války</u>	23
5. <u>Transport a poválečné osudy těch, kteří zůstali</u>	25
1. <u>Dekrety prezidenta republiky</u>	25
2. <u>Postupimská konference</u>	27
3. <u>Vyhnání a pomsta</u>	28
4. <u>Divoký odsun na Lanškrounsku</u>	25
5. <u>Poválečný život neodsunutých</u>	30
6. <u>Po pádu Berlínské zdi</u>	36
6. <u>Vzpomínky neodsunutých Němců a jejich příbuzných na Lanškrounsku</u>	38
1. <u>Orální historie</u>	38
2. <u>Matylda Párentová</u>	39
3. <u>Anna Betlachová</u>	42
4. <u>Erna Dušková</u>	46
5. <u>Amálie Vávrová</u>	51
6. <u>Emílie Petrová</u>	56
7. <u>Marie Kalousková</u>	59
7. <u>Závěr</u>	64
<u>Resume</u>	66
<u>Přílohy</u>	68
<u>Seznam použité literatury</u>	109

1. Úvod

Téma Neodsunutí Němci z Lanškrounska jsem si vybrala po vyslechnutí příběhu paní Matyldy Párentové. Této dámě je neuvěřitelných 93 let a je stále plná energie a především má výbornou paměť, kterou bychom jí mohli leckteří závidět. Byla jsem u ní několikrát na návštěvě a pokaždé jsem od ní odcházela plná dojetí a zaskočena z toho, jak se někteří lidé dokázali zachovat ve vypjatých situacích. Každá moje návštěva u ní mi utekla jako voda, i když jsem tam strávila mnohdy i několik hodin denně. Vyprávěla mi s nadšením a do nejpodrobnějších detailů (dokonce si pamatovala, co kdy měla na sobě i jaké bylo počasí), bez jakéhokoliv náznaku únavy či postěžování na své zdraví a věk.

Vážněji jsem nad tímto tématem začala uvažovat po konzultaci s ředitelkou lanškrounského městského muzea Marií Borkovcovou, která mi velmi dobře poradila. Navrhla mi další pamětníky, které bych mohla oslovit. Dále mi poskytla seznam literatury, jež se touto problematikou zabývá. Oslovila jsem několik osob, které by mi mohly převyprávět svůj životní příběh, a většinou jsem se setkala s kladným přijetím. Bohužel, někteří lidé přišli během odsunu o své nejbližší nebo jim bylo jinak ublíženo, a proto nechtějí na tuto pro ně zlou dobu vzpomínat.

Při hledání potřebné literatury jsem si všimla, že většina knih se zabývá celostátní problematikou odsunu německého obyvatelstva, ale málokteré už regionální. Mohu uvést pro mě tři nejdůležitější autory, kteří se o dané problematice zmiňují v užším měřítku. Jsou to Jaroslav Otčenášek se svou publikací Němci v Čechách po roce 1945 na příkladu západního Podještědí, Ivan Náprstek s diplomovou prací na téma Vzpomínky Němců na život v ČSR po odsunu v roce 1946 a Milan Skřivánek s disertační prací Odsun Němců ze Svitavska 1945 – 1947. Avšak publikace zaměřená na oblast Lanškrounska dosud neexistuje. Další potřebné poznatky pro svou bakalářskou práci jsem čerpala především od domácích, ale i zahraničních autorů, kteří se dané problematice podrobně věnují. Vycházela jsem z děl již zmiňovaných autorů, ale také z práce Emila Trojana, Tomáše Staňka a Gudrun Pausenwangové.

Neméně přínosné pro mě byly i rozhovory s pamětníky. Využila jsem jejich vzpomínek pro srovnání a doplnění již vydaných děl. Práce je založena především na

faktech a využitá orální historie ji dodává potřebné detaily, autentičnost a konkretizaci. Domnívám se, že pro dané téma je orální historie jako součást historického výzkumu nezbytná.

Svou práci jsem tématicky rozdělila do pěti kapitol. V první části se zabývám atypičností pohraničí, jeho rozdílným vývojem a odlišnou mentalitou obyvatel. Snažím se vysvětlit, proč se zde tak snadno usadila ideologie nacismu a Třetí říše.

Ve druhé poukazují na českoněmecké vztahy, které se postupem času vyvíjely a měnily. Zmiňuji se o prvních sporech a nacionalistických hnutích a naopak poukazují na přátelský život politicky neangažovaných osob. Zajisté se zde musím stručně zmínit i o Mnichovské dohodě, která českoněmeckému sporu předcházela a v srdcích Čechů zanechala velkou křivdu.

Ve třetí kapitole píše o běžném životě za války (dá-li se to tak nazývat), změně vztahů mezi obyvateli a především pak o pádu německého snu ovládnout Evropu a následně se spojenci celý svět. Po rozplynutí této touhy však následovala dlouhá a trnitá cesta k odsunu.

Čtvrtá část pojednává o vyhnání, krvavé pomstě na lanškrounském náměstí Jana Marka Marků a dvěma transportům, které se uskutečnily v červnu a září roku 1946. Nevynechám ani téma, proč zde někteří obyvatelé německého původu mohli zůstat a jak se o to museli přičinit. Zabývám se změnou režimu a jeho vlivem na německou menšinu v tom smyslu, zda její členové měli omezení v kontaktu s příbuznými za hranicemi nebo problém s hledáním zaměstnání.

Poslední, tedy páté kapitole, ponechávám největší prostor- je téměř celá věnována vzpomínkám neodsunutých Němců a jejich příbuzným. Na jejím začátku však vysvětlují důležitost orální historie jako metody historického bádání. Ve zbytku pak srovnávám celou svoji práci s konkrétními příklady mých respondentů.

Cílem mé práce je vytvořit regionální popis událostí druhé světové války a vývoje po květnu 1945. Pomocí výpovědi pamětníků bych chtěla dotvořit obraz Lanškrounska v daném období a doplnit či vyvrátit již vzniklou literaturu.

2. Svěbytné etnikum – Sudety

Sudety, neboli pohraničí, byly osidlovány od 13. století německým obyvatelstvem a později, především v 17. století, i německou šlechtou, která si přivedla své poddané. Tím začala germanizace českého prostoru – s narůstajícím přílivem přistěhovalců se sudetská hranice posouvala více do vnitrozemí. S tím samozřejmě nesouhlasilo české obyvatelstvo, a tak vyvstaly první spory mezi národy v této oblasti. Panovník udělil přistěhovalcům všechna česká práva, ale ponechal jim i jejich původní - žili v právní samostatnosti.¹

Jejich samostatný vývoj byl podpořen mnohonárodnostní habsburskou monarchií, která jako úřední jazyk zavedla němčinu. Sudetští obyvatelé měli mnohem blíže ke své říši a podporovali ji i ve válečném období. „*Toto splynutí s monarchií, státem a jeho ideou přibližují i tzv. válečné půjčky. 27. 10. 1917 si v panské sněmovně ve Vídni stěžoval opat premonstrátského kláštera v Teplé G. J. Helmér na špatný poměr Čechů k válečným půjčkám. Z celkové částky vybrané v českých zemích Němci upsali 82,4 %, zatímco Češi jen 17,6%.*“²

Němečtí spoluobčané v pohraničí se obávali toho, že vznikne autonomní česká oblast, čímž budou odtrženi od mateřské země, a také, že ztratí možnost spolurozhodování na vedení regionu. Tato jejich obava se naplnila, když vznikl samostatný Československý stát. V tu chvíli se museli podříditi českému vedení. Začali se odvolávat na právo národů na sebeurčení. Ačkoli toto právo v dřívějších dobách vůbec neuznávali, neboť se ho dožadovali pouze Češi, nyní, kdy se vše obrátilo, bojují za stejná práva obdobným způsobem.³

Jak jsem již psala, se vznikem První republiky se dosavadní situace obrátila. Na úřadech zavládl český jazyk a stát se zajímal o svá vlastní specifika. Na straně německých spoluobčanů zesílila komunikace s Německem a odpor k nově vytvořenému systému. Autonomní snahy nabyly na své intenzitě především s příchodem nacismu,

1 KOLEKTIV AUTORŮ. *Proměny sudetské krajiny*. Český les, Praha 2006. s. 49 ISBN 80-86125-75-2

2 KOLEKTIV AUTORŮ. *Proměny sudetské krajiny*. Český les, Praha 2006. s. 49 ISBN 80-86125-75-2

3 RICHTER Karel. *Sudety*. FAJMA, Praha 1994. s. 51 ISBN 80-85374-22-6

který poukazoval na nesmyslnost minulého soužití a na nacionální i kulturní odlišnost. ⁴

Kulturní rozdílnost Sudet a vnitrozemí byla patrná na první pohled. V pohraničí byla mnohem bohatší města s modernější architekturou. Sudety byly průmyslovou oblastí, a tak těžily i z mnohých technologických pokroků, které se pak projeví na propracovanější dopravě. V průmyslu bylo zaměstnáno za První republiky asi 20 % obyvatel. Jejich zemědělství však nemělo moc vyspělou úroveň, a tak bylo závislé na dovozu z vnitrozemí. S následnou hospodářskou krizí pak přišlo o zaměstnání největší procento lidí v Sudetách. Tento kolaps vyvolal bouřlivou nespokojenost s Československou vládou a větší naivitu k nacistické propagandě. ⁵

Byly tak vysloveny první požadavky ze strany německého obyvatelstva na utvoření čtyř mikroregionů – Deutschböhmen (14 464 km², 2 200 000 obyvatel), Sudetenland (6 534 km², 680 tisíc obyvatel), Böhmenwaldgau a Deutschesüd-mähren – zaujímal téměř třetinu českého území. ⁶

Mnoho lidí se domnívalo, že české pohraničí vždy neodmyslitelně patřilo k Německu, i když z historického hlediska tato oblast spadala pod České země. I papež Pius II. tvrdil, že ačkoli je na tomto území převaha slovanské populace, sociálně i geopoliticky patří pod Německo. V podobném duchu se vyjádřil i sudetský Němec Karel Herman Frank: „*Čechy a Morava a národy sídlící v tomto prostoru ležely a leží v německém národním životním prostoru. Prostorová poloha těchto zemí zakazuje jejich politickou samostatnost.*“ ⁷ A. Schilling se pak nechal slyšet: „*Jsem přesvědčen, že jestliže se nepodaří zachovat Čechy v rámci německého spolku přesvědčováním, musí být přikováni k Německu mečem.*“⁸

4 KOLEKTIV AUTORŮ. *Proměny sudetské krajiny*. Český les, Praha 2006. s. 49 ISBN 80-86125-75-2

5 KOLEKTIV AUTORŮ. *Proměny sudetské krajiny*. Český les, Praha 2006. s. 46 – 50 ISBN 80-86125-75-2

6 RICHTER Karel. *Sudety*. FAJMA, Praha 1994. s. 63 ISBN 80-85374-22-6

7 RICHTER Karel. *Sudety*. FAJMA, Praha 1994. s. 5 ISBN 80-85374-22-6

8 RICHTER Karel. *Sudety*. FAJMA, Praha 1994. s. 32 ISBN 80-85374-22-6

3. Českoněmecké vztahy před válkou

3. 1. Počátek sporů

Lesnaté okolí Lanškrounska a jeho umístění mimo trať všech významných obchodních cest bylo důvodem pozdního osidlování tohoto území. Kolonizace sem dospěla až koncem 13. století. Byla to tzv. druhá fáze středověké kolonizace, která dokončila osidlování venkova a zapříčinila tak vznik mnoha měst, mimo jiné i Lanškrouna. Tento region patří do oblasti tzv. Hřebečska, ve kterém již od 13. století sídlí poměrně velká část německého obyvatelstva, což souvisí s již zmiňovanou středověkou kolonizací.

S nástupem husitských válek se situace změnila a na tomto území se zvýšil počet českých rodin. Zesílil zde i tak jejich vliv. Důkazem toho jsou české zápisy v městských knihách.

S počátkem 17. století a především se začátkem rekatolizace se situace a rozložení obyvatelstva opět změnilo. S příchodem německé šlechty a s hromadnou *konverzí* čeština ustupuje a hlavním jazykem se stala němčina. *„Roku 1682 došlo v Lanškrouně k třetí vlně dosidlování města Němci neznámého původu. Část z nich byli pravděpodobně lidé z Opavska, kterým hejtman slíbil rovnoprávné postavení v novém bydlišti. (...) A tak byli do nové rady dosazeni částečně lanškrouňští měšťané a dalším dílem noví osídlenci. Na radnici bylo poprvé zahájeno jednání v německé řeči a od té doby jsou zápisy v městských knihách i písemnosti města psány pouze v německém jazyce.“* Němčina získávala na své oblíbenosti a postupem času vystrnadila český jazyk z kulturního a státního povědomí. Počátkem 20. století bylo Hřebečsko osídleno převážně německy mluvícími obyvateli. Až na menší třenice (v období husitských válek a rekatolizace) bylo mezi českým i německým obyvatelstvem do poloviny 19. století

přátelské a poklidné soužití.⁹

První národnostní konflikty se začaly objevovat s narůstajícím nacionalismem za Rakousko-Uherské monarchie. České obyvatelstvo se v 19. století začalo cítit více utlačováno ze strany německého národa. Na počátku událostí ve 2. polovině 19. století nešlo ještě českému obyvatelstvu o vytvoření samostatného státu, jak tomu bylo koncem první světové války, nýbrž se jednalo o posílení českého jazyka na úřadech i ve školství. Ale opak se stal pravdou, a na těchto institucích habsburský monarcha Josef II., který se snažil o centralizaci své říše, zavedl povinnou němčinu (český jazyk se mohl využívat pouze na základních triviálních školách). Docházelo k postupnému poněmčení české společnosti. Čeští obyvatelé poukazovali na svůj negativní postoj k této situaci, setkali se však s velkou neochotou monarchie se těmito problémy zabývat.¹⁰

Ačkoliv čeští myslitelé dávali všemožně najevo své rozhořčení a snažili se o nové postavení českých zemí, dosáhli „pouze“ svého prvního cíle. Koncem 70. let 19. století došlo ke zrovnoprávnění jazyků ve vnějším úřadování. V těchto letech bylo dále prosazeno i zřízení české univerzity v Praze.

Nacionální cítění se neslo po celém území českého národa, ale na Hřebečsku nenabralo tak velké intenzity.

3. 2. První světová válka

Dvacáté století se neslo ve válečném a neklidném duchu již od samého začátku. Balkán, který ohromné boje začal, byl velmi neklidnou oblastí (i v dnešní době), kde se střetávají náboženské a národnostní problémy. Výbušná atmosféra na kontinentu tak vyústila ve Velkou válku, posléze nazývanou První světovou válkou.¹¹

Císařův synovec František Ferdinand d'Este, následník rakouského a uherského trůnu, byl vyslán do Sarajeva na přehlídku vojenských manévru rakousko-

9 KOLEKTIV AUTORŮ. *Vlastivěda Lanškrounska. Krajem koruny země*. Městské muzeum Lanškroun, Lanškroun 2002. s. 98 ISBN 80-238-9081-6

10 NOVOTNÁ Eva. *Politické a právní příčiny vzniku Československa*. Masarykova Univerzita, Brno 2008 s. 17-34

11 http://cs.wikipedia.org/wiki/Balkánské_války

uherské armády poblíž srbských hranic. Srbsko bylo sousedním státem Rakousko-Uherska a bylo silně nacionalisticky a militantně smýšlející. Dne 28. června 1914 byl spáchán srbskou organizací Černá ruka atentát na budoucího monarchu. Hlavním iniciátorem spiknutí byl Gavrilo Princip. Útok se měl stát symbolem protestu proti monarchii. Vůdce organizace byl zatčen a odsouzen na 10 let odnětí svobody. Byl uvězněn na moravském hradě Špilberk.¹²

Rakousko-Uhersko mělo v úmyslu zahájit na popud Berlína válku. Proto vyhlásilo Srbsku tzv. 48hodinové ultimátum, které obsahovalo několik bodů, jež byly pro Srbsko zcela nepřijatelné. Dne 28. července 1914 vyhlásila rakousko-uherská monarchie Srbsku válku.¹³

Válečné snažení Rakousko-Uherska nejvíce podporovalo Německo. Rakouská armáda byla ve zbídačeném stavu. Její výstroj i výzbroj byla zastaralá. Oproti tomu německé vojsko používalo nejmodernější technologie, například otravné plyny, jako byl yperit.¹⁴ Německo bylo nově vzniklým agresivním státem a pomocí válečné mašinérie se chtělo pokusit o nové rozdělení kolonií, které si již dávno předtím rozebraly jiné evropské velmoci.

Ve válce proti sobě bojovaly Centrální mocnosti, na jejichž straně bylo na začátku války Německo, Rakousko-Uhersko, Turecko, a Dohoda, kterou představovala Francie, Velká Británie, Rusko, Srbsko, Japonsko. Během války se připojovaly další státy k jednotlivým stranám. Celkem bojovalo 28 států a 70 miliónů vojáků, z nichž 10 miliónů jich padlo a 20 miliónů bylo zraněných.¹⁵

Dne 8. ledna 1918, stále ještě za bojů na frontách, americký prezident Woodrow Wilson vydal tzv. 14 bodů, které nastínily poválečné uspořádání světa. Patřila k nim též autonomie pro národy Rakousko-Uherska, nezávislost Polska, navrácení Alsaska a Lotrinska Francii, obnovení Belgie nebo vytvoření Společnosti národů.¹⁶

Světové krveprolití skončilo roku 1918 porážkou Centrálních mocností. Postupně kapitulovaly všechny státy – Bulharsko v září, Turecko v říjnu, Rakousko-

12 http://cs.wikipedia.org/wiki/První_světová_válka

13 http://cs.wikipedia.org/wiki/První_světová_válka

14 Byl použitý v roce 1915 v bitvě u Ypru a jeho účinkem zemřelo přibližně 5 000 anglických vojáků.

15 http://cs.wikipedia.org/wiki/První_světová_válka

16 http://cs.wikipedia.org/wiki/Čtrnáct_bodů

Uhersko 3. listopadu. Jako poslední složilo své zbraně Německo, učinilo tak 11. listopadu.

V červnu 1919 byla podepsána mírová smlouva s Německem na zámku ve Versailles. Agresor První světové války ztratil 13% svého celkového území, musel zrušit všeobecnou brannou povinnost, byl mu zakázán vývoj nových zbraní, omezen zbrojní průmysl a stanoveny reparace. Jak je všeobecně známo, vypočítanou částku nikdy Německo neuhradilo.¹⁷

Rakousko mírovou smlouvu podepsalo v Saint Germain- en Laye dne 10. září 1919. Svým podpisem muselo uznat zánik Rakousko-Uherska a vznik nových států – Maďarska, Rakouska, Československa, Polska, Rumunska a Jugoslávie (Království Srbů, Chorvatů a Slovinců). „*Stejný den byla mezi státy Dohody, jejich spojenci a ČSR sjednána smlouva o ochraně rasových, náboženských a jazykových menšin, o obchodních stycích a o přistoupení ČSR k některým obecným úmluvám (č. 508/1921 Sb.)*“.¹⁸

V říjnu 1920, podle 14 bodů amerického prezidenta W. Wilsona, vznikla Společnost národů. Zakládající listinu, tzv. Pakt Společnosti národů, podepsalo 44 zemí. Obsahovala 26 článků, které omezovaly zbrojení na minimum, zaručovaly nedotknutelnost hranic a územní celistvost. Cílem organizace bylo zajistit mír a řešení sporů demokratickým jednáním, tedy jinak řečeno, co nejlépe předejít válkám.¹⁹

3. 3. „Krása První republiky“

Po První světové válce, přesněji 28. října 1918, kdy vznikl samostatný Československý stát, se mnohonásobně zhoršily českoněmecké vztahy. Němečtí obyvatelé v českých zemích byli zaskočeni pádem Rakousko-Uherska a nechtěli se stát součástí nově vybudovaného Československého státu. Objevily se snahy oddělit se od státu a připojit okrajová území, pohraničí, k nově vznikajícímu útvaru, k tzv. Německému Rakousku (Deutschösterreich).

17 http://cs.wikipedia.org/wiki/Pařížská_mírová_konference_1919

18 http://cs.wikipedia.org/wiki/Pařížská_mírová_konference_1919

19 http://cs.wikipedia.org/wiki/Společnost_národů

Celkem vznikly čtyři německé provincie, které vyslovily svůj nesouhlas se začleněním do Československého státu. První provincií byla Deutschböhmen, druhou Sudetenland (30. září 1918), jež zahrnuje území Západoslezska se sídlem v Opavě, třetí byla provincie Böhmerwaldgau, která se rozkládala u bavorských hranic na Prachaticku, a poslední menšinovou oblastí bylo území Deutschsüdmähren (5. listopadu 1918) u moravsko-rakouských hranic, oblast Znojemska. Pro nás nejzajímavější region Lanškrounsko byl součástí provinci Deutschböhmen.²⁰

Dne 29. října 1918 byla vyhlášena na setkání německých poslanců v Liberci provincie Deutschböhmen, která se rozkládala od předhůří Orlických hor až po Cheb. Jejím centrem se stalo severočeské město Liberec, zemským předsedou Josef Seliger a hejtmanem Rafael Pacher, kterého nahradil Lodgman von Auen. Již na začátku listopadu 1918 zasedal v Liberci zemský sněm, který se snažil vytvořit státní správu provincie. *„Uvést do chodu samosprávu provincie však nebylo nikterak jednoduché. Čeští úředníci, ale i někteří Němci v aparátu státní správy se nadále podřizovali příkazům zemského místodržitelství, které již bylo v českých rukou. Pravda ovšem je, že někteří z německých úředníků i policistů se podřizovali jen s výhradami a vyčkávali, jak se věci vyvinou.“*²¹

Ve městě Lanškroun byla zřízena 1. listopadu 1918 „Deutsche Volksrat für Landskron und Umgebung“, neboli Německý národní výbor. Tento orgán byl složen z členů městské rady a zástupců politických stran a měl udržet pořádek a klid, dokud nebude předáno řízení do rukou vlády Deutschösterreich.²²

Nacionalistické smýšlení německé menšiny samozřejmě vyvolalo pobouření na české straně. Zpočátku vláda zachovala „chladnou hlavu“ a území s opatrností kontrolovala. Snažila se o dohodu mezi znepřátelenými stranami a za vstřícné gesto se dá považovat nabídka německým obyvatelům účastnit se na řízení státu. Němci však nejevili žádnou snahu o spolupráci a zaujali nekompromisní postoj k československé vládě.

20 RICHTER Karel. *Češi a Němci v zrcadle dějin. Od nejstarších časů- květen 1938.* Akcent, Třebíč 1999. s.147 ISBN 80-7268-054-4

21 RICHTER Karel. *Češi a Němci v zrcadle dějin. Od nejstarších časů- květen 1938.* Akcent, Třebíč 1999. s.148 ISBN 80-7268-054-4

22 KOLEKTIV AUTORŮ. *Vlastivěda Lanškrounska. Krajem koruny země.* Městské muzeum Lanškroun, Lanškroun 2002. s. 207 ISBN 80-238-9081-6

Nově vybudovaný stát se potýkal s mnoha problémy. Jedním z nich byla i armáda. Prozatímní vojenská síla byla vytvořena z Národní gardy a z Dobrovolnické jednotky sokolů. Jejich výzbroj však byla v katastrofickém stavu a tak se spoléhalo na československé legie, které se měly vrátit z Francie, Itálie a Ruska. I přes to, zahájila vláda vojenský zásah proti německému odboji. Zastánci Deutschösterreich se totiž uchýlili ke stávkám, manifestacím a masovým shromážděním, které byly směřovány proti republice. V listopadu 1918 začalo vojenské obsazení provincie Deutschböhmen, které vyvrcholilo 16. prosince obsazením města Liberec. Poslední snahou prozatímní německé vlády tohoto území bylo zaslání petice americkému prezidentu W. Wilsonovi²³, jež zůstala bez jakékoliv odezvy. Do konce roku 1918 byly veškeré snahy německých nacionalistů na odtržení pohraničí zmařeny.²⁴

K obsazení Lanškrouna došlo 27. listopadu 1918. Armáda, pod velením nadporučíka Vaňouse, obsadila strategické pozice – radnici, telegraf, poštu, nádraží a státní tabákovou továrnu. I přes uklidnění situace ve městě, armáda odešla až 12. srpna 1920.²⁵

S nově vybudovaným státem vznikl i nový obecní a volební řád. Rozšířilo se volební právo, jež nyní příslušelo všem občanům bez ohledu na jejich pohlaví či výši majetku.²⁶ V prvních lanškrounských volbách zvítězila Německá sociální demokracie, která získala 15 mandátů. Devět mandátů získala Německá volební skupina v čele s Leo Winterem a osm mandátů měla Deutsche nazionalsocialistische Arbeiterpartei v čele s profesorem lanškrounského gymnázia, doktorem Emilem Lehmannem. Česká volební skupina získala pouze čtyři mandáty. Starostou města Lanškroun se stal představitel Německé volební skupiny Leo Winter.²⁷

Složení politických stran ve městě bylo velice pestré, avšak nejsilnější stranou

23 Německá vláda Deutschböhmen požadovala obsazení spojeneckými vojsky a nechtěla připojení k československému státu.

24 RICHTER Karel. *Češi a Němci v zrcadle dějin. Od nejstarších časů – květen 1938*. Akcent, Třebíč 1999. s. 152-153 ISBN 80-7268-054-4

25 KOLEKTIV AUTORŮ. *Vlastivěda Lanškrounska. Krajem koruny země*. Městské muzeum Lanškroun, Lanškroun 2002. s. 208 ISBN 80-238-9081-6

26 Volební právo bylo všeobecné, rovné, přímé a tajné. Nezáleželo na výši majetku ani pohlaví. Ve Švýcarsku došlo ke zrovnoprávnění hlasů mužů a žen až v roce 1971.

27 KOLEKTIV AUTORŮ. *Vlastivěda Lanškrounska. Krajem koruny země*. Městské muzeum Lanškroun, Lanškroun 2002. s. 208 ISBN 80-238-9081-6

zůstávala Německá sociální demokracie (NSD) a Deutsche nazionalsocialistische Arbeiterpartei (DNSAP) až do roku 1933, kdy byla strana rozpuštěna.²⁸ Na konci První republiky se nejsilnější stranou stala Sudetendeutsche Partei (SdP), která zvítězila v parlamentních volbách roku 1935. Na konci roku 1937 k sobě připojila ostatní německé politické strany, s výjimkou NSD, a měla více než jeden milión členů.²⁹

V Lanškrouně se postupem času začala prosazovat česká menšina, která pronikla především do státní sféry. Největším úspěchem „počeštění“ Lanškrouna byl vznik české školy. Během obsazení Lanškrouna československou armádou byl vytvořen soupis českých žáků, který obsahoval 150 jmen. Rodiče dětí v tu dobu požadovali zřízení české školy v bývalé tkalcovské škole a podali písemnou žádost na národní výbor. Ta byla několikrát zamítnuta, jelikož v budově byli německé třídy. Druhým návrhem bylo sloučit německé třídy na gymnázium, zavést odpolední vyučování a uvolnit tak několik místností pro nově vznikající českou školu. Ředitelství německého gymnázia se tomuto řešení dlouho bránilo, a tak se po vleklých sezeních přistoupilo k dosazení české školy do budovy bývalé tkalcovské školy. Pro české žáky byly uvolněny čtyři školní místnosti a jeden kabinet.³⁰

„Pro Čechy byly velmi důležité doplňující smlouvy s dohodovými mocnostmi z 10. září 1919 a 10. srpna 1920³¹, kde byly uznány historické hranice českých zemích. Nejen tyto smlouvy zničily plány českých Němců, (...).³²

Po vojenském obsazení pohraničí se poměry v Československu uklidnily a bylo nutné právně ošetřit českoněmecké vztahy. V roce 1920 byla vydána Ústavní listina Československé republiky, která v hlavě šesté zakotvila ochranu menšin národnostních, náboženských i rasových. „(...) v níž měli čeští Němci zajištěnou rovnost

28 V roce 1932 se strana dostala do konfliktu s československými zákony pro své prokázané spojení s Hitlerovou říšskou NSDAP a o rok později ji bylo prokázáno spojení vrahů německého antifašistického emigranta Theodora Lessinga. Strana sama sebe rozpustila v září 1933. Členstvo přešlo do Henleinovy Sudetendeutsche Heimatsfront, která byla později přeměněna na politickou stranu Sudetendeutsche Partei (SdP).

29 KOLEKTIV AUTORŮ. *Vlastivěda Lanškrounska. Krajem koruny země*. Městské muzeum Lanškroun, Lanškroun 2002. s. 209 ISBN 80-238-9081-6

30 KOLEKTIV AUTORŮ. *Vlastivěda Lanškrounska. Krajem koruny země*. Městské muzeum Lanškroun, Lanškroun 2002. s. 229

31 Dne 10. září 1919 je podepsána mírová smlouva s Rakouskem v Saint Germain a 10. srpna 1920 s Tureckem v Sévres.

32 NOVOTNÁ Eva. *Politické a právní příčiny vzniku Československa*. Masarykova Univerzita, Brno 2008 s.42

*před zákonem, menšinovou ochranu, možnosti veřejného a hospodářského uplatnění i svébytný kulturní vývoj.*³³ Dále zajistila pro německou menšinu možnost vzniku politických stran, vyučování v německém jazyce a dvojjazyčnost v okresech s podílem německého obyvatelstva vyšším než 20%.³⁴

Nicméně tento „klid“ netrval příliš dlouho. V roce 1929 došlo k propadu akcií na americké burze a vzniku celosvětové hospodářské krize. S poklesem výroby se samozřejmě zvyšovala markantně nezaměstnanost, především v průmyslových oblastech, mezi něž patřilo i pohraničí. Výroba průmyslu klesla až o třicet procent a neméně bylo postiženo i zemědělství. Tato situace zvýšila německou nechuť k Československému státu, kterou ještě posílila propaganda nacionalistického Německa.

35

V souvislosti s hospodářskou krizí vznikly a postupem času stále více posilovaly radikální strany. Znovu se dožadovaly autonomie pro oblasti s většinovým německým obyvatelstvem. Nátlak německých radikálů byl mnohem silnější než v roce 1918. Straně NSDAP bylo v roce 1932 dokonce prokázáno spojení s Hitlerovou říšskou NSDAP, a tak byla v září 1933 rozpuštěna. Bohužel to vedlo ke vzniku mnohem větší a také mnohem silnější strany. V celostátních volbách roku 1935 zvítězila Sudetoněmecká strana (SdP).³⁶

V roce 1933 vstoupil do politiky Konrád Ernst Eduard Henlein a založil Sudetendeutsche Heimatfront (SHF), která měla sjednotit Němce v Československém státě. Dne 3. října 1933 dobrovolně ukončila své působení DNSAP. Členové zrušené strany vstupovali do nově vytvořené Henleinovy politické organizace. Dalšími přívrženci této strany byli intelektuálové z Kameradschaftsbundu. „*To byli lidé z okolí filozofa, sociologa a nacionálně orientovaného ekonoma Othmara Spanna, jenž dlouhou dobu přednášel na vídeňské univerzitě a soustředil okolo sebe mnoho nadšených, schopných a inteligentních žáků (...). Spann byl intelektuálem snícím o*

33 NÁPRSTEK Ivan. *Vzpomínky Němců na život v ČSR po odsunu 1946: ve spolupráci se Střediskem setkávání K. Klostermanna v Plzni*. Univerzita Pardubice, Pardubice 2006. s.3

34 http://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1920.html

35 RICHTER Karel. *Češi a Němci v zrcadle dějin. Od nejstarších časů – květen 1938*. Akcent, Třebíč 1999. s.185 ISBN 80-7268-054-4

36 RICHTER Karel. *Češi a Němci v zrcadle dějin. Od nejstarších časů – květen 1938*. Akcent, Třebíč 1999. s.201-202 ISBN 80-7268-054-4

znovuvytvoření středověké katolické univerzální říše v podobě moderního stavovského státu. Je samozřejmé, že hlavní a rozhodující postavení mělo v takové říši připadnout Němcům.³⁷ Spann volil jemnější způsob prosazení Německa, a proto kritizoval nacistické postupy. Za svůj postoj byl uvězněn v koncentračním táboře.³⁸

Sudetendeutsche Heimatfront se v roce 1935 přeměnila na Sudetendeutsche Partei (SdP). Ve straně docházelo k rozepřím mezi liberální Kameradschaftsbund a nacistickou NSDAP. V těchto sporech zvítězilo nacistické řešení sudetoněmecké otázky, jímž bylo připojení pohraničí a vyhnání a vyvraždění Čechů. Jen ti, kteří splňovali kritéria pro árijskou rasu, měli být poněmčeni.³⁹

Pro legalitu své strany vždy prohlašoval Konrád Henlein, že uznává vznik Československa, pouze chce lepší podmínky pro sudetské Němce. Distancoval se od nacistických stran, velkoněmecké myšlenky, Krebse a Hitlera. Ve skutečnosti byl však nástrojem Hitlerových plánů. Byl mu zcela oddaný a přislíbil vůdci rozpad Československého státu v co nejbližší době. Touto politikou se pak řídil a bohužel ji dokázal dovést až do konce.⁴⁰

Dalším důsledkem černého pátku⁴¹ byl mocenský vzestup Adolfa Hitlera. V USA byl vytvořen plán na obnovení ekonomiky New Deal, ale měl velmi pomalé výsledky. Kdežto program vypracovaný Adolfem Hitlerem zaznamenal výsledky okamžitě. „*Oba projekty byly postaveny na principu státních zakázek a vybudování centrální banky, přičemž Hitlerův jednoznačně směřoval k vojenským zakázkám.*“⁴² Němečtí obyvatelé v Československu se chtěli stát součástí této myšlenky a zvýšili své snahy na odtrhnutí, které vyvrcholily Mnichovskou dohodou roku 1938.⁴³

3. 4. O nás, bez nás

37 GLOTZ, Peter. *Vyhnání. České země jako poučný případ*. Paseka, Praha 2006. s. 92 ISBN 80-7185-705-X

38 GLOTZ, Peter. *Vyhnání. České země jako poučný případ*. Paseka, Praha 2006. s. 92 ISBN 80-7185-705-X

39 RICHTER Karel. *Češi a Němci v zrcadle dějin. Od nejstarších časů – květen 1938*. Akcent, Třebíč 1999. s. 191-198 ISBN 80-7268-054-4

40 RICHTER Karel. *Češi a Němci v zrcadle dějin. Od nejstarších časů – Květen 1938*. Akcent, Třebíč 1999. s. 203 ISBN 80-7268-054-4

41 V USA se hovořilo o černém čtvrtku.

42 http://cs.wikipedia.org/wiki/Velká_hospodářská_križe

43 http://cs.wikipedia.org/wiki/Velká_hospodářská_križe

V roce 1933 se stal Adolf Hitler kancléřem a Československá republika pocítila mnohem větší nebezpečí ze strany Německa. Musela vytvořit obranný systém státu. Nasnadě byly dvě varianty, za prvé vytvořit motorizovanou mobilní armádu, která by se mohla snadno a především rychle přesunout, anebo za druhé zbudovat obranný pás pevností. Zvolena byla varianta druhá a již 12. prosince byl schválen první program pro výstavbu opevnění. Do zabrání byla postavena přibližně 1/5 z původního plánu.⁴⁴

Se zesílením vlivu Adolfa Hitlera a s vyšším nátlakem pohraničních Němců musela vláda zaujmout rychlé obranné stanovisko. Především připojení Rakouska k Německu 12. března 1938 vyvolalo ty největší obavy. Dne 23. září byla vyhlášena všeobecná mobilizace. Vojenská síla se však nikdy nevyužila. Vše bylo v rukou diplomacie a čeští politici se domnívali, že se za nás Evropa postaví.

Dne 29. září 1938 se v Mnichově sešly čtyři evropské velmoci, které měly rozhodnout o osudu Československa: Velká Británie (Chamberlain a Wilson), Francie (Daladier a Léger), Itálie (Mussolini a Ciano) a Německo (Hitler, Ribbentrop a Weizsäcker). Československo nebylo k jednání přizváno, nýbrž jen očekávalo výsledek zasedání. Adolf Hitler v Mnichově hovořil o neúnosné situaci v Sudetách a slíbil, že nemá nejmenší zájem o další území. Návrh na vyřešení situace předložil Mussolini, ač byl plán vypracován Německem. Zástupci mocností se vším pod příslibem evropského míru souhlasili. Dohoda nařídila vyklizení Sudet nejpozději do 10. října, a dále hovořila o propuštění politických sudetoněmeckých vězňů. Prezidentu Edvardu Benešovi nezbylo nic jiného, než dohodu potupně přijmout. Po podepsání dohody nastala evakuace českých občanů ze zabraného území.⁴⁵

Wehrmacht vstoupil do Československé republiky 1. října 1938. „Mnichovským diktátem získalo Německo 28 345 km² území s 3 615 833 obyvateli, z nichž bylo 2 806 638 Němců a 719 127 Čechů.“⁴⁶ Do českého vnitrozemí přicházeli tisíce uprchlíků, kteří hledali útočiště u svých příbuzných nebo v táborech pro ně

44 http://cs.wikipedia.org/wiki/Československé_opevnění

45 RICHTER Karel. *Češi a Němci v zrcadle dějin. Květen 1938- do dnešní doby*. Akcent, Třebíč 1999. s. 50-58 ISBN 80-7268-055-2

46 RICHTER Karel. *Češi a Němci v zrcadle dějin. Květen 1938- do dnešní doby*. Akcent, Třebíč 1999. s. 56 ISBN 80-7268-055-2

zřízených.⁴⁷

Město Lanškroun se také připojilo k říšské župě. Po podepsání dohody město opustili státní zaměstnanci – úředníci, policie a četnictvo – a také většina českých rodin, která se nechtěla podřídit říšským zákonům. Drobná část rodin zde zůstala a snad i proto byla v Lanškrouně zřízena tzv. Venkovská služebna gestapa. Byla samozřejmě zastavena veškerá činnost československých státních úřadů. Město se stalo sídlem nové státní správy tzv. landráta.⁴⁸

47 RICHTER Karel. *Češi a Němci v zrcadle dějin. Květen 1938- do dnešní doby*. Akcent, Třebíč 1999. s. 56-58 ISBN 80-7268-055-2

48 KOLEKTIV AUTORŮ. *Vlastivěda Lanškrounska. Krajem koruny země*. Městské muzeum Lanškroun, Lanškroun 2002. s. 248-252 ISBN 80-238-9081-6

4. Život za druhé války

Za počátek Druhé světové války se považuje datum 1. září 1939, kdy Říše napadla Polsko. Záminkou pro útok se jim stalo údajné přepadení německé vysílačky v Gliwicích.⁴⁹

V září 1938 Československá republika přišla o pohraniční oblasti, které byly připojeny k říšské župě Sudety. Aby to pro stát nebyla malá rána, 14. března byl vyhlášen samostatný Slovenský stát. Podkarpatská Rus se několikrát pokusila o převrat, ale byla potlačena československou armádou. Téhož dne, kdy byl vyhlášen samostatný Slovenský stát, byla Podkarpatská Rus obsazena maďarskými jednotkami. Těmito událostmi zanikl Československý stát a začínáme hovořit o Česko-Slovensku.⁵⁰

Dne 15. března 1939 porušil svůj slib Adolf Hitler a nárokoval si další území v Česko-Slovensku. Do Berlína přijel na noční „jednání“ Emil Hácha a ministr zahraničí František Chvalkovský. Nedalo se však hovořit o jednání, nýbrž byli postaveni před hotovou věc. Dostali na výběr: buď dobrovolně přistoupí k okupaci, nebo Německo začne bombardovat česká města. Jednotky Wehrmachtu překročily brzy ráno téhož dne hranice státu a okupovaly zbylé území okleštěného Česko-Slovenska. Následujícího dne byl vyhlášen Protektorát Čechy a Morava (Protektorat Böhmen und Mähren). V čele tohoto celku byl říšský protektor. Prvním protektorem byl SS- Obergruppenführer Konstantin von Neurath, kterého později zastoupil SS- Obergruppenführer Reinhard Heydrich.⁵¹

Dokument o zřízení Protektorátu tvořilo 13 článků a podepsali jej Adolf Hitler, Wilhelm Frick, Joachim von Ribbentrop a Hans H. Lammers. Obyvatelé Česko-Slovenska se o jeho zřízení dozvěděli z rozhlasu, který propagoval J. von Ribbentrop. Pro klid v zahraničí byl Protektorát autonomním územím, v jehož čele stál i nadále prezident a nebyla zrušena ani vláda, pouze se změnila na tzv. protektorátní vládu. Říšský protektor měl jen dohlížet na chod tohoto celku. Ve skutečnosti protektor

49 Přepadení provedli 31. srpna 1939 příslušníci SS v polských uniformách.

50 http://cs.wikipedia.org/wiki/Německá_okupace_Čech_a_Moravy

51 NÁPRSTEK Ivan. *Vzpomínky Němců na život v ČSR po odsunu 1946: ve spolupráci se Střediskem setkávání K. Klostermanna v Plzni*. Univerzita Pardubice, Pardubice 2006. s. 10-11

dohlížel na celou protektorátní vládu, jmenoval či odvolával vládní zaměstnance a kdykoliv mohl zrušit rozhodnutí státních úřadů. Kontroloval, aby vše bylo v souladu se zájmy Třetí říše.⁵²

Přestalo se hovořit o tzv. německé otázce, nýbrž se objevila otázka česká. Nacisticky smýšlející lidé měli podstoupit germanizaci a ostatní měli být vysídleni směrem na východ. Jejich majetek měl připadnout do rukou nově přicházejících Němců. Byl to postupný plán, se kterým se v nejbližší době nepočítalo, válečná mašinérie potřebovala výrobu zbraní, kterou jim protektorát zajišťoval.

Jak jsem již zmínila, česká vláda se přeměnila na vládu protektorátní, která byla přísně hlídána říšským protektorem. Byla snaha vybudovat vládu novou a nejsnazší to bylo v zahraničním exilu. Edvard Beneš, který musel přijmout Mnichovskou dohodu, opustil svůj rodný stát a stal se z něho profesor v USA. Po událostech v roce 1939 a s vyhlášením Protektorátu Čechy a Morava obnovil svojí politickou činnost a vytvořil exilovou vládu v Londýně. Jeho prvním nejdůležitějším cílem bylo zrušení Mnichovské dohody. V roce 1942 odmítly události z Mnichova Velká Británie i Francie. Druhým cílem bylo vyřešení uspořádání republiky po skončení války. Bylo nutné vyřešit budoucí českoněmecké vztahy. Vytvořila se i první myšlenka na totální vysídlení Němců, ale tato varianta byla brána za poslední možnou. Ze strany některých sudetských Němců byla vládě nabídnuta spolupráce, ale pod podmínkou, že budou nadále setrvávat v autonomii. Ostatní sudetští Němci, s pocitem končící války, zvyšovali svou agresi a co nejvíce se snažili podporovat válečnou mašinérii.⁵³

I přes podporu sudetských Němců a hitlerovsky smýšlejících osob byla válka nadobro ztracena. Na východě se ustupovalo a v roce 1944 byla otevřena po vylodění v Normandii i západní fronta. Německo bylo rozbombardováno a znaveno táhlými boji, nebylo již schopno se bránit. Konec války se nezadržitelně blížil. Dne 30. dubna 1945 spáchal Adolf Hitler se svou přítelkyní Evou Braunovou sebevraždu. Dne 7. května 1945 byl dobit Berlín a hned následujícího dne vešla v platnost kapitulace Třetí Říše.

52 [NÁPRSTEK Ivan. Vzpomínky Němců na život v ČSR po odsunu 1946: ve spolupráci se Střediskem setkávání K. Klostermanna v Plzni. Univerzita Pardubice, Pardubice 2006. s. 10-12 a
\[http://cs.wikipedia.org/wiki/Německá_okupace_Čech_a_Moravy\]\(http://cs.wikipedia.org/wiki/Německá_okupace_Čech_a_Moravy\)](#)

53 http://cs.wikipedia.org/wiki/Edvard_Beneš

5. Transport a poválečné osudy těch, kteří zůstali

Koncem války vyvstala Německá otázka, jak se zachovat k sudetským Němcům, jak zareagovat na zcela zničené českoněmecké vztahy. Tuto otázku se snažily vyřešit tzv. Benešovy dekrety a také velmoci na Postupimské konferenci, která se konala v červenci roku 1945 na zámku v Cecilienhof na okraji Berlína.

4. 1. Dekrety prezidenta republiky

Pro většinu z nás spíše známé pod pojmem Benešovy dekrety. „ *Jedná se o ustanovení, která byla vydávána za 2. světové války a krátce po ní, kdy neexistoval československý parlament. Období, v němž tyto dokumenty vznikaly, označované jako období dekretální, začalo 21. července 1940. V ten den totiž Velká Británie uznala prozatímní československou vládu v zahraničí a byl vyhlášen dekret č. 1 o zřízení Státní rady. Druhou hranici představuje 27. říjen 1945, protože následujícího dne zahájilo činnost Prozatímní Národní shromáždění Československé republiky.*“⁵⁴

Edvard Beneš, československý prezident Druhé republiky, v roce 1938, kdy byla podepsána Mnichovská dohoda, opustil svůj rodný stát a odcestoval do Velké Británie a později do Spojených států amerických, kde přednášel na univerzitě v Chicagu. Se zvratem v roce 1939 a se zabráním celého území československého státu odletěl nazpět do Spojeného království a stal se hlavním představitelem zahraničního odboje. Vyslovil svůj veliký nesouhlas s vytvořením Protektorátu Čech a Moravy a chtěl docílit zrušení smlouvy z Mnichova. V roce 1940 jeho exilovou vládu uznala Velká Británie a o rok později i Sovětský svaz.⁵⁵

Prezident Beneš je nejvíce znám pro „své“ dekrety. První dva byly vydané již v roce 1940 a ustanovily exilovou vládu, jejímž předsedou se stal doktor Šrámek. Dále jimi byla vytvořena Státní rada, která měla čtyřicet členů a fungovala jako poradní sbor

54 KOLEKTIV AUTORŮ. *Benešovy dekrety. Nejvýznamnější dokumenty v plném znění.* FILIP TREND PUBLISHING, Pardubice 2002. s.5 ISBN: 80-86282-21-X

55 http://cs.wikipedia.org/wiki/Edvard_Beneš

prozatímního zřízení. Svou činnost Státní rada zahájila 11. prosince 1940. Edvard Beneš mimo jiné sám sebe v prvních dekretch prohlásil za jediného legálního prezidenta Československé republiky.⁵⁶

Po ustanovení prozatímní exilové vlády bylo nutné začít se zabývat poválečným uspořádáním. Základním cílem vlády bylo navrácení hranic do historického období přede dnem 29. září 1938, ale vyvstala osudná otázka: „co s Němci“?

Československá vláda v Londýně se nechtěla ihned pustit do drastického řešení. Dokonce zvažovala myšlenku na vymezení určitého prostoru, který by připadl sudetským Němcům a byl by tak proveden jen minimální transfer obyvatelstva. Tento nápad však otrásl domácím odbojem a byl smeten ze stolu. Po několika různých řešení zvítězila varianta totálního vysídlení a byla podpořena i ostatními velmocemi.⁵⁷

Edvard Beneš během války vytvořil několik smluv, které měly posílit existenci znovuobnověného státu. Obrátil se proto na Velkou Británii, Francii, ale i na Sovětský svaz, kde proběhlo několik jednání v Moskvě. Zde můžeme nacházet jednu z prvních příčin velkého růstu komunismu na československém území.⁵⁸

Dne 5. dubna 1945 byl přijat tzv. Košický vládní program, který určoval budoucí politiku státu. Na něm vyvstal požadavek znárodnění majetku, který byl všeobecně kladně přijímán. Zkonfiskováno mělo být vlastnictví Němců, Maďarů a kolaborantů. Zabírání majetku proběhlo podle čtyř dekretů prezidenta, které byly vydány 24. října 1945.⁵⁹

Některé dekrety jsou stále předmětem sporů. *„Hlavním předmětem dnešní kritiky dekretů je jejich neslučitelnost s principy demokratického právního státu, zejména proto, že Benešovy dekrety postulují princip kolektivní viny (postiženy podle nich byly – s úzce vymezenými výjimkami – všechny osoby německé a maďarské*

56 MANDLER Emanuel. *Benešovy dekret. Proč vznikaly a co jsou?* Libri, Praha 2002. s. 17 ISBN 80-7277-139-6

57 MANDLER Emanuel. *Benešovy dekret. Proč vznikaly a co jsou?* Libri, Praha 2002. s. 24-30 ISBN 80-7277-139-6

58 MANDLER Emanuel. *Benešovy dekret. Proč vznikaly a co jsou?* Libri, Praha 2002. s. 31-35 ISBN 80-7277-139-6

59 MANDLER Emanuel. *Benešovy dekret. Proč vznikaly a co jsou?* Libri, Praha 2002. s. 36-43 ISBN 80-7277-139-6

národnosti), nerespektují presumpci nevinny, diskriminují podle národnosti, zbavují občana státní příslušnosti bez jeho souhlasu a proti vůli, neumožňují mu svobodnou volbu místa k životu a kladou na ty Němce a Maďary, kteří by chtěli získat stejná práva jako Češi a Slováci, nespravedlivé a nepřiměřené požadavky (...).“⁶⁰

4. 2. Postupimská konference

Postupimská konference probíhala ve dnech od 17. července do 25. července a od 28. července do 2. srpna 1945 na zámku Cecilienhof v Postupimi (na okraji Berlína). Summitu se zúčastnili americký prezident Harry Truman, britský ministerský předseda Winston Churchill i opoziční kandidát Labour Party Clement Richard Attlee (britský král Jiří VI. se tohoto setkání nezúčastnil) a za Sovětský svaz Josif Vissarionovič Stalin. Přestávka v jednání byla způsobena parlamentními volbami ve Velké Británii. V těchto volbách utrpěla konzervativní strana porážku, proto v druhé části jednání vystřídal Winstona Churchilla předseda nové labouristické vlády Clement Richard Attlee.⁶¹

Tématem jednání byla budoucnost Německa. Představitelé velmocí vytvořili tzv. plán „4 D“, což znamenalo denacifikaci, demilitarizaci, demokratizaci a dekartelizaci.⁶² Chtěli, aby Německo začalo svůj nový vznik na demokratických základech.

Dalším bodem jednání byli váleční zločinci. Měli být postaveni před mezinárodní soudní tribunál v Norimberku a ten rozhodl o jejich dalším osudu. Celkem bylo předvoláno před tribunál 24 vrcholných představitelů Hitlerovy říše. Byli souzeni za zločiny proti lidskosti, proti mírů a za válečné zločiny. Dvanáct nacistických pohlavárů bylo popraveno. Patřili mezi ně například Hermann Wilhelm Göring – říšský maršál a velitel letectva⁶³, Joachim von Ribbentrop – říšský ministr zahraničních věcí,

60 http://cs.wikipedia.org/wiki/Benešovy_dekrety

61 http://studena.valka.cz/postupim.htm#Začátek_konference

62 Německo mělo být odzbrojeno a denacifikováno aby nebylo další ohrožení v podobě války pro sousední státy. Naopak byla snaha o znovuvybudování Německa na demokratických a mírových základech.

63 Krátce před svou popravou spáchal sebevraždu.

Julius Streicher – majitel a vydavatel antisemitského časopisu Der Stürmer, a Hans Frank – guvernér Polska.⁶⁴

Důležitým bodem summitu bylo i uspořádání Německa. V žádném případě nemělo být trvale rozděleno, nýbrž jeho správa měla být jen dočasně pod vlivem vítězných mocností. V Německu byly vytvořeny čtyři okupační zóny, které spravovala Velká Británie, Spojené státy americké, Francie a Sovětský svaz.

Posledním, a pro nás nejdůležitějším, tématem byl osud německých menšin v Československu a Polsku. Krátce po skončení války docházelo k častým útokům na německé obyvatelstvo, především ze strany nově přistěhovalých Čechů z vnitrozemí, kteří jim zabírali majetek. Jednalo se o období tzv. divokého odsunu, které mocnosti neschvalovaly (výjimkou bylo SSSR). Čeští obyvatelé těmito agresemi poukazovali na nemožnost soužití obou národů. Proto bylo na konferenci v Postupimi rozhodnuto o totálním vystěhování sudetských Němců zpět do Německa. Vysídlení však mělo proběhnout organizovaně a podle jasných pravidel.⁶⁵

4. 3. Vyhnání a pomsta

Ač měla být jasně stanovena pravidla pro vystěhování, první dny probíhaly zcela jinak. Čeští obyvatelé byli zničeni válkou, rozhořčeni ze záboru Sudet a později i celého Česko-Slovenska, takže zpočátku chtěli především pomstu. Lidé přikročili k tzv. divokému odsunu. Čeští Němci byli odvezeni do náborových míst, kde docházelo k násilnostem a často i k úmrtím. Majetek jim byl zabrán a oni mnohdy museli pochodovat až k německým či rakouským hranicím.

Až později, když se lidé částečně vzpamatovali z válečných útrap, došlo k organizovaným a předem naplánovaným odsunům. Bylo počítáno s transferem přibližně pro 2 500 000 lidí. Němci měli být odvedeni do dvou zón, Sovětské a Americké.⁶⁶ S větším počtem uprchlíků bylo počítáno v zóně, kterou mělo na starost USA. „*Transfer*

64 http://cs.wikipedia.org/wiki/Norimberský_proces

65 http://studena.valka.cz/postupim.htm#Osud_německé_menšiny

66 Po konci druhé světové války bylo německo rozděleno do čtyř okupačních zón mezi Francii, Velkou Británií, USA a SSSR

probíhal hlavně na jaře a v létě 1946 a až na výjimky za spořádaných podmínek. Celkem bylo odsunuto do americké zóny 1 464 000 českých Němců a do sovětské potom 792 000.“⁶⁷

Někteří nebyli odsunuti ihned. Byli posíláni na „nucené“ práce, kde se využívalo jejich sil v dolech i na polích. Bohužel, na tyto práce byly občas posílány i malé děti či lidé vysokého věku. „*Všeobecnou pracovní povinnost Němců stanovil dekret presidenta republiky 19. 9. 1945. Podle něho podléhali pracovní povinnosti němečtí muži ve věku 14 – 60 let, ženy od 15 do 50 let věku. Z povinnosti byly vyňaty osoby tělesně nebo duševně neschopné, ženy od 4. měsíce těhotenství, rodičky po dobu 6 týdnů po porodu a ženy pečující o dítě mladší šesti let.*“⁶⁸ Čeští Němci byli umístováni do pracovních táborů odkud přecházeli s „povolacím“ lístkem do táborů sběrných. Pracovní tábory byly většinou umístěny přímo u podniků, kde byl nastolen přísný zákaz fyzických trestů, zajatci měli právo – se svolením – na veřejný styk nebo mohli využívat korespondence (pouze psané v češtině). Přibývalo však případů, kdy této práce zneužívali nacisté a při volném pohybu v práci utíkali.⁶⁹

Předpokládalo se 2,5 milionu vystěhovalců, takže bylo nutné zbudovat sběrné tábory. Hledaly se vhodné budovy na jejich umístění a mnohdy byly využívány bývalé koncentrační tábory. Sběrný tábor se řídil podle přísných pravidel, která byla vytvořena pro udržení pořádku, ale i zde bylo zakázáno používání jakéhokoliv mučení a týrání německých osob. Do těchto budov se neumísťovaly těžce nemocné osoby, těhotné ženy či lidé ze smíšeného manželství (jejich druhem byl Čech, Češka a nebo Žid). Fašisté, členové gestapa, SS nebo SA byli rovnou zatýkáni a převezeni do věznic. V odsuvných táborech panoval přílišný zmatek, bylo jich málo a ve výjimečných případech byly pro tento účel málokdy správně zřízeny. Docházelo k častým útěkům a naopak zde přibývali lidé, kteří měli zůstat (antifašisté, smíšená manželství a mnohdy i české děti). Dalším problémem byl výskyt malých dětí v táborech. Ministerstvem vnitra byl vydán zákaz umístování dětí do táborů, pokud jim bylo méně jak 14 let, výjimkou bylo přání rodičů.

67 NÁPRSTEK Ivan. *Vzpomínky Němců na život v ČSR po odsunu 1946: ve spolupráci se Střediskem setkávání K. Klostermanna v Plzni*. Univerzita Pardubice, Pardubice 2006. s. 13

68 SKŘIVÁNEK Milan. *Odsun Němců ze Svitavska 1945- 1947*. Historický klub Praha, Hradec Králové 1995. s. 46

69 SKŘIVÁNEK Milan. *Odsun Němců ze Svitavska 1945- 1947*. Historický klub Praha, Hradec Králové 1995. s. 45-46

Tento zákaz vyvolal problém opuštěných dětí. O ně se musela postarat organizace Červený kříž.⁷⁰

První transporty začaly již v květnu 1945, ale byly zahrnuty do tzv. „divokého odsunu“, který byl velice nevybíravý a nehumánní. Mnoho lidí během něho přišlo o život. V říjnu 1945 byl nastolen přísnější dohled nad transporty, a tak se jejich počet snížil. Mnoho osob raději odcházelo dobrovolně, musely si však zařídit veškeré dokumenty a souhlas druhé strany s jejich příchodem. *„Základní odsuvnou jednotkou byla rodina. (...) Každá osoba si mohla vzít zavazadlo nejvýše do váhy 30 kg včetně potravin na 7 dní, váha se však měla posuzovat tolerantně. Specifikovaly se předměty, které se nesměly vyvážet, do nichž kromě cenných předmětů spadaly mj. i historické a jiné dokumenty. Dovolovalo se vzít 1000 marek na rodinu. Požadoval se vyhovující oděv, obuv, jídelní miska, příbor a všechny osobní doklady.“*⁷¹ S postupem doby se podmínky pro odsun staly benevolentnějšími, byla zvýšena nosnost zavazadel a povoleno více předmětů a majetkových dokladů, které si mohli odvézt sebou. Postoj k antifašistům při dobrovolném odsunu byl více citlivý. Oni si mohli za hranice přivést i majetek, jako nábytek, elektroniku a podobně. Na nápor veřejného mínění se zlepšily z hygienických hledisek i vagóny, ve kterých byli vyhnanci přepravováni. Největší organizované transporty proběhly v létě a na podzim roku 1946. Poslední transporty se uskutečnily na konci roku 1946.⁷²

4. 4. Divoký odsun na Lanškrounsku

S blížícím se koncem války obsadily město Lanškroun oddíly Rudé armády a zpečetil se tak osud německých obyvatel. Ve městě se objevil partizánský oddíl J. Hýbla-Brodeckého, který měl na svědomí vyhánění německých občanů. Do Lanškrouna tento oddíl přijel dne 17. května 1945 a ihned se „pustil do práce“. *„Během krátké doby*

70 SKŘIVÁNEK Milan. *Odsun Němců ze Svitavska 1945- 1947*. Historický klub Praha, Hradec Králové 1995. s. 46-50 a GLOTZ Peter. *Vyhnání. České země jako poučný případ*. Paseka, Litomyšl 2006. s. 147-163

71 SKŘIVÁNEK Milan. *Odsun Němců ze Svitavska 1945- 1947*. Historický klub Praha, Hradec Králové 1995. s. 52

72 SKŘIVÁNEK Milan. *Odsun Němců ze Svitavska 1945- 1947*. Historický klub Praha, Hradec Králové 1995. s. 50-56

sehnali všechny místní Němce na náměstí. Na chodník před bývalým landrátem byl postaven velký stůl, za nímž zaujali místa členové „lidového soudu“. Jeho předsedou se stal majitel mlýna a pily J. Hrabáček z Výprachtic, který byl aktivním odbojářem a partyzánem. Byl rovněž prvním poválečným předsedou Okresního národního výboru v Lanškrounu. Dalšími členy soudu byli zaměstnanec nemocenské pokladny, obuvník, tkadlec, truhlář, důstojník četnictva a další. Soud začal jednat.“⁷³

Druhou významnou osobou lanškrounského masakru byl Josef Hrabáček, první předseda Okresního národního výboru v Lanškrouně. Ovšem ten ve své výpovědi z roku 1951⁷⁴ přiřkl veškeré násilí Josefu Hýbl-Brodeckému.⁷⁵

Podle výpovědí pamětníků, kteří zahlédli hrůzy na lanškrounském náměstí, si partyzáni tyto dny užívali. Skandovali a stříleli kolem sebe jako smyslů zbavení. Bili Němce do pohlavních orgánů, plivali na ně a nutili je plazit se před nimi po kolenou. Lidé byli pro sebemenší odpor vhazováni do vodní nádrže, věšeni na pouličních plynových lampách a nebo zastřeleni u stěny radnice. Ke stolu soudců museli přilézt po kolenou a nést nad hlavou obraz Adolfa Hitlera, na který partyzáni plivali. Podobiznu pak museli slízat a hleny pozřít. Téměř každý, kdo předstoupil před tribunál, byl odsouzen k trestu smrti nebo minimálně i výprasku. Výprask probíhal tak, že oběti byly vyslečeny donaha, položeny na dubový sud a bity dřevěnými tyčemi. Trest se pohyboval od 10 do 100 ran.⁷⁶

Nelítostný tribunál zasedal od 17. do 18. května 1945. Mnoho obětí leželo na náměstí v kalužích krve ještě 19. května. Vražedné řádění zastavil až požár domu ihned za stanovištěm soudu. Oficiální číslo obětí je 42, z čehož dvacet osob spáchalo sebevraždu. Pamětníci, kteří se této události museli účastnit, mluví ovšem o mnohem vyšších číslech. Hovoří o masovém hrobě na lanškrounském hřbitově.⁷⁷

73 GLOTZ Peter. *Vyhnaní. České země jako poučný případ*. Paseka, Praha 2006. s 163 ISBN 80-7185-705-X

74 Byl odsouzen k 22 letům vězení v Jihlavě za protikomunistickou činnost.

75 TROJAN Emil. *Tak přísahali... Partyzánský odboj v Orlických horách v letech 1939 – 1945*. Oftis s.r.o., Ústí nad Orlicí 2001. s. 259-281 ISBN 80-86042-42-1

76 TROJAN Emil. *Tak přísahali... Partyzánský odboj v Orlických horách v letech 1939 – 1945*. Oftis s.r.o., Ústí nad Orlicí 2001. s. 259-281 ISBN 80-86042-42-1

77 TROJAN Emil. *Tak přísahali... Partyzánský odboj v Orlických horách v letech 1939 – 1945*. Oftis s.r.o., Ústí nad Orlicí 2001. s. 259-281 ISBN 80-86042-42-1

4. 5. Poválečný život neodsunutých

V roce 1945 bylo nevybíravým způsobem z Československa vyhnáno asi půl miliónu Němců a o rok později, organizovanými odsuny, jich odešlo více než dva milióny. Sudetští Němci nebyli nikde vítáni, odsud je vyháněli a v zahraničí na ně hleděli pouze jako na uprchlíky.

Osud vyhnaných se však postupem doby zlepšil, sžili se s novým prostředím a tamní vláda, která je vedla pod zvláštní kategorií Vertriebene (vyhnanci), se jim snažila usnadnit zařazení do majoritní společnosti. Československo, obzvláště jeho pohraničí, bylo zemědělsky i průmyslově velmi vyspělé, a tak nově přistěhovaní obyvatelé dostávali mnoho kvalitních pracovních příležitostí. „*Přispěli – zvláště v zemědělském Bavorsku – k zavádění a rozvoji průmyslových odvětví, v nichž kdysi podnikali a pracovali, výroby hudebních nástrojů, rukavic, dámských punčoch, bižuterie, užitkového i ozdobného skla, osvětlovacích těles aj. Dva miliony sudetských Němců tak významně podpořily hospodářský zázrak, který se odehrál v západním Německu v průběhu padesátých let.*“⁷⁸

Německá demokratická republika (NDR) dne 23. června 1950 přijala „Společnou deklaraci“, jíž uznala vysídlení sudetských Němců za spravedlivé, nezměnitelné a oprávněné řešení situace. Dále se vyjádřila, že neexistuje žádný otevřený problém mezi ČSR a NDR, to se ale postupem času změnilo a stalo sporem mezi těmito státy, respektive občany.⁷⁹

Němci, kteří mohli zůstat na Československém území, byli ze smíšených rodin (jejich počet byl asi 40 tisíc, nepočítáme-li jejich děti), antifašisté, židovské osoby německého původu a také tzv. specialisté, kteří byli zaměstnáváni především v oblasti průmyslu (asi 30 tisíc Němců, z nichž dvě třetiny byli horníci).⁸⁰

Ihned po válce prožili němečtí obyvatelé hodně krutostí a především

78 RICHTER Karel. *Češi a Němci v zrcadle dějin. Květen 1938 – do dnešní doby*. Akcent, Třebíč 1999. s. 282 ISBN 80-7268-055-2

79 RICHTER Karel. *Češi a Němci v zrcadle dějin. Květen 1938 – do dnešní doby*. Akcent, Třebíč 1999. s. 283 ISBN 80-7268-055-2

80 NÁPRSTEK Ivan. *Vzpomínky Němců na život v ČSR po odsunu 1946: ve spolupráci se Střediskem setkávání K. Klostermanna v Plzni*. Univerzita Pardubice, Pardubice 2006. s. 13 - 24

nespravedlivého obviňování. Většina z nich byla vyhnána, ostatním bylo sebráno jejich občanství a byl jim zkonfiskován téměř veškerý jejich majetek. „*Další restrikce nastaly hned po válce, kdy českým Němcům bylo zakázáno utvářet Národní výbory (ty byly v obcích s většinovým německým obyvatelstvem nahrazeny místními a okresními správními komisemi), zavedla se pro ně pracovní povinnost, museli chodit viditelně označení, nesměli používat rozhlasové přijímače, jezdit hromadnou dopravou, navštěvovat veřejné zábavy, kina a sportovní zařízení. Scházet se směli pouze v kostele.*“⁸¹

V Československu byly zrušeny veškeré německé školy a úřady. Německé děti neměly žádnou jinou volbu na výběr, než nastoupit do českých škol, a tak došlo k rapidnímu počestění. Většina z nich sice česky rozuměla i mluvila, neovládala však pravopis.

S „vítězným únorem“ v roce 1948, neboli s komunistickým převratem v Československu, nastalo lepší klima pro německé obyvatele. Mohli si podat žádost o navrácení československého občanství, pokud měli dostatečnou znalost českého jazyka. Žádosti museli podat na úřad do listopadu 1949 a kladné vyřízení jim bylo sděleno nejdříve po třech letech (doba zpracování byla nařízena státem).⁸²

I přes získání občanství neměli čeští Němci takovou právní ochranu jako za První republiky. Neexistoval žádný německý školský systém, chodilo se pouze do českých škol a na úřadech se nemluvilo německým jazykem, ale pouze českým (byly to národní úřady, takže se používala čeština a slovenština). Německá menšina si nemohla nárokovat žádné území a dokonce pro stále napjatou situaci v pohraničí byla spousta z nich přesídlena a roztroušena po vnitrozemí, aby došlo k lepšímu začlenění a také aby se tím předešlo spolčování se proti republice.⁸³

Prvním vstřícným krokem vlády byl zákon o národním pojištění z roku 1948, kdy pojistné mohli získat všichni bez ohledu na národnost. S tímto prvním kladným

81 NÁPRSTEK Ivan. *Vzpomínky Němců na život v ČSR po odsunu 1946: ve spolupráci se Střediskem setkávání K. Klostermanna v Plzni*. Univerzita Pardubice, Pardubice 2006. s. 14-15

82 NÁPRSTEK Ivan. *Vzpomínky Němců na život v ČSR po odsunu 1946: ve spolupráci se Střediskem setkávání K. Klostermanna v Plzni*. Univerzita Pardubice, Pardubice 2006. s. 13 - 24

83 NÁPRSTEK Ivan. *Vzpomínky Němců na život v ČSR po odsunu 1946: ve spolupráci se Střediskem setkávání K. Klostermanna v Plzni*. Univerzita Pardubice, Pardubice 2006. s. 13-24

postojem se německé obyvatelstvo postupně začlenilo do nově vznikajícího socialistického prostředí Československa.

V padesátých letech došlo ještě k většímu uvolnění, které zapříčinila spolupráce s Německou demokratickou republikou. Němci byli rozděleni na tzv. hodné, kteří byli z východu, a na ty „zlé“, což byli západní Němci. S „hodnými“ se vyžadovala spolupráce, a tak ministerstvo poskytlo několik úlev pro české Němce, kteří byli hojně využíváni jako dělníci. Nadále nebyly povoleny německé školy a úřady, ale postupně mohly vznikat německé zájmové kroužky (pěvecké, hudební, taneční, divadelní, recitační apod.), kde se němčina hojně využívala a současně procvičovala. Německý jazyk se mohl používat na veřejnosti a Němci mohli začít opět navštěvovat veřejné akce (plesy, kluby, divadla apod.). Co se týče zaměstnání, byli využíváni především v průmyslu, stavebnictví a hornictví. Jejich platy byly v 50. letech srovnatelné s českými mzdami.⁸⁴

Získání státního občanství bylo zdlouhavé a nesnadné, a proto o něj Němci nejevili přílišný zájem. Nakonec bylo v roce 1953 uděleno občanství podle zákona č. 34/1953 Sb. veškerému německému obyvatelstvu, které mělo trvalé bydliště na území Československa. Přesto mnoho německých rodin, které se nedokázaly sžít s diskriminací v ČSR, stále odcházelo za hranice státu. V 90. letech, kdy proběhlo sčítání lidu, bylo napočítáno pouhých padesát tisíc Němců s českou státní příslušností.⁸⁵

V roce 1960 vyšla nová Ústava Československé socialistické republiky, která mluvila o polské, maďarské a ukrajinské menšině. Nebrala v povědomí minoritu německou, kterou nepovažovala za svébytné etnikum, a snažila se o její další přizpůsobení. Její osud byl zpečetěn v Postupimské dohodě. Až s příchodem Pražského jara se situace změnila.⁸⁶

S hromadnou asimilací ztrácela německá menšina svou původní specifičnost. Pouze někteří, aby zachránili část své identity, bojovali za svá práva a v roce 1968 založili spolek Kulturní sdružení občanů ČSSR německé národnosti (Kulturverband

84 Původně se německému obyvatelstvu sráželo 20% z platu.

85 NÁPRSTEK Ivan. *Vzpomínky Němců na život v ČSR po odsunu 1946: ve spolupráci se Střediskem setkávání K. Klostermanna v Plzni*. Univerzita Pardubice, Pardubice 2006. s. 13-24

86 NÁPRSTEK Ivan. *Vzpomínky Němců na život v ČSR po odsunu 1946: ve spolupráci se Střediskem setkávání K. Klostermanna v Plzni*. Univerzita Pardubice, Pardubice 2006. s. 13-24

tschechoslowakischer Bürger deutscher Nationalität), „který se orientoval na zabezpečování kulturních potřeb českých Němců, hlavně na vydávání německých novin, časopisů a knih.“⁸⁷ Dne 25. dubna 1969 schválilo Ministerstvo vnitra Kulturní sdružení občanů ČSSR německé národnosti a 28. května vstoupila tato organizace do Národní fronty.⁸⁸ V roce 1969 měla přibližně pět tisíc členů.⁸⁹

Důsledky uvolnění v 50. a 60. letech zapříčinily výraznou změnu struktury německé populace na území Československé republiky. Téměř o 39% klesl počet českých Němců. Zvýšil se počet odchodů za hranice, a to do Spolkové republiky (SRN) a do Rakouska za příbuznými. Nemalý podíl na této statistice měla též asimilace německého obyvatelstva a zbývající část způsobilo úmrtí (vysoký věk obyvatelstva).⁹⁰

V 70. a 80. letech se již nic nezměnilo, ba naopak. Původní generace zestárla a děti již neměly téměř žádnou znalost německého jazyka. Návštěvy do zahraničí byly poměrně obtížné a dopisy kontrolované, tudíž němčina neměla být jak procvičována. V těchto letech však výrazně stoupla dostupnost vzdělání pro německou menšinu. Ihned po válce bylo Němcům umožněno získat základní, maximálně učňovské vzdělání. Nyní mohli studovat středoškolské i vysokoškolské učení.

Je nutné zmínit, že v těchto letech, přesněji 11. prosince 1973, byla podepsána česko-německá smlouva, tzv. Pražská smlouva, která prohlásila Mnichovskou dohodu za neplatnou. Československá republika chtěla dosáhnout neplatnosti od samého počátku, ale po vleklých jednáních přistoupila na variantu Německa. Podpisu smlouvy se zúčastnili předsedové vlád Willy Brandt a Lubomír Štrougal, a dále ministři zahraničí Walter Scheel a Bohuslav Chňoupek. Tato dohoda vstoupila v platnost 19. července 1974 a vyšla ve Sbírce zákonů pod číslem 94/1974 Sb.⁹¹

Dne 9. listopadu 1989 padla Berlínská zeď, která byla pro všechny symbolem

87 RICHTER Karel. *Češi a Němci v zrcadle dějin. Květen 1938 - do dnešní doby*. Akcent, Třebíč 1999. s. 283 ISBN 80-7268-055-2

88 Národní fronta Čechů a Slováků bylo sdružení politických stran, které bylo zřízeno za účelem řízení státu po Druhé světové válce. Rozhodující vliv v ní měla od počátku komunistická strana.

89 RICHTER Karel. *Češi a Němci v zrcadle dějin. Květen 1938 - do dnešní doby*. Akcent, Třebíč 1999. s. 282-298 ISBN 80-7268-055-2

90 NÁPRSTEK Ivan. *Vzpomínky Němců na život v ČSR po odsunu 1946: ve spolupráci se Střediskem setkávání K. Klostermanna v Plzni*. Univerzita Pardubice, Pardubice 2006. s. 13-24

91 http://cs.wikipedia.org/wiki/Pražská_smlouva a RICHTER Karel. *Češi a Němci v zrcadle dějin. Květen 1938 - do dnešní doby*. Akcent, Třebíč 1999. s. 282-298 ISBN 80-7268-055-2

komunistického režimu. Reakcí na to byla 17. listopadu 1989 v Praze uskutečněná studentská demonstrace, která byla brutálně rozehnaná policií. Začala tzv. sametová revoluce, která zapříčila pád socialistického režimu v Československu. Totalitní systém skončil 28. listopadu 1989.⁹²

4. 6. Po pádu Berlínské zdi

Po pádu Berlínské zdi vyvstala znovu, ale v novém světle, sudetoněmecká otázka. Prezident nové demokratické republiky Václav Havel v roce 1990 navrhl trvalý návrat Němců na území republiky, ale vyslovil nutnou omluvu za způsobené zlo. To bylo důležitým krokem pro budoucí jednání s Německem. V dubnu 1990 přijeli zástupci Sudetoněmeckého krajanského sdružení do Prahy a zahájili jednání s vládou. Nepokusili se ovšem o kompromis, nýbrž kladli podmínky na osamostatnění českého pohraničí a jeho prohlášení za sudetoněmecké území. Opakovala se situace z let První republiky. Československá vláda, i pod pohrůzkami nezařazení do integrované Evropy, se nedala zastrašit. *„Transfer sudetských Němců stejně jako polských Němců dnes může být kritizován, ba i odsuzován, ale nelze ho odčinit hromadným transferem v opačném směru, Němci z českých zemí i z území připojených k Polsku se musí smířit s tím, že ztráta jejich původní vlasti patří k nenahraditelným válečným ztrátám stejně jako ztráty na mrtvých.“*⁹³

V roce 1997 se oba státy ve vzájemné spolupráci posunuly. Česká strana se omluvila za způsobené zločiny v roce 1945 a Německo uznalo své přečiny před i v průběhu války. Dne 21. ledna 1997 podepsaly obě strany Česko-německou deklaraci o vzájemných vztazích a jejich budoucím rozvoji. Za Českou republiku vystoupili a podepsali dohodu předseda vlády Václav Klaus a ministr zahraničí Josef Zieleniec, za Německo kancléř Helmut Kohl a ministr zahraničí Klaus Kinkel. Deklarace obsahuje několik oddílů, ve kterých Německo přiznává odpovědnost za činy Třetí Říše; Česká republika uznává pochybení z roku 1945 a lituje bezpráví; oba státy se rovněž zavázaly

92 http://cs.wikipedia.org/wiki/Sametová_revoluce

93 RICHTER Karel. *Češi a Němci v zrcadle dějin. Květen 1938 – do dnešní doby*. Akcent, Třebíč 1999. s. 294 ISBN 80-7268-055-2

k podpoře národnostních menšin na jejich území a příslibení vzniku česko-německého diskusního fóra a fondu budoucnosti, který bude sloužit ku pomoci obětem nacistického Německa. Obě strany tuto deklaraci považují za klíčovou a všechny spáchané křivdy za minulost, jsou rozhodnutí soustředit se pouze na vztahy budoucí.⁹⁴

Je nutné ještě zmínit, že v roce 1990 vznikl Svaz Němců v Československu, jehož nejdůležitějším cílem bylo zřízení německé školy. Tato snaha byla korunována v roce 1991, kdy byla zřízena v Praze soukromá německá škola, dnes 1. gymnázium Thomase Manna v Praze. „ *Rozdělením Československa se Svaz Němců proměnil v soustavu regionálních svazů, jejichž zástupci tvoří centrální Shromáždění zabývající se všeobecnými otázkami, zatímco regionální svazy vyvíjejí kulturní a společenskou činnost ve svých regionech. Shromáždění se zabývá i řešením závažných majetkových problémů českých občanů německé národnosti. Hodlá se věnovat i podpoře německé žurnalistiky a literární tvorby. Hlásí se k ideám Česko-německé deklarace a účastní se činnosti česko-německého diskusního fóra.*“⁹⁵

I v dnešních dnech, po podepsání Česko-německé deklarace, jsou vztahy mezi Českou republikou a Německem v sudetoněmecké otázce napjaté. Čeští politikové a česká historiografie nazývá tuto problematiku jako „odsun“ či „vysídlení“, německá strana o ní hovoří zase jako o „vyhnání“. Obojí jsou pojmy pro jednu a tutéž situaci, ale každá strana ji doposud vnímá jinak a ze svého stanoviska jen tak snadno neustoupí.

94 [Http://cs.wikipedia.org/wiki/Česko-německá_deklarace](http://cs.wikipedia.org/wiki/Česko-německá_deklarace)

95 RICHTER Karel. *Češi a Němci v zrcadle dějin. Květen 1938-do dnešní doby*. Akcent, Třebíč 1999. ISBN 80-7268-055-2

6. Vzpomínky neodsunutých Němců a jejich příbuzných na Lanškrounsku

6. 1. Orální historie

Orální historie je jednou z mnoha metod historického bádání. Nejvíce jí využíváme ve chvílích, kdy dobové prameny nejsou přístupné a nebo jsou zcela zničené (v této situaci je to jediný kvalitní zdroj informací). U nedostatečného množství pramenů nám doplňují výpovědi pamětníků ucelený obraz tehdejší doby. *„Získávání faktů není hlavní prioritou orální historie, tou je samotný subjekt rozhovoru a jeho individuální sdělení, osobní prožitky, rozhodování ve složitých i každodenních situacích, osobní motivace atd.“*⁹⁶

Tato metoda se zabývá mikrohistorií. Soustředí se na konkrétní skupinu lidí a zkoumá jejich individuální vzpomínky, podává nám hlubší výpověď o historické realitě. Získáváme subjektivní, částečně předpojaté kritické názory ze kterých vzejde celkový obraz tehdejší doby. Díky tomu se pak dostáváme k jinému pohledu na námi řešenou problematiku.⁹⁷

Orální historie má však i mnoho svých záporů – jako např. neobjektivnost. Nelze spoléhat na přesnost a pravdivost výpovědí našich respondentů. Každý se na určitou situaci díval z jiného úhlu pohledu a dle svých potřeb si ji mohl pozměnit. Proto musíme vždy paměti doložit i jinými, méně subjektivními, prameny (archiv, odborná literatura, fotografie apod.).

*„Prostřednictvím orální historie se tedy badatel dostává k novým informacím, poznatkům a faktům, které obohacují, rozšiřují nebo korigují jeho dosavadní obraz dějin, a díky prožitkům a sdělením z úst dotazovaného má možnost dodat svému dějinnému líčení jeho individuální rozměr.“*⁹⁸

96 <http://www.usd.cas.cz/cs/stranky/oddeleni/centrum-oralni-historie>

97 KŘEN Jan. *Bílá místa v našich dějinách?* Lidové noviny, Praha 1990. s. 76 ISBN 80-7106-003-8

98 <http://www.usd.cas.cz/cs/stranky/oddeleni/centrum-oralni-historie>

K mnou zkoumané problematice prozkoumat pohled osob, které tuto dobu prožily a dobře si ji pamatují. Dle mého názoru nestačí k úplné představě tehdejší doby a mentality lidí čerpat pouze z odborné literatury nestačí, podle mého názoru, k úplné představě tehdejší doby a mentality lidí. Pro vypracování své práce jsem oslovila několik osob, které mi k danému tématu mají co povědět. První z nich byla paní Matylda Párentová, která mi vypověděla pohled ze smíšeného manželství, kde ona zastupovala českou stranu. Další tři osoby byly sestry Bierovi, jejich rodiče byly kombinované národnosti. Každá z nich vypovídá zcela jiný příběh, jejich věkový rozdíl se ukazuje na vnímání tehdejší reality. Jako posledního pamětníka jsem si vybrala paní Marii Kalouskovou, která měla pouze české předky, ale žila v německé vesnici a dokreslí nám tak pohled na česko-německé vztahy.

Pouze minimální procento osob odmítlo vzpomínat na dobu minulou. Někteří nechtěli mluvit o hrůzách divokého odsunu, jiní zase netoužili po společnosti cizích lidí,

6. 2. Matylda Párentová⁹⁹

Narodila se 1. listopadu 1916 české rodině Pecháčkových. Když se malá Matylda přišla na svět bylo otcí 53 a mamince 42 let a měli již dvě dcery. Rodina bydlela v Lukové ve dvoře, kde byl tatínek kolářem a maminka ženou v domácnosti. Dvůr, ve kterém žili, se po čase rozparceloval a Matylda se musela s rodinou druhý den svých desátých narozenin přestěhovat do sousední vesnice Sázavy. Bydleli zde na českém statku, který vlastnili od roku 1902 majitelé z Čermné. Ve své rodné vesnici chodila tři roky do německé školy a po přestěhování začala povinnou školní docházku v české škole v Lanškrouně. Než se seznámila se svým budoucím chotěm, sloužila jako děvečka v několika rodinách, převážně německy mluvících. Nikdy nebyla za svou národnost od rodin diskriminovaná, naopak byla brána jako člen rodiny, čehož si nesmírně vážila. Nejraději vzpomíná na dobu, kdy sloužila ve Zlíně, což bylo těsně před válkou. V tomto městě se spřátelila s jinou dívkou ve službě, která byla židovského původu a bohužel druhou světovou válku nepřežila. Dále se o tomto tématu

⁹⁹ Osud Matyldy Párentové je rekonstruován na základě rozhovoru, který s ní vedla Jana Novotná, 24.5. 2009, Sázava, zvukový záznam rozhovoru je uložen u autora.

nerozpovídala, byla to pro ni velmi bolestivá vzpomínka.

S manželem Erhartem Parentem se seznámila ještě před válkou a to v roce 1937. Její muž se narodil 17. prosince 1911 a byl z „čisté“ německé rodiny. Od roku 1690 bydleli na statku v Žichlínce, který bohužel během války vyhořel. Nikdo se v době před válkou nepozastavoval nad tím, zda chodí Němec s Češkou či naopak, a tak neměli obtíže uspořádat veselku. Erhart sloužil v letech 1936 – 1937 na vojně, kde si po roce a půl vzal vycházky a odjel do své rodné vesnice na zábavu. Tady se u tance seznámil se svojí budoucí ženou. Tuto historku jejího života vypravovala velmi barvitě, na malý okamžik se do této doby vrátila. Dalšího půl roku odjel dosloužit vojnu, která byla z roku a půl zvýšena na dva roky, a po návratu začaly námluvy. Dne 8. srpna 1939 se konala svatba v křesťanském kostele v Lanškrouně. Po svatbě si paní Matylda našla práci v tkalcovně hedvábí v Lanškrouně a její manžel dělal obdobnou práci. Živil se jako tkalcovský mistr v Sázavě. Společné bydlení sehnali v Erhartově rodné vesnici, kde žili šest následujících let. Jejich domácí byla německého původu a měli s ní poklidný a přátelský vztah, dovolila jim využívat téměř všechny prostory domu. Bohužel, téměř celou válku, v tomto domě bydlela paní Matylda sama. Od svatby v srpnu do října 1946 jim válka dovolila spolu prožít pouhých 8 týdnů. Pan Párent narukoval hned v roce 1939 a odešel do Francie. Odtud se přijel podívat na jaře 1940 na dva týdny na svého prvorozeného syna, pak směl ještě jednou přijet na podzim na tři týdny a v roce 1941 přijel opět na tři týdny, ale spíše se jen rozloučit, jelikož odcházel na východní frontu. Byl mezi prvními vojáky, kteří odcházeli bojovat do Ruska. Jediný jejich společný kontakt byl pomocí dopisů, která chodila poměrně pravidelně. Na dopis musela psát jeho vojenské číslo, 34645, aby list dorazil tam, kam má. Tato doba byla pro ni velmi složitá, musela se postarat o všechno sama. Chyběla jí opora v podobě muže, kterého si vzala.

Když nastoupil k moci Adolf Hitler a Českému státu byly po Mnichovské dohodě odebrány Sudety, byla paní Matylda ve službě až v dalekém Zlíně u rodiny Lubichů. Nepocítovala zde nějaké změny v systému, žilo tu spousta Čechů i Němců pohromadě a byli to její přátelé, kterým důvěřovala. Něco o politice zaslechla, ale nezajímala se o detaily, měla jiné starosti, které ji zaměstnávaly více. Žili svůj obyčejný život. Byl to šok, když se musela vrátit ze služby domů, kde uviděla obrovské přípravy

na příjezd Němců. Na oknech visely vlaječky, všude byly položené obrovské věnce a nikdo nedokázal povědět ani dobrý den, nýbrž jen křičeli „Heil Hitler“! Byla to velice těžká doba. Vzpomíná, jak její sousedka Šlězová, když byli vybírat příspěvky na válku, si postěžovala na Hitlera a byla za to zatčena a odvedena na práce do Reichu. V tu chvíli si Matylda uvědomila, že si musí dávat větší pozor na to, co a komu řekne, aby se jí něco podobného nepříhodilo.

Erhart Parent se své manželce ozval naposledy na Vánoce roku 1944. Na východní frontě se již ustupovalo a on se po náletu dostal do ruského zajetí, kde dostal jako většina ostatních zajatců malárii. Ruští vojáci viděli jeho vážný stav, a proto ho poslali prvním transportem do Německa. Odtud poprvé kontaktoval paní Matyldu, že žije. Nemohl však poslat dopis na její adresu, nýbrž zkontaktoval její sestru a švagra v Tatenicích. V zimě se rozhodl s kamarádem natajno přejít přes hranice, ale bohužel byli dopadeni českými vojáky a přepraveni k české posádce v Josefově. V táboře byl vyléčen z malárie a mohl začít pracovat v uhelných dolech v Ostravě, tato práce byla těžká a podepsala se na jeho zdraví. V červnu 1946 onemocněl a byl převezen k Brnu, kde byl hospitalizován. Zde proběhlo první osobní setkání manželů. Po uzdravení byl poslán do obce Jamy na zemědělskou práci a 2. října 1946 mu přišel dopis, aby se dostavil do sběrného tábora v Lanškrouně. Bylo mu sděleno, že on a jeho manželka s dětmi mohou zůstat, jelikož jsou ze smíšeného manželství.

Jeho žena zde zatím prožila neklidné chvíle. Po okolí se pohybovali ruští vojáci, kteří rabovali, kradli, zabíjeli dobytek a znásilňovali ženy. Slyšela křik a výstřely z lanškrounského náměstí, když se konalo vyhnání Němců. Probíhalo tak, že vyhnali lidi z domů, postavili je ke stěně a každého desátého zastřelili, některé rovnou pověsili na pouličních lampách na náměstí a další byli utopeni v hasičských nádržích. Nejednalo se ani tak o vyhnání, nýbrž o „vyřikávání osobních účtů“. Paní Matylda zažila dva oficiální transporty Němců, v červnu a v září, kdy byla vytažena z domu a odvedena na shromaždiště, kde spolu s ostatními čekala na ortel, zda zůstane, či bude muset jít. Ona pokaždé mohla zůstat, ale musela se rozloučit s rodiči manžela i jeho sestrou. Zůstala tu pouze její neteř, které bylo sedmnáct let a byla vhodná na těžkou práci. Nebyli odsunuti jen ti, kteří byli ze smíšeného manželství nebo antifašisté, ostatní odcházeli s kufry, které si stihli během dvaceti minut zabalit a pochodovalo se směrem na Králíky.

Po válce byl kontakt s rodinou velmi omezený. Dopisy a balíčky chodily v pořádku, ale do Německa se mohlo jet pouze na příslib německé strany, že rodinu budou živit a starat se o ni. Pokud jel manžel s dětmi, musel mít svolení od své ženy. Návštěvy z Německa sem nebyly nijak komplikované a naopak byly později celkem žádané pro jejich valuty.

Práci manželé Párentovi dostali bez jakékoliv diskriminace. Manžel nastoupil ihned na své původní místo tkalcovského mistra a na podzim roku 1955, kdy továrnu převzala Tesla, zde pracovali oba až do svého důchodu. Manžel zemřel 30.1. 1993 v pozhnaném věku 82 let.

Bylo to velmi těžké období pro oba dva, ale i tak na tuto dobu paní Matylda nevzpomínala nijak ve zlém. Nejvíce jsem si vážila toho, že byla spravedlivá vůči všem. Ke každému se chovala tak, jak si zasloužil. Nepatřila mezi ty, kteří z vypočítavosti udali i své nejlepší přátele či rodinu. Raději by se pro ně obětovala.

6. 3. Anna Betlachová¹⁰⁰

Anna Betlachová se narodila dne 28. listopadu 1928 v Bystrci nedaleko Jablonného nad Orlicí. Svatbě jejich rodičů dlouho bránil tatínek z matčiny strany, jelikož on byl bohatý sedlák a z otcovy strany byly pouze „chudáci“. Do Horního Třešňovce se přestěhovali v roce 1929.

Na dětství vzpomíná s láskou. V jejich domě byl neustálý pohyb, a když výjimečně nepřišla návštěva, byli všichni nervózní. Maminka prý pekla buchty, které voněly po celé vesnici.

Dědeček z maminy strany byl handlířem s dobyt看em a byl natolik výřečný, že dokázal prodat i kulhavou krávu. Tímto si dokázal vydělat pěkné peníze na přilepšenou a zajistit tak svou rodinu. Tatínkův otec byl zase výborný švec, a tak se postaral o to, aby jeho nejdražší vnoučata nechodila bosa. Obě babičky se pak samozřejmě staraly o domácnost i hospodářství.

100 Osud Anny Betlachové je rekonstruován na základě rozhovoru, který s ní vedla Jana Novotná, 28.2. 2010, Dolní Třešňovec zvukový záznam rozhovoru je uložen u autora.

Na vztahy ve vesnici za První republiky paní Anna nedokáže říci křivého slova. Všichni měli dobrý přátelský a sousedský vztah. Chodili si k sobě povídat při šálku kávy a ne dělali naschvály kvůli své národnosti. V té době na to na vesnici neměli ani pomýšlení. Problémy začaly až se zesílením vlivu Adolfa Hitlera. Vytvořily se zde spolky Hitlerjungend a ty dávaly své přesvědčení rozhodně najevo. S příchodem německých vojsk do Sudet propagace ještě zesílila. Nacisté chodili ke každému domu a rozdávali letáky, na kterých uváděli různé nové vymoženosti říše, které pomohou lidem od těžkého živobytí. Spousta lidí tomu při své bídě uvěřila.

Příchod Němců na vesnicích nebyl moc oslavován, lidé měli hodně své práce a politický život je moc nezajímal. Větší ceremonie se konaly ve městech. Největší slavnosti byly na Králícku a Štítecku. V těchto regionech bylo nejvíce henleinovců, kteří měli své sídlo v Králíkách. Slavili zde především získání nově postavených pevností jakou byla například Hanička.

Během války se pro obyvatele Horního Třešňovce příchod v mnohém nezměnil, jen někteří zfanatizovaní, především členové Hitlerjungend, dělali naschvály a dle výpovědi paní Anny utopili některé Čechy. Složení obyvatelstva na Lanškrounsku se téměř nezměnilo, z Horního Třešňovce odešly asi jen čtyři rodiny a ty byly většinou původem z Českých Budějovic (pracovaly zde v tabákové továrně). Nikdo je však nevyháněl, odešly spíš ze svého vlastního přesvědčení.

Drobným útokům Němců neušla ani rodina Bierů. Za říše nemohli vystudovat měšťanskou školu, jelikož jejich Muttersprache byla Tschechisch a pro nacisticky smýšlející obyvatele nebyli nikdy „pravými“ Němci.

S koncem války přišla „odplata“ za napáchané zlo. V prvním předvoji přišli Rusové, kteří rabovali, drancovali a, jak je známé, hlavně znásilňovali nevinné ženy. V jejich domě byl ubytován jeden ruský důstojník, který uměl trochu polsky a s maminkou si dobře rozuměl. Předpověděl jim krvavou pomstu na Němcích i příchod nového socialismu.

Za ruskou frontou přišli partyzáni, mnohdy až hodně z daleka, kteří chtěli provést česko-německé zúčtování. Vyhnali německé občany z jejich domovů a odvedli je na náměstí Jana Marka Marků, které bylo neuvěřitelným způsobem přeplněno („bylo

jich tu okolo čtyř tisíc“). Poté vybírali několik osob z davu, které naházeli do kašny nebo hasičské nádrže a po vytažení je ještě ztloukli holemi. V této chvíli se nehledělo na vinu či nevinu. Při vyhazování do vodní nádrže byl neúmyslně zabit jeden z rodiny Schwabů, který si rozrazil hlavu o dno, načež mu vytekl mozek.

Tento mladý muž byl linčován z pomsty paní Mottlové, nařknula ho z udavačství na svého muže. Opak byl však pravdou a pan Schwab s touto událostí neměl nic společného. Pan Mottl během války zahlédl prázdný obchod s kůží, kterou by mohl využít pro své ševcovské řemeslo. Dlouho se nerozmýšlel a do obchodu vklouzl a slavnostně odešel se svým lupem. Zahlédl ho však jiný Čech, který by kůži dokázal také zužitkovat a panu Mottlovi záviděl jeho pohotovost. Ještě téhož dne ho nahlásil na německé policii. Švec Mottl byl zatčen a odvezen do německého vězení. Jeho žena byla zdrvena a dožadovala se pomsty.

Po této zahajovací akci nastal samotný lidový soud. Lidé před něho předstupovali po kolenou a plazící se v hlenech partyzánů, poté byli odsouzeni k trestu smrti nebo minimálně k výprasku a peněžitém pokutám. V této části byli zabití další dva členové rodiny Schwabů – Reiny a Robert.

Ti, kteří hrůzy soudního tribunálu přežili, museli pochodovat pěšky až do Čenkovic. Nebralo se ohled na věk, zdraví či fyzickou zdatnost. Ten, kdo se jim dostal „pod ruce“, musel jít, i když to byla třeba stará paní, která nemohla dobře chodit. Paní Mottlová byla plná zlosti, a tak je ještě vyprovázela s holí v ruce. Zdálo se jí asi málo potrestaných, a tak Němce na konci pochodu mlátila a sprostě jim nadávala.

V roce 1946 nastal nový a klidnější odsun německého obyvatelstva. Lidé si s sebou mohli vzít alespoň část svého majetku. Velkou obtíží však bylo, že na sbalení měli pouze patnáct minut. Vystávaly otázky co nejdůležitějšího si vzít sebou a co tu nechat. Paní Betlachová tyto organizované odsuny přirovnává k povodním. Do poslední chvíle si člověk myslí, že jeho to nepotká, a tak se nepřipraví. Pak už jen přemýšlí, co rychle zachránit.

Po škole, ještě během války, pracovala paní Betlachová jako kancelářský učeň (Bürolehrlinge) v Reifeisenbank. Měla zde získat pracovní místo jako účetní, ale nestihla složit zkoušky, jelikož přišel konec války, a tudíž i německé banky. Po krátké

pauze sem opět nastoupila, aby srovnala německé účty. Téměř jediná rozuměla systému této banky a uměla dobře německy. Měla zjistit německý dluh vůči republice.

Na rozdíl od svých sester si nemusela dodělávat povinný kurz češtiny. Jako malá měla studovat jazyk v Jablonném nad Orlicí, ale to patřilo v té době už pod Protektorát, tím se na školu nedostala.

Se skončením války se paní Anna zamilovala a provdala za muzikanta Karla Duška z Dolní Čermné. Jeho otec si v Dolním Třešňovci zabral statek po Němcích a vytvořil zde bydlení i pro mladé. Dům byl v desolátním stavu a bylo potřeba mnoho oprav. Se spravením střechy a se získáním nového nábytku do výbavy neměli veliký problém, pomohl jim tatínek Adolf Bier, který byl zručný truhlář.

S nově nastoleným režimem si paní Betlachová nepřipouští žádnou diskriminaci, ale s postupným vypravováním si obě uvědomujeme opak. Když Anna pracovala pro Reifeisenbank, aby srovnala německé účty, vystoupila proti ní „soudružka“ Šmiková. Odvolala se na svého vedoucího, jak členka Hitlerjungend může pracovat pro německou banku. On, ač tomu nevěřil, si mladou Aničku zavolal a požadoval vysvětlení. Ta odvětila, že v žádném takovém spolku nikdy nefigurovala, pouze si s nimi jako dítě hrála, jelikož to byli její sousedé.

Po ukončení práce v bance hledala nové zaměstnání. Všichni ji strašili, že jelikož má hospodářství bude muset nastoupit k JZD. Naštěstí u státních statků pracoval jeden její dobrý známý a ten jí zajistil pěkné místo v kanceláři jako účetní. Zde proběhl další konflikt mezi ní a paní Šmikovou. Tentokrát byla problémem částka na jejich výplatních páskách. Paní Šmiková měla obrovský problém s tím, že Němka si vydělává o sto korunu více. Řešením bylo přidání této paní a tím srovnání jejich mzdy.

Kontakty s příbuznými za hranicemi udržovali pomálu. Občas si posílali pohledy na Vánoce a Velikonoce. Neměli mnoho volného času, a tak raději místo vysedávání u listů šli pracovat na své políčko. Co si pamatuje, tak ale otec si s nimi korespondoval pravidelně. Jeho přátelé, kteří byli vystěhováni, sem často jezdili na návštěvy. Byl tu skoro jediný Němec, který mohl zůstat, a tak se soustředili především v jeho chaloupce. To se ovšem přestalo líbit místním komunistickým pohlavárům. Docházely pravidelné stížnosti na národní výbor o srocování německého obyvatelstva u

Bierů. Někteří zapálení komunisté dokonce poslouchali pod okny, zda neposlouchají zahraniční rozhlasové stanice.

Paní Betlachová byla v Německu pouze jednou, a to v 80. letech, kdy její manžel jezdil se sborem po hudebních koncertech. Jedna jejich zastávka byla namířena i do východního Německa, kde Annu využili jako překladatelku. Mnoho volného času tu neměla, a tak nenavštívila žádné své známé z mládí.

Anna Betlachová je velmi energická paní, která ač zpočátku tvrdí, že si nic nepamatuje, dokáže člověka překvapit svým barvitým vyprávěním. I když prožila utiskování obou národů, nenese si to s sebou v srdci. Rozpovídala se i o problematice Benešových dekretů a její názor je, že minulost má zůstat i se všemi křivdami, tak jak se stala a do budoucna si z ní máme brát pouze ponaučení. Další její trefnou poznámkou bylo dnešní složení obyvatelstva. Vietnamská menšina se zde stává silnější a silnější, tak jak to bylo s tou německou před 65 lety. I zde začíná hrozit začátek katastrofy.

6. 4. Erna Dušková¹⁰¹

Paní Erna se narodila 2. února 1931 rodině Bierových. Tatínek Adolf Bier byl německé národnosti a na svět přišel 26. října 1904 v Horním Třešňovci. Byl manuálně zručný, a tak se živil na živnost jako truhlář. Maminka Amálie se narodila v české rodině Kyrálů dne 21. ledna 1907 a starala se o rodinné hospodářství.

Malá Erna začala povinnou školní docházku v roce 1938 a studovala v německé škole. Vzpomíná si, jak přišli Němci zabrat Sudety a ona jako malá holčička jim musela mávat na pozdrav.

Dne 1. září 1939 začala oficiálně Druhá světová válka. Tatínek měl modrou knížku, a tak nemusel naštěstí narukovat do války. Tím, že měli Adolf a Amálka Bierovi tři dcery, se fronta vyhnula celé rodině. Zpočátku Bierovi necítili žádný vliv války - maminka se starala o hospodářství, tatínek o živnost a dcery si hrály spolu s kamarády.

101 Osud Erny Duškové je rekonstruován na základě rozhovoru, který s ní vedla Jana Novotná, 23.1. 2010, Horní Třešňovec, zvukový záznam rozhovoru je uložen u autora.

Rychle si navykly, že na návštěvu za tetou do Dolní Čermné musí chodit pouze s propustkou a že při nákupu využívají potravinových lístků. Paní Erna prožívala, jak sama říká, krásné dětství. Jediný, kdo si nechtěl přivyknout, byla maminka Amálie Bierová. Ve vesnici nebyl skoro žádný Čech a ona německy neuměla, navíc „třešňovecký“ dialekt¹⁰² byl velice nesrozumitelný.

První obtíží války byly její studia. Ve čtvrté třídě dělala paní Erna přijímací zkoušky do měšťanské školy, ale i když je úspěšně složila, nemohla do ní nastoupit. Důvodem byla její mateřská řeč (Muttersprache), kterou byla čeština. Ostatně i její sestry potkal stejný osud.

Druhým problémem, a to podstatně větším, byly důsledky války, respektive jejího konce. V květnu 1945 přišli „osvoboditelé z východu“ a stejně jako Němci museli být slavnostně přivítáni. Německý starosta obce nařídil, aby všichni obyvatelé vyvěsili bílé prapory, nastoupili před své domy a mávali Rusům na pozdrav. Když však viděli, jak se chovají, tak tatínek své dcery schoval do komory, kterou ještě zakryl almarou, aby je vojáci nemohli najít. Snažil se tak co nejvíce chránit svojí rodinu. Vojáci Sovětského svazu kradli, rabovali a především znásilňovali ženy, které někde zahlédli. Především pak Němky, neboť se tím „nedopouštěli ničeho špatného“.

Adolf Bier byl hned v květnu odveden do místního gymnázia, kde se připravovali „obyčejní“ Němci k odsunu. Za války u sebe zaměstnával tři Čechy, pomáhal jim, živil je a jejich vděkem bylo jeho zatčení. Přímou oni ho odvedli do města, aby mohl být odveden do Německa. Po naléhání a několika žádostech jeho manželky byl ale propuštěn a mohl se vrátit ke své rodině.

V Horním Třešňovci žilo asi čtyři nebo pět nacistických pohlavárů, kteří měli mnohem horší osud. Všichni byli pověšeni na lampách pouličního osvětlení na lanškrounském náměstí Jana Marka Marků. Zde se konala nejčernější historie tohoto města. Mnoho lidí bralo tuto událost jako atrakci a přišlo pozorovat skon svých sousedů.

Psala jsem o nelidském chování našich osvoboditelů, ale je důležité zmínit, že někteří čeští obyvatelé se zachovali obdobně. V Lanškrouně rabovali a vykrádali německé obchody a domy, a tak bylo lepší se tomuto městu vyhnout obloukem. Na

102 Téměř každá vesnice měla své nářečí. Nejméně srozumitelná byla tzv. čenkovická němčina

vesnicích byl relativní klid. O dalších událostech tohoto divokého a krvavého období nedokáže paní Erna dále mluvit.

Většina německých Čechů byla odsunuta, jak si paní Erna vzpomíná. Proběhly tu tři transporty, v rámci nichž byli Němci naloženi na nákladní vlaky do tzv. „dobyččáků“ a mohli si s sebou vzít jen nepatrné množství svého majetku. Ti, co byli odsunuti hned v roce 1945, si s sebou nemohli odvézt téměř nic. Až s postupným nátlakem zahraničních velmocí se zvyšovala nosnost kufrů. U lanškrounských rybníků byly vytvořeny dva sběrné tábory, odkud se vybíralo, kdo půjde do transportu a kdo na nucené práce. Téměř v každé vesnici byl vytvořen sběrný tábor.

Docházelo i k dobrovolným odchodům. Spousta česko-německých rodin odešla z obavy, co se bude dít dál, jak se k nim majoritní společnost zachová. I pan Adolf Bier přemýšlel o odchodu do Německa. Do transportu by odešel s paní Ernou a její mladší sestrou Amálkou. Chtěl zde ponechat svou manželku a nejstarší dceru Annu, která by už mamince mohla finančně vypomáhat. Nakonec tomu tak neudělal.

Mladičká čtrnáctiletá Erna nastoupila v novém školním roce do české školy na Žamberecku. Odstěhovala se do Kunvaldu k babičce, kde byla dva roky, aby se naučila českému pravopisu. Jinak uměla výborně česky číst i rozumět.

S odsuny byla spojena i konfiskace. Živnost Adolfa Biera byla zrušena a jejich hospodářství – pole a louky – bylo přiděleno ke družstvu. Tatínek Erny musel nastoupit ke státnímu statku a později pracoval na domovní správě v Lanškrouně. Svým původním živobytím se už žít nemohl. Stát mu chtěl znárodnit i všechny stroje. Ty však zachránila jeho manželka se slovy, že stroje nabyl pan Adolf během manželství, takže polovina náleží jí. Zbylou půlku pak museli státu vyplatit. I když se tatínek nesměl žít truhlářstvím, jeho stroje nezahálely – potají pro své sousedy opravoval nábytek – vyspravil rakev a mnohými dalšími způsoby vypomohl, naučil truhlářskému umu i svá vnoučata.

Paní Dušková se po dvou letech vrátila do své rodné vesnice, ale nepoznávala ji. Vše mělo jiný řád a její sousedi, které si pamatovala z dětství, zmizeli. Místo nich přicházely nové rodiny, které získaly přidělem domy a statky po Němcích. Ovšem čeští obyvatelé Třešňovce si mohli vybrat dům, který by chtěli zabrat, a někteří byli natolik

hladoví po majetku, že si přivlastnili i několik stavení. V každé válce a po ní se bohužel najdou lidští parazité.

Od roku 1945 se zde usadila komunistická strana. Pro české obyvatele to byli osvoboditelé z východu, kteří nám chtěli pomoci z poválečné krize. V roce 1948 byl oficiálně nastolen komunistický režim, začala doba cenzury, zatýkání „zvěďů“ a kádrových profilů. Zpočátku rodina Bierova nepocítila žádnou změnu s nastolením nového režimu. Za tři roky, které uběhly od konce války, si na tento systém zvykli. Maminka si sehnala práci v kuchyni (poté nastoupila do Tesly, kde pracovala až do důchodu) a tatínek, ač byl Němec, se zaměstnáním problém také neměl. Jak jsem již psala, po válce nastoupil ke státnímu statku a zakrátko našel místo na domovní správě.

Paní Dušková se po válce seznámila se svým budoucím mužem, který byl dokonce zapřísáhlým komunistou. Byl z chudé čermenské rodiny ze sedmi dětí, které vychovávala zcela sama jejich babička. Po pádu říše se vyučil automechanikem a sehnal si práci, která ho dobře živila. Za všechna tato pozitiva vděčil režimu, a proto v něj pevně věřil. Jeho žena však jeho vášně krotila.

Erna, její rodiče ani sestry na sobě nepocítili žádné velké křivdy či diskriminaci za svůj původ. Bohužel, systém se poznamenal na jejich dětech.

Syn Rostislav se chtěl vyučit mechanikem, ale nebylo mu to umožněno. A tak manžel Erny, který pracoval u dopravního podniku, zajistil synovi obdobnou školu v Zábřehu na Moravě.

Druhý syn Ladislav se vyučil truhlářem, jako jeho dědeček Adolf Bier. Když ukončil povinnou vojenskou službu, jeho velící důstojník ho oslovil, zda by nechtěl nastoupit k dopravní policii. Pro tuto myšlenku se Ladislav rychle nadchnul a šel na přijímací zkoušky a psychotesty. Vše dopadlo výborně a testy splnil. Nebyl však zařazen k dopravní policii, nýbrž ke kralickým celníkům. Důstojník s tatínkem Ladislava se jeli podívat na velitelství do Ústí nad Orlicí, kde vzniknul problém. Zjistili, že přidělení k celníkům bylo na žádost Národního výboru v Horním Třešňovci. Mladý Lád'a byl natolik znechucený, že nenastoupil k žádné složce policie, nýbrž si našel práci v Dřevotexu v Jablonném nad Orlicí. Později byl osloven ze státních statků, zda by pro ně nechtěl pracovat jako řidič. Ladislav byl nadšený, že si alespoň částečně splní svůj

sen o dopravě.

Až za dlouhou dobu se dozvěděli, kdo se na Národním výboru zasadil o nezdar Ladislava Duška. Byl to jejich postižený soused (měl tuberu kosti), který k nim chodil pravidelně na návštěvy a maminka Erny ho téměř denně hostila. Tento soused spolu s dalšími „špicly“ se pravidelně krčily pod okny Bierů a odposlouchávaly jejich rozhovory. Mimo to kontrolovaly, zda rodina neposlouchá zakázanou cizinu, neboli „Svobodnou Evropu“.

Strýc paní Duškové, bratr tatínka, byl se svojí rodinou odveden do Německa. Pan Adolf Bier se s ním a s dalšími přáteli pokoušel udržet kontakt psanou formou. Pošta byla však pravidelně kontrolována a dopisy mnohdy ani nedorazily na určené místo. Tuto formu kontaktu značně omezoval režim.

Návštěva do Německa byla snazší, hovoříme však jen o jeho východní části. Bierovi mohli navštívit své přátele a bývalé sousedy pod podmínkou, že české úřady obdrží písemné prohlášení o pozvání Čechů za hranice. Německá strana dále musela přislíbit, že po celou dobu pobytu se o svou návštěvu bude starat a bude je i živit. Celkem navštívila paní Erna východní Německo třikrát.

Pokud budeme mluvit o návštěvách z Německa do Československé republiky, ty byly velice žádané na obou dvou stranách. Češi získávali žádané valuty a pro Němce zde bylo výhodné nakupovat. Paní Dušková pracovala v obchodě a často obsluhovala rodiny, které sem přijížděly na nákupy. Odmítala mluvit německy, jelikož za umění cizího jazyku neměla žádné příplatky. Zachovala si postoj své maminky. Důkazem žádaných návštěv německých turistů byla i jedna nemilá příhoda ze Slovenska. Paní Erna šla nakoupit pro sebe a své německé přátele rohlíky, místní prodavačka byla však neochotná a odmítla jí je prodat. Poté tam šla její německá přítelkyně a té je, s veškerou laskavostí, prodala.

Bierovi po válce své příbuzné již nikdy neviděli. Všichni byli odvedeni do západního Německa a tam je osobně navštívit nesměli. Když byla zbořena berlínská zeď a padl komunistický režim v Československu, byl bratr i ostatní členové rodiny po smrti. Téměř všichni původní obyvatelé Horního Třešňovce s nástupem demokracie v zemi navštívili svou rodnou vesnici a ukázali svým dětem, kde vyrůstali. Setkání bylo

vždy plné vzpomínek, dojetí a slz. Bohužel, bylo občas obklopeno i pomluvami a nedůvěrou. Někteří Němci se rozčilovali, že rodina a režim udělaly z Adolfa Biera „čecháčka“. Těch bylo naštěstí jen pomálu.

Paní Dušková žije sama nadále ve své rodné vsi a užívá si stále početných návštěv z Německa. Den před mým rozhovorem s ní jí navštívili její bývalí sousedé i se svými dětmi.

Erna Dušková na mě působila vyrovnaným dojmem. Byla klidná, mluvila velmi otevřeně o všech věcech, dokonce i o udavačích, kteří jí už nemohli nikterak ublížit. Nestěžovala si na svůj život, žila ho naplno. Akorát nechápala, proč vše došlo tak daleko. Na tuto otázku bohužel nezná odpověď více lidí.

6. 5. Amálie Vávrová¹⁰³

Amálie se narodila 14. října 1932 jako třetí a poslední dcera rodiny Bierů.

Když byla malá vzpomíná na to, že zde byly dvě školy – česká i německá. Po příchodu Adolfa Hitlera byla malá česká škola v roce 1938 zavřena a místo ní byl otevřen německý národní výbor. Děti nastoupily automaticky do německých škol. Ty, které nechtěly nebo do ní nemohly nastoupit, začaly dojíždět do české školy v Horní Čermné a nebo až do Heřmanic.

Jako dítě nevnímala za velikou změnu zábor pohraničí. Kamarádky jí zde zůstaly a mohla s nimi mluvit dál česky i německy. Její rodiče byli ze smíšeného manželství, dokonce i její prarodiče byli Němec a Češka. Amálka vyrůstala v česko-německých vztazích běžně a nepřišlo jí na nich nic neobvyklého.

I s příchodem Třetí Říše a Protektorátu Čechy a Morava se poměry v Horním Třešňovci nezhoršily. Pouze nacisté, kterých bylo pomálu, a nebo hrstka lidí zfanatizovaných hitlerovskou propagandou se pokoušeli vyvolávat nepokoje v česko-německých vztazích a dělat schválnosti. Nad pořádkem a klidem ve vesnici dohlížel německý starosta Klecker, který v jakémkoliv křivdě vůči jednomu či druhému národu

103 Osud Amálie Vávrové je rekonstruován na základě rozhovoru, který s ní vedla Jana Novotná, 19.2. 2010, Horní Třešňovec, zvukový záznam rozhovoru je uložen u autora.

ihned zakročil, nedovolil nikdy žádnou diskriminaci, čehož si později všichni vážili, nejen Amálka. Měl dceru Idu, která se narodila v roce 1928. Při nástupu na měšťanskou školu v Lanškrouně si mohla vybrat jazyk, který se bude učit (v té době si mohli ještě vybrat mezi angličtinou, ruštinou a jinou cizí řečí). V jejím rozhodování zvítězila angličtina. Její výběr však nebyl dostatečně oceněn doma. Tatínek si uvědomoval, že válka je na spadnutí a angličtinou při rozdávání potravinových lístků nikomu nepomůže. Musela se jít hned druhý den přepsat na češtinu.

Pan Adolf Bier nemusel nastoupit na vojnu, jelikož získal modrou knížku pro svůj špatný zrak. Místo toho musel nastoupit k Dřevotexu, který vyráběl mobilní domky pro vojáky na frontu. Modrou knížku získal díky svému bratrovi, který byl oční lékař. Ten mu napsal lékařskou zprávu o jeho silně zhoršeném zraku a o jeho neschopnosti boje. Paní Vávrová si myslí, že díky strýci otec přežil válku, a proto mu je za jeho pomoc nesmírně vděčná.

Za zfanatizované Němce byla ve vesnici považována rodina Schwabů. Schwabovi byl velmi rozvětvený a po okolí roztroušený rod. Pan Schwab byl tajemníkem starosty, kterého určil okres. Některé věci, i když se mu přičily, musel udělat. Za války bylo v okolí Lanškrouna tzv. podzemní hnutí – partyzáni a odbojáři. Tři občané Horního Třešňovce – František Jirásek, Jindřich Jirásek a František Mottl – na něj materiálně a finančně přispívali. Tato organizace měla listiny, na kterých byli zapsáni členové a také jejich „sponzoři“. Gestapo tyto dokumenty získalo a viníci nemohli nic zapřít. Byli pozatýkáni a odvezeni do německého vězení. Uvěznění přežili i proto, že pan Mottl byl švec a gestapu spravoval velmi často boty. Ti ho nazývali, pro jeho vychrtlou postavu, Trottl. Němci, podle paní Vávrové, nezabíjeli většinou jen tak bez rozmyslu. Lidi, kteří byli nějakým způsobem potřební, nechali žít a využívali je pro své potřeby.

Gestapo přišlo v noci ke starostovi a chtěli vědět, kde bydlí František a Jindřich Jiráskovi a František Mottl. Pan Klecker jim odvětil, že s nimi nemůže jít, že má těžkou chřipku a ať se raději obrátí na jeho tajemníka pana Schwaba. Téže noci zakleпали u jeho dveří a dožadovali se stejné věci jako u starosty. Tajemník dlouho odmlouval i jeho těhotná žena ho nechtěla nikam pustit, ale nervózní gestapo vytáhlo zbraň a pohrozilo smrtí. Neměl tedy na výběr a musel ukázat domovy hledaných osob. Za tento osudný

večer byl potrestán.

V roce 1945 přišli partyzáni a začali dělat na Lanškrounsku „pořádek“. Byli to především mladí chlapi. Šli od chalupy k chalupě a brali s sebou veškeré německé obyvatelstvo, které přivedli na shromaždiště do města. Neohlíželi se na to, zda byl dotyčný ze smíšeného manželství, antifašista či odborník. Rodině Schwabů nebylo odpuštěno údajné udavačství a lidový soud se na nich krutě pomstil. Robert Schwab byl nejprve partyzány zbit téměř do bezvědomí a poté byl pověšen. Jeho rodina se musela na celé neštěstí dívat a největší hrůzou pro ně bylo, když Robertovi tlakem vypadly oči. Všichni si tuto scénu do nejmenšího detailu pamatují.

Ani jeho mladší bratr neunikl pomstychtivosti. Mladý Reiny Schwab byl mistrem v továrně a jeden jeho zaměstnanec z Heřmanic mu nevyhověl v práci, čímž mezi nimi došlo k roztržce. Při divokém odsunu, se mu mohl „heřmaňák“ pomstít a také tak učinil. Reiny Schwab byl oběšen na pouliční lampě na náměstí Jana Marka Marků v Lanškrouně.

Paní Amálka vzpomíná nerada na odsuny, především na ty z roku 1945, kdy se nebraly žádné ohledy na lidskost. Lidé byli na začátku postaveni před lidové soudy a ti, kteří je náhodou přežili, si mohli vzít jen pár maličností a rychle museli odejít. Absolvovali dlouhé pochody k hranicím, anebo byli naloženi do nákladních vagónů tzv. dobytčáků jako Židé při transportu do koncentračních táborů. Mnohdy během těchto soudů a odsunů docházelo k vyřizování účtů ze strany dotčených Čechů. Platilo zde dvakrát tolik přísloví „Oko za oko, zub za zub“.

V roce 1946 se situace uklidnila, neboť pod nátlakem zahraničních velmocí vznikla pravidla pro odsun a postupem času se požadavky zmírňovaly. Zvýšila se nosnost zavazadel, rozmanitost věcí, které si mohli odvést, i chování lidí, kteří měli na starost transporty. I přesto jsou to pro paní Vávrovou smutné vzpomínky, jelikož přišla o mnoho svých kamarádek a příbuzných.

V tomto organizovaném odsunu byla odvedena i jejich teta a strýc, který se živil jako zubař. Jeho žena byla zarytá Němka, a tak se s maminkou Amálky nevidali. Strýc, tatínkův bratr, je navštěvoval na pravidelné zubní prohlídce, ale teta při návštěvě nesměla vstoupit do jejich domu, mohla pouze na výměnek k rodičům svého muže.

Když se blížil jejich odsun, zakopali svůj majetek v lese a po několika letech, kdy byla situace v Československu klidnější, se pro něho vrátili. Jednalo se o drobnosti, ale s největší pravděpodobností velmi cenné a hodnotné věci, některé z nich měly i vysokou emocionální hodnotu.

Tatínek měl jít také na transport do Německa, ale po prokázání smíšeného manželství se směl vrátit. Jistý pan Roller se snažil zkomplikovat návrat pana Adolfa Bierera domů. Pan Roller si vzal Němku a přihlásil se k německému občanství, proto při odsunu řekl, že také opustí Československo. Později toho trochu litoval a záviděl panu Bierovi, že může zůstat, a tak se mu to pokusil překazit. Naštěstí jeho slovo nemělo velkou váhu a tatínek zde mohl zůstat se svojí rodinou. Co všechno může způsobit lidská závist? Na to si musí odpovědět každý sám.

Rodina udržovala nadále kontakt s příbuznými občasnými návštěvami a hlavně písemnou formou. Pan Adolf napsal několik dopisů, ale za chvíli měl problémy s úřady. Dopisy byly kontrolovány a komunistický režim měl obavy, zda nevyzrazuje v šifrách nějaké důležité vnitrostátní informace. Od svých patnácti let ho proto zastupovala v dopisování jeho nejmladší dcera Amálka. Ta nebyla tolik sledována, i když také si nedovolila psát o politických záležitostech, navíc ve svých letech z nich neměla mnoho rozumu. Psala jen o obyčejných věcech, jako bylo počasí, úroda, zaměstnání, sňatky, narození a úmrtí. Pan Roller dlouho nemohl odpustit panu Adolfovi, že neodešel s ním, a při následné návštěvě Čech mu to vyčetl. Mladá Amálka to psychicky neunesla a vynadala mu. Od té doby jim nenapsal. Paní Vávrová o něm už jen ví, že byl ve starobinci, kde před rokem zemřel.

Za nového režimu se rodina Bierů necítila nějak diskriminována nebo utlačována. Byli někteří lidé, jež jim vyčetli jejich poloviční německou národnost, ale po drobné slovní šarvátce bylo vše hned zapomenuto. Na kontrolování dopisů si také ihned zvykli a co se týkalo poslouchání ciziny, také si dokázali nějak poradit. Jejich sousedé Mačátovi měli rádio, do kterého jim jistý pan Vávra – funkcionář tehdejšího režimu, ale zároveň jejich veliký přítel – nainstaloval krátké vlny a oni tak mohli poslouchat Svobodnou Evropu. I pro to bylo u Mačátů velice rušno, střídali se tam různí obyvatelé vesnice, aby vyzvěděli, co se děje ve světě.

Paní Amálka zůstala po válce jako jediná doma s rodiči, její sestra Anna pracovala v záložně a Erna studovala českou školu dva roky v Kunvaldě. Ihned po skončení války nastoupila do české školy, aby se odnaučila kurentu a začala používat latinku. Její učitel ji mohl za několik měsíců dávat příkladem českým dětem, jak byla nadaná. O rok později nastoupila povinně na zemědělskou školu, kam museli všichni, kteří měli nějaké polnosti a hospodářství.

Její maminka, aby nemusela pracovat v družstvu, nastoupila jako dělnice do Tesly a pan Adolf pracoval pro národní výbor. Oba zde pracovali až do svého důchodu. Amálka se po vystudování školy provdala za pana Vávru z Dolní Čermné, který pracoval v místní továrně (PACO) a vychovala s ním dvě děti, Ilonku (1959) a Martina (1969). Mezitím dlouhou dobu pracovala pro zemědělské družstvo a poté se 11 let živila jako doručovatelka pošty.

Stejně jako u paní Erny měly největší problémy s režimem až její děti. Její dcera Ilonka se přihlásila se svojí kamarádkou Marií na vysokou školu v Olomouci na pedagogickou fakultu. Obě dvě, ač byly úspěšné u přijímacích zkoušek, nebyly na tuto školu přijaty. Ilonka pro svůj německý původ a Marie proto, že byla ze silně věřící katolické rodiny. Dcera paní Amálky začala dělat průvodkyni na hradech a zámcích v okolí Pardubic a o rok později se opět pokusila uspět na vysoké škole. Tentokrát ji přijali, a to na Karlově univerzitě v Praze.

Její syn se chtěl stát také učitelem jako jeho sestra, ale rodina mu to však po předešlých útrapách vymluvila. Zvolil teda pro něho méně náročnou variantu vychovatele. V Dolní Čermné byl totiž sirotčinec, kde by se mohl uplatnit. Na první přijímací zkoušky se nedostavil, jelikož onemocněl. Druhých se účastnil zcela sám. Předstoupil před pětičlennou porotu, která mu pokládala otázky, a on je zvládnul na výbornou. Hradecká komise byla natolik mile překvapena, že mu navrhla vystudování učitelství. On však s odporem k režimu odmítl a vyučil se truhlářem, tak aby mohl pomáhat svému dědovi v dílně.

Pomocí rodinných známých z Kunvaldu mohl vystudovat až v dalekém Brně, kde byla na truhlařinu nejlepší škola. Poté krátkou dobu pomáhal svému dědečkovi a nakonec odešel do podniku v Praze, kde je dodnes. Ve své práci hojně využívá

německého jazyka, zejména aby získal lepší zakázky, a tak volá občas své mamince o pomoc. Ta, ač stavařině a technické terminologii moc nerozumí, se mu snaží pomáhat, jak může.

S pádem východního bloku přibylo německých návštěv na Lanškrounsku. Jezdili se dívat na své bývalé usedlosti a především ukazovali svým dětem a vnoučatům, kde vyrostli. Smutným případem byla rodina Schwabů. Dcera oběšeného Roberta Schwaba Hermína přijela po komunistickém převratu do Lanškrouna a prosila třikrát místní úřady o náhrobní kámen u hřbitovní zdi pro svého otce. Její žádost byla vždy zamítnuta. Pomník na památku svého otce měli již zhotovený a tak si ho alespoň vystavily pod okna svého domu ve Spojených státech.

Paní Amálka nadále žije ve svém domečku v Horním Třešňovci a ráda vypráví o svých životních zážitcích i útrapách. Bohužel, její manžel ji před několika lety náhle opustil za tragických okolností. Trpěl silnými depresemi a jednoho dne si vzal život oběšením. I přesto paní Vávrová neztrácí vůli žít a kromě cukrovky se těší dobrému zdraví.

6. 6. Emílie Petrová¹⁰⁴

Emílie Petrová se narodila v Jehnědí dne 21. června 1926. Byla čtvrtým a posledním potomkem rodiny Karmaschů. Její tatínek Klement Karmasch byl statkář a jeho žena Terezie, za svobodna Hönig, se starala o jejich domácnost a hospodářství. Její tatínek zdědil polnosti po svém strýci v Dolním Třešňovci, a tak se tam rodiče přestěhovali v roce 1930. I jako nově přistěhovalí neměli větších problémů se začleněním do české komunity.

Paní Emílie na své dětství vzpomíná ráda, jelikož zde získala mnoho nových přátel mezi českými i německými obyvateli. S některými je dodnes v kontaktu. S nástupem Adolfa Hitlera k moci se situace o mnoho nezměnila. Pouze někteří zfanatizovaní Němci, například ve spolku Hitlerjungend, se chovali nepřístojně a

104 Osud Emílie Petrové je rekonstruován na základě rozhovoru, který s ní vedla Jana Novotná, 17.3. 2010, Dolní Třešňovec, zvukový záznam rozhovoru je uložen u autora.

nadřazeně vůči českému obyvatelstvu. S blížícím se rokem 1938 sílila i nacistická propaganda, na vývěsních tabulích (i sloupech elektrického vedení, stromech apod.) byly vylepovány letáky, na nichž bylo napsáno „ O metrák víc“. Toto slovní spojení poukazovalo na zlepšení ekonomické situace rodin i jednotlivců, pokud podpoří sudetoněmeckou myšlenku. Mnoho lidí se nechalo těmito sliby nalákat, ale místo hospodářského vrcholu je čekal pád až na dno.

Dne 29. září 1938 vstoupilo do Lanškrouna německé vojsko, které oficiálně připojilo tento region k říši. Vojákům se dostalo velkého přivítání. Davy lidí stály u silnic, po kterých projížděly německé jednotky a pokládaly před ně věnce na počest vítězství. Emílii se tento slavnostní výjev líbil, jelikož nechápala, co bude následovat. I přes zábor pohraničí s ní – jako s „Němkou“ – nepřestali kamarádit její čeští přátelé.

Válku prožila velmi těžce, jelikož její otec i bratr museli narukovat. Často zněl z kostelíčka umíráček, ale i přesto doufala, že ne kvůli její rodině. Bohužel oba její blízcí padli v boji. Tatínek zahynul ve Francii v roce 1940 a bratr na východní frontě. Kde přesně, bohužel, nikdo neví a už nezjistí. Dále se o této věci paní Emílie nechce bavit, jelikož je to pro ni velice bolestná záležitost. Bratrovi bylo pouhých 21 let.

I přes tyto tragické události potkalo paní Petrovou i jedno štěstí. Seznámila se se svým budoucím mužem Stanislavem Petrem, který bydlel v sousední vesnici. Byl to veliký hospodář a Emílie se do něho zamilovala na první pohled. Potají, jelikož si to její rodiče nepřáli, se scházeli v pískovně. V roce 1942 zjistila paní Petrová, že čeká jeho dítě. Nedalo se dělat nic jiného než poprosit faráře, aby je oddal. Svatba byla 11. listopadu téhož roku. Naštěstí i během války neměli problém se sňatkem mezi Čechem a Němkou.

V květnu 1945 skončila válka a do lanškrounského regionu přišli ruští vojáci. Lidé museli vystoupit před své domy a povinně přicházející vojsko vítat. Poté, co viděli jak ničí, co jim vstoupí do cesty, a jak se chovají k německým ženám, se všichni ukryli. Emílie se ukryla na půdu a její manžel střežil dům. Bohužel, maminku své ženy nedokázal ochránit. Ta šla odpoledne na pole okopat brambory a v tom k ní přišli Rusáci. I když se bránila, co měla sil, vystřídal se na ní všichni tři. Během osvobozování se ve vesnici děly větší hrůzy, jak za celé války.

Dne 17. května 1945 byla většina jejich známých a sousedů odvečena na lanškrounské náměstí. Zde probíhalo krvavé vyřikávání úctů zhrzeného českého národa. Němci museli předstupovat před soudní lavici, kde se rozhodovalo o jejich dalším osudu. Před samotným vyřknutím ortelu byli vhazováni do hasičské nádrže a tlučeni. Poté byla spousta z nich odsouzena k trestu smrti, avšak po jejich útrapách během dne to bylo mnohdy vysvobozením. Ti, kteří běsnění partyzánů přežili, byli dlouhými pochody odvedeni do Králík a nebo se vrátili do svých dočasných domovů, kde po shlédnutí hrůzy spáchali sebevraždu. Měli obavy, aby se situace neopakovala.

Po zakročení mezinárodních velmocí došlo k uklidnění situace. V roce 1946 zaklepalí u dveří paní Petrové Češi a oznámili jí, aby se nejpozději do dvaceti minut sbalila. Ukazovala jim, že je provdaná za Čecha, ale nikdo to nebral na vědomí. I její maminka dostala povolání k odsunu, ta si po svých prožitých hrůzách však přála odejít. Podobný osud měly i zbylé dvě sestry Emílie – raději chtěly odejít, než zůstat v hrdle běsnícího národa. Všichni byli odvedeni do sběrného tábora u lanškrounských rybníků. Manžel Emílie, hned jak se dozvěděl o jejím povolání, jel na místo a dožadoval se propuštění jeho ženy. Po dlouhých urgencích měl manželku a dítě opět ve své náručí. Zbytek Emíliiny rodiny byl odsunut tzv. dobytčáky za hranice. Majetek, který tu po nich zůstal, zanechali paní Petrové se slovy, že v této těžké době ho bude potřebovat.

Emílie Petrová ze své iniciativy navštěvovala kurz českého jazyka a záhy na to nastoupila do JZD, kde se starala o telata. Těžká práce jí nevadila, spíš jen neustálé popichování jiných žen o tom, že měla raději také odejít. Po několika letech přestoupila jako dělnice do Tesly, kde byla zaměstnaná až do svého důchodu. Zde nepocítovala žádnou diskriminaci za svoji národnost. Manžel také začal pracovat v Tesle. Nastoupil do zaměstnání ve stejném roce jako paní Petrová. Snad i proto, jak paní Emílie ráda vtipkuje, aby na ni dohlédl. Nechtěl, aby jeho žena prožila nějaké další nepravosti.

Za komunistického režimu se jim narodil druhý syn Václav, první se jmenoval Stanislav po otci, a na nich se žádným způsobem socialistický režim nepoznamenal. Lidé zapomínali na hrůzy způsobené válkou a odpouštěli si.

Kontakt s rodinou byl v této době složitý. Dopisy z Německa sem přicházely, ale byly kontrolovány a cenzurovány (stávalo se, že ani nepřišly). I přesto v

korrespondenci nepolevovali. Byl to jediný kontakt s její rodinou, vždyť všichni byli odsunuti nebo nepřežili boje na frontách. Návštěvu si paní Emílie do Německa nemohla dovolit i přesto, že je správně měla živit německá strana. Nedokázala by přijmout ani halír potom, co jí zde rodina zanechala za majetek. Oni sem občas přijížděli, především její sourozenci a přátelé z dětství. Maminku viděla naposledy ve sběrném táboře, její vážný zdravotní stav jí nedovolil dlouhé cestování a navíc se zapřísahala, že do Československa již nikdy nevstoupí. Po těch prožitých hrůzách se toto stanovisko dá pochopit.

Se sametovou revolucí v roce 1989 se jejich kontakt ani nezlepšil, ale ani nezhoršil. Je pravda, že sestry sem přijely s klidnějším srdcem, aby ukázaly svým dětem, kde vyrůstaly a kde žily. Bohužel druhou stránkou této doby bylo, že spousta Emíliiných přátel nebyla již naživu. Maminka zemřela v roce 1969 na mozkovou příhodu.

Paní Emílie Petrová je velmi milý člověk, který si nepřipouští křivdy, které na její rodině byly spáchané. Byla místa, kdy přes slzy v očích nedokázala mluvit dál (například o smrti svého otce, bratra a znásilnění její maminky), ale vzápětí se vzpamatovala a chtěla mi s mou prací co nejvíce pomoci. Doposud nedokáže pochopit, proč k takovéhle tragédii došlo, kdy se Češi a Němci rozhodli, že se takto nenávidí. Vždyť ona měla mnoho českých přátel a dokonce se do jednoho „čistého čecháčka“ zamilovala a měla s ním dvě krásné děti.

I přes její věk jí musím obdivovat pro její vitalitu a životní elán. Milým překvapením pro mě byla i její pohostinnost, kterou mě zahrнула. Na naši předem domluvenou schůzku se připravila a napekla neuvěřitelné množství zákusků.

6. 7. Marie Kalousková¹⁰⁵

Paní Kalouskovou jsem si vybrala pro svou práci jako jedinou Češku, abych poukázala i na pohled z druhé strany. Nelze vytvářet realistický obraz jen po vyslechnutí

105 Osud Marie Kalouskové je rekonstruován na základě rozhovoru, který s ní vedla Jana Novotná, 13.3. 2010, Horní Třešňovec, zvukový záznam rozhovoru je uložen u autora.

českých Němců, nýbrž je důležité posoudit vnímání i českých obyvatel.

Paní Marie se narodila v Pastvinách v roce 1928 českým rodičům. Jako velmi malé dítě se přestěhovala s rodiči do Horního Třešňovce. Nastoupila zde do české školy (dnešní obecní úřad), kde ji vyučoval pan Michálek a s příchodem Němců v roce 1938 musela přejít do německé školy.

Vzpomíná si na nacistickou propagandu, která probíhala před rokem 1938, jako byla umělá hnojiva zadarmo, zázračné prášky na bolest a podobné výmysly, aby nalákali lidi na svou stranu. Nechácala jak někdo mohl na tak laciné řeči naletět.

Marie si nemohla stěžovat na nějakou diskriminaci ze strany Němců, naopak si zde hned našla přítelkyni Martu, se kterou seděla v lavici. Byla to čistá Němka a po válce byla odsunutá. Dnes už bohužel nežije.

Mariin tatínek byl pekař a za války musel jít do Německa na práci. Žil v přístavním a univerzitním městě Kiel (při hranicích s Dánskem) a pracoval zde pro místní továrnu jako pomocný dělník. Odchod otce na nucené práce zavinil německý pekař Brückner, který se chtěl zbavit konkurence. Mariin otec strávil v Německu téměř pět let.

Paní Kalousková zde zůstala s maminkou sama. Její starší sestra již sloužila v Lanškrouně v obchodě se zeleninou u Štěpánků. Po nějaké době však otěhotněla, provdala se a nemohla již službu vykonávat. Místo ní tedy ke Štěpánkům nastoupila paní Marie, která uměla skvěle německy a zůstala zde do konce války.

Babičku měla paní Marie v Českých Libchavách, které byly součástí Protektorátu. Pokud ji chtěli navštívit, museli si vždy zařídit propustku na úřadě. A totéž platilo, když chtěli jít do kina do Čermné. Neexistoval volný pohyb osob.

V květnu 1945 přišli do Lanškrouna ruští vojáci, kteří neměli zrovna vybíravé způsoby. Nejhorší byl jejich hlad po německých ženách. Ty se musely schovávat na půdách, ve skříních a na jiných různých místech. I Mariiny rodiče schovávali některé německé sousedky na půdě. Její sestra, která měla již malé dítě, byla velice vyhublá a vždy si stoupla před vchod svého domu a pozorovala vojáky. Rusáky, když viděli její kosternatou postavu, ani nenapadlo do domu vejít, a dokonce jí dávali ještě hrnek sádla na přilepšenou.

Její otec se dlouho z Německa nevracel domů, jelikož cesty a veškeré komunikace byly rozbombardované. Výjimečně přišla rodině od něho zpráva, že je v pořádku, do práce nechodí a čeká na první příležitost transportu domů. Republika pro něj a ostatní Čechy nakonec poslala nákladní automobily, které je přivezli v polovině července 1945 nazpět do jejich rodné země.

Marie Kalousková mnoho o divokém odsunu neví, jelikož jak sama uvádí, neměla žaludek pozorovat krvavé běsnění partyzánů. Vzpomíná si jen na oběšení rodiny Schwabů, která byla ortodoxními nacisty.¹⁰⁶

Za války přišlo gestapo ke starostovi a chtělo vydat Františka Mottla, Františka Jirásku a Jindřicha Jirásku. Dveře jim otevřela jeho manželka a řekla jim, ať se obrátí na Schwabovi, že manžel má hrozné horečky a nikam nemůže. Poslala je k tajemníkovi se slovy, že tam jsou mladí chlapi, kteří jim jejich chalupy ukážou. Také se tak stalo a za tento čin byli potrestáni lidovým soudem v Lanškrouně. Robert byl oběšen a mladší Reiny Schwab zastřelen.

Při klidnějším organizovaném odsunu byli všichni čeští Němci odvedeni do Lanškrouna do sběrných táborů, kde bylo tříděno, kdo odejde a kdo může zůstat. Mohli si s sebou vzít malý kufřík, který musel splnit nosnost, a byli „nacpáni“ do nákladních vagónů a odvezeni za hranice. I její přítelkyně ze školy Marta Langerová byla odvedena se svou rodinou. Musela odejít se svou maminkou a švagrovou Grétou. Ta si vzala jejího bratra Rudiho, který narukoval do války. Marty švagrová otěhotněla a těsně před odsunem porodila chlapečka Rudiho. V Německu se rodina roztrhla a Gréta odešla ke své rodině, kterou měla na jihu Německa.

Marie tak ztratila svou velice dobrou kamarádku, kterou neměla jak zkontaktovat. Jednoho dne, již dávno po válce, paní Kalousková sázela brambory na svém políčku a zahlédla dvě Němky, které šly ke hřbitovu. Pozdravily se a daly se ihned do řeči. Paní Marie poprosila, zda by jí nemohly sehnat kontakt na její přítelkyni Martu Langerovou. Přislíbily jí, že na každoročním setkání sudetských Němců jí předají adresu. Zanedlouho na to paní Kalouskové přišel dopis s německou známkou.

Od této doby si spolu psaly každý den. Dokonce paní Marta přijela za

106 Zde vidíme první protiklady vzpomínek pamětníků z českého a německého pohledu.

komunismu dvakrát na návštěvu do Horního Třešňovce, aby zavzpomínala na své dětství. Marie Kalousková jela na návštěvu ke své přítelkyni až po pádu režimu, dřív to nešlo, jelikož Marta bydlela v západním Německu. Přijel sem pro ni Martin synovec Rudi a odvezl jí do města Ketsch. Byla u ní celý týden a na každý den měly naplánovaný výlet po okolí. Dlouho do noci si povídaly a vzpomínaly na své mládí a přátelství. Sedm dní však uteklo jako voda a Marie se musela vrátit domů, ukázala alespoň Rudimu, kde se narodil.

Poslední dopis paní Langerová napsala do České republiky 12. dubna 2003. Modlila se v něm, aby si ji Bůh vzal k sobě, neboť byla velmi nemocná a trápily ji bolesti. Za čtyři dny, tedy 16. dubna, se její přání splnilo.

Paní Kalousková vzpomíná na válku a to, co se dělo ihned po ní, jako na jedno velké nedorozumění. Pouze lidé, kteří byli nějak zfanatizováni a nebo vážně ukřivdění, se vrhli do násilných řešení česko-německých vztahů. Obyčejní lidé si neubližovali a žili klidně po svém boku.

Spousta Němců ani Hitlerovské snahy nepodporovala. Paní Kalousková se zmínila o své známé paní Moravcové, rozené Berlínačce, jež se přistěhovala do Horního Třešňovce. Ta jí vypravovala o ovzduší ve válečném Německu. Lidé žili pouze zbrojním průmyslem. Ona měla s manželem obuvnickou firmu, která pracovala pro frontu. Vláda jim platila zlatem. S ústupy na východní frontě však všichni očekávali katastrofu. Ta přišla ihned po kapitulaci. V Berlíně nebylo co jíst, lidé měnili své zboží i zlato za kousek suchého chleba. Paní Moravcová byla provdána za Čecha, a tak se společně raději odstěhovali v roce 1946 do Československa, kde pro ně bylo v té době lépe.

Marie Kalousková se živila celý život jako prodavačka a vzpomíná si na komplikované potravinové lístky a tzv. šatenky. Musela je lepít na noviny a s těmi šla do Lanškrouna na zásobovací. Bylo s tím moc práce, ale nyní se nad tím jen usmívá.

S úsměvem se baví o všech věcech, na které se ptám. Nikdy se necítila diskriminovaná a nechovala se tak ani ona k německé menšině. Nyní jí je 82 let a užívá si zaslouženého důchodu ve své chaloupce v Horním Třešňovci.

Paní Kalousková byla zpočátku rozhovoru velmi nervózní, nebyla si jistá, co

mi může říct. Zde jsem se setkala s nedůvěrou vůči cizí osobě. Nechtěla moc vzpomínat na poválečné období, raději mi vypravovala jen pro ni příjemné zážitky (již zmiňovaná dovolená v Německu). Při mé druhé návštěvě jsem si už získala její větší důvěru a prvotní ostych opadl. Říkala, že na všechno zlé se má prostě zapomenout a máme si v mysli uchovat jen příjemné vzpomínky.

Chtěla bych poděkovat všem dámám, které svolily k rozhovorům se mnou. Mnohdy pro ně nebylo lehké mluvit o svých životních příbězích, které byly poznamenány diktátorskou dobou Adolfa Hitlera a poté krvavou pomstou ze strany Čechů. Děkuji za pohostinnost, kterou mě uvítaly a za jejich energičnost, s níž mi popisovaly dny, které prožily.

7. Závěr

Národnostní „boje“ mezi Čechy a Němci se vedou již po několik století. Jejich původ lze spatřovat, stručně řečeno, v národním cítění obou národů (Němců i Čechů), jež se odlišují nejen jazykově, nýbrž i svou vlastní historií. Zejména pohraničí je pak oblastí, kde se vzájemné střety projevují nejvíce, což byl ostatně i případ Sudet a Lanškrounska.

Nejprve si Adolf Hitler nárokoval české území (a zejména pohraničí), avšak z jeho obyvatel si vybíral pouze ty, kteří odpovídali jeho představě dokonalé rasy, čímž došlo k masivnímu stěhování sudetských Čechů dále do vnitrozemí. Podobný osud, ale v markantnějším a krutějším měřítku, čekal po válce Němce. Z Československa, resp. z oblasti Sudet, jich bylo vystěhováno více než 2,5 milionů. Zůstat mohli jen Ti, jejichž rodiny byly smíšené s Čechy, jak ostatně dokládají vyprávění všech mých respondentů.

Právě rozhovory s pamětníky jsou těžištěm mé práce, neboť jejich osobní zkušenosti dokreslují obecné povědomí o příslušné době i oblasti čerpané z dostupné literatury. Ve složení otázek a ve zpracování formy rozhovorů jsem se nechala inspirovat dílem Ivana Náprstka a stejně jako on jsem se rozhodla pro způsob převyprávění oproti přesným citacím, které by obsah vyprávění rozmělnily do přílišných detailů.

Nejvýznamnějším poznatkem a závěrem celé mé práce je zjištění, že skutečnosti dosud popsané v dostupné literatuře a osobní zkušenost přímých účastníků se v zásadě shodují. Příjemným zjištěním byla též skutečnost získání objektivních poznatků, které se příliš neliší, ať už jsou podány Němci či Čechy, neboť jsem do okruhu oslovených pamětnic záměrně zahrнула jak osoby pocházející z německých rodin, tak i jednu rodinou Češku. Jejich vyprávění se v základních rysech poskytujících obraz dané doby shodují, liší se pouze v dílčích náhledech na konkrétní událost (např. vypravování Amálie Vávrové a Marie Kalouskové, v nichž obě dámy vypráví tragický příběh rodiny Schwabů, ale každá ho podává zcela jinak; paní Kalousková o nich hovoří jako o nacistech, kdežto paní Vávrová je obhájuje a vysvětluje jejich činy).

Za zmínku stojí též skutečnost, potvrzená všemi mnou získanými výpověďmi

pamětníků té doby, že dějiny z hlediska celospolečenského a světového jsou tvořeny konkrétními osobnostmi a mají pramálo společného s „obyčejnými“ lidmi, zatímco místní historie je „psána“ právě obyčejnými lidmi, jež však nejsou ovládáni touhou po moci apod., nýbrž osobními pohnutkami, zpravidla ve smyslu přísloví „oko za oko, zub za zub“.

Svojí prací jsem se tedy snažila poukázat na to, že se mnoho lidí zabývá pouze odchodem Němců z Československa v celospolečenském měřítku, avšak jen málokdo konkrétními událostmi jednotlivých regionů a stejně tak jsou opomíjeny též osudy těch, kteří zde mohli zůstat, nicméně i jejich život byl tímto odsunem ovlivněn.

RESUME

The main point of my work are the dialogues with people who survived the displacement of German minority from the Sudetenland. I divided my work thematically into five main chapters which are connected chronologically. In the preamble „Independent ethnicity – Sudetenland“, the difference between the development in the border and inland region has been cleared up as well as the reason of inclination to the Nazism.

The second part „Beginning of disputes“ is divided into another four chapters which describe the development of conflict situation between the Czech and the German population in the Sudetenland. The reluctance of nationalities culminated in 1938 by the Munich agreement.

The following part „Life during the Second World War“ describes co-existence of people in the Sudetenland and their everyday destinies. Logically, the chapter begins with conquest of the remaining territory of the Czechoslovakia, origin of the Czech and Moravia Protectorate, and it ends with the fall of German dream.

„The transport and post-war destinies of them who stayed“ is the second most extensive chapter of the work. Due to its content, it is divided into another six chapters. At the beginning, the situation before the displacement is described, it means the foregoing Beneš decrees and the Postupim conference. The description of bloody and organized displacements follows, how they proceeded and who managed them. The last part mentions the situation during the totalitarian regime, restraint of the German minority, their rights and freedom. It even does not miss the fall of Berlin wall and communism which assisted to better family visit possibilities which were split during 1945-1946.

All the previous chapters base on the professional literature but excepting the last chapter called “Memories of non-displaced Germans and their relatives in the Lanskrone region”. This part bases on another method of historical research, namely on oral history which is necessary for specifying the situation in the 20th century. There are six women of different nationalities telling their life stories and their views on the

events at that time are of course completely different. The necessary part of this chapter is the explanation of the term “Oral history”, its meaning and usage in the praxis.

The work gives more details of historical development in the Lanskroun region and is upgraded by the emotional side of the non-displaced mixed families. Many works are occupied by the transports of german population back to their country of birth but only few ones by this problems which are pointed in this study.

Přílohy

1. Vládní vyhláška ze dne 23. září 1938
2. Ústava 1920 – ochrana národnostních menšin
3. Čtrnáct bodů W. Wilsona
4. Benešovy dekrety
5. Dopisy Amálie Vávrové
6. Fotodokumentace

Ročník 1938.

863

Sbírka zákonů a nařízení státu československého.

Částka 63.

Vydána dne 23. září 1938.

Cena: Kč 1.—

Obsah: **183.** Vyhláška o vstupu státu do branné pohotovosti.

183.

Vládní vyhláška

ze dne 23. září 1938

o vstupu státu do branné pohotovosti.

Vláda republiky Československé vyhláší podle § 57, odst. 1 a 3 zákona ze dne 13. května 1936, č. 131 Sb. z. a n., o obraně státu, den 23. září 1938, jímž byla nařízena presidentem republiky podle § 23 branného zákona mobilisace, za den vstupu státu Československého do branné pohotovosti.

Syrový v. r.

2.

Hlava šestá

Ochrana menšin národních, náboženských a rasových

§ 128

(1) Všichni státní občané republiky Československé jsou si před zákonem plně rovni a požívají stejných práv občanských a politických nehledíc k tomu, jaké jsou rasy, jazyka nebo náboženství.

(2) Rozdíl v náboženství, víře, vyznání a jazyku není žádnému státnímu občanu republiky Československé v mezích všeobecných zákonů na závadu, zejména pokud jde o přístup do veřejné služby, k úřadům a hodnostem, aneb pokud jde o vykonávání jakékoli živnosti nebo povolání.

(3) Státní občané republiky Československé mohou v mezích všeobecných zákonů volně užívatí jakéhokoli jazyka ve stycích soukromých a obchodních, ve věcech týkajících se náboženství, v tisku a jakýchkoli publikacích nebo ve veřejných shromážděních lidu.

(4) Tím však nejsou dotčena práva, jež státním orgánům v těchto směrech přísluší podle platných nebo budoucně vydaných zákonů z důvodů veřejného pořádku a bezpečnosti státní i účinného dozoru.

§ 129

Zásady jazykového práva v republice Československé určuje zvláštní zákon, tvořící součást této ústavní listiny.

§ 130

Pokud státním občanům přísluší podle všeobecných zákonů právo zakládati, řídit a spravovati vlastním nákladem ústavy lidumilné, náboženské a sociální, školy a jiné ústavy výchovné, jsou státní občané, nehledíc k národnosti, jazyku, náboženství a rase, sobě rovni a mohou v těchto ústavech volně používatí svého jazyka a vykonávati svoje náboženství.

§ 131

V městech a okresích, v nichž jest usedlý značný zlomek státních občanů československých jiného jazyka než československého, zaručuje se dětem těchto československých občanů ve veřejném vyučování v mezích všeobecné úpravy vyučovací přiměřená příležitost, by se jim dostalo vyučování v jejich vlastní řeči, při čemž vyučování československé řeči může býti stanoveno povinným.

§ 132

Pokud ve městech a okresích, v nichž jest usedlý značný zlomek státních občanů československých náležících k menšinám náboženským, národním a jazykovým, mají býti určité částky vynaloženy na výchovu, náboženství neb lidumilnost z veřejných

fondů podle rozpočtu státního, rozpočtů obecních neb jiných veřejných, zabezpečuje se těmto menšinám v mezích všeobecných předpisů pro veřejnou správu platných přiměřený podíl na požitku a používání.

§ 133

Provedení zásad §§ 131 a 132 a zvláště vymezení pojmu "značného zlomku" vyhrazuje se zvláštním zákonům.

§ 134

Jakýkoli způsob násilného odnárodňování je nedovolený. Nešetření této zásady může zákon prohlásiti za jednání trestné.

T. G. Masaryk v.r.

Tusar v.r.

Staněk v.r.,

jako ministr pošt a telegrafů a v zastoupení
nepřítomného ministra vnitra

Houdek v.r.,

jako ministr pro zásobování lidu a v zastoupení
nepřítomného ministra veřejného zdravotnictví
a tělesné výchovy a nepřítomného ministra
pro sjednocení zákonodárství a organizace správy
v republice Československé

3.

Naším programem je tudíž program světového míru a tento program, jediný možný program, je podle našeho názoru následující:

I.

Veřejné dohody o míru, veřejně dohodnuté, po nichž nebude už tajných dohod mezinárodních jakéhokoli druhu; diplomacie bude vždy postupovat přímo před zraky veřejnosti.

II.

Naprostá svoboda plavby na mořích, mimo pobřežní vody v míru i ve válce, s výjimkou případu, kdy moře mohou být zcela nebo částečně uzavřena při mezinárodní akci, prováděné s tím, aby bylo vynuceno plnění mezinárodních závazků.

III.

Co nejúplnější odstranění všech hospodářských přehrad a zavedení rovnosti v hospodářských stycích mezi všemi národy, které přijímají mír a sdruží se k jeho zachování.

IV.

Budou dány a přijaty přiměřené záruky, že zbrojení států bude sníženo na nejnižší míru, slučitelnou s jejich domácí bezpečností.

V.

Dobrovolná, nepředpojatá a naprosto nestranná úprava veškerých koloniálních požadavků, při níž bude přísně zachována zásada, že při rozhodování o všech takových otázkách svrchovanosti musí zájmy národů, o které jde, míti stejnou váhu jako spravedlivé požadavky vlád, jejichž nárok má být vymezen.

VI.

Vyklizení celého ruskému území a takové uspořádání všech otázek Ruska se týkajících, které bude zaručovat nejlepší a nejsvobodnější součinnost všech ostatních národů světa k tomu, aby Rusku zajistily ničím nerušenou možnost určovat si nezávisle svůj vlastní politický rozvoj a státní politiku a aby Rusko ujistily, že bude srdečně přivítáno ve společnosti

svobodných států se zřízením, které si samo vybere; a více než přivítáno, že se mu dostane pomoci všech druhu, jíž by potřebovalo a samo si přálo; způsob, jakým budou vůči Rusku jeho bratrské národy v budoucích měsících postupovat, bude trpkou zkouškou jejich dobré vůle a jejich pochopení pro potřeby Ruska na rozdíl od jejich vlastních zájmů, jakož i jejich rozumné a nesobecké sympatie.

VII.

Belgie - celý svět s tím bude souhlasit - musí býti vyklizena a obnovena bez jakýchkoli pokusů o omezení svrchovanosti, jíž požívá stejně jako všechny ostatní svobodné národy. Žádný jiný čin neposlouží tak jako tento, aby mezi národy byla obnovena důvěra v zákony, které samy ustanovily a určily k tomu, aby řídily jejich vzájemné styky. Bez tohoto ozdravujícího činu se celá stavba a platnost mezinárodního práva navždy oslabí.

VIII.

Celé území Francie budiž osvobozeno, obsazené části vráceny a bezpráví, které na Francii spáchalo Prusko v roce 1871 ve věci Alsaska- Lotrinska a které kalilo světový mír téměř padesát let, budiž napraveno, aby mohl býti obnoven mír v zájmu všech.

IX.

Hranice Itálie necht' jsou upraveny podle zřetelně seznatelných národnostních hranic.

X.

Národům Rakousko-Uherska, jehož místo mezi národy přejeme si míti zachováno a zajištěno, budiž dána co nejvolnější možnost autonomního rozvoje.

XI.

Rumunsko, Srbsko a Černá Hora necht' jsou vyklizeny; obsazená území vrácena; Srbsku přiznán volný a bezpečný přístup k moři a vzájemné vztahy jednotlivých balkánských států necht' jsou určovány přátelskou dohodou podle historicky vytvořených hranic a národnostní příslušnosti; k tomu třeba připojit mezinárodní záruky politické a hospodářské nezávislosti a územní celistvosti jednotlivých balkánských států.

XII.

Tureckým částem nynější říše otomanské budiž zajištěna bezpečnost a svrchovanost; avšak ostatním národnostem, které žijí nyní pod tureckou vládou, třeba spolehlivě zajistit bezpečnost života a naprosto nerušenou možnost volného a samostatného rozvoje; Dardanely necht' jsou trvale otevřeny jakožto volná cesta pro lodi a obchod všech národů pod záštitou mezinárodních záruk

XIII.

Je třeba zřídit nezávislý polský stát, který by zahrnoval území obývané nesporně polským obyvatelstvem, zajistit mu volný a bezpečný přístup k moři a zaručit mezinárodní úmluvou jeho politickou a hospodářskou nezávislost i územní celistvost.

XIV.

Je nutno vytvořit všeobecné sdružení národů na základě zvláštních dohod k tomu cíli, aby byly dány vzájemné záruky politické nezávislosti a územní celistvosti jak velkým, tak i malým státům.

4.

**Dekret presidenta republiky ze dne 19. května 1945 o neplatnosti některých
majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě
majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých
organizací a ústavů**

Změna: 116/1949 Sb. Změna: 122/1951 Sb.

K návrhu vlády ustanovují:

§ 1

(1) Jakékoliv majetkové převody a jakákoliv majetkově-právní jednání, at' se týkají majetku movitého či nemovitého, veřejného či soukromého, jsou neplatná, pokud byla uzavřena po 29. září 1938 pod tlakem okupace nebo národní, rasové nebo politické persekuce. (2) Způsob uplatnění nároků, plynoucích z ustanovení odstavce 1, budiž upraven zvláštním dekretem presidenta republiky, pokud se tak nestalo již tímto dekretem.

§ 2

(1) Majetek osob státně nespolehlivých na území Československé republiky dává se pod národní správu podle dalších ustanovení tohoto dekretu.
(2) Za majetek osob státně nespolehlivých se považuje též majetek těmito osobami převedený po 29. září 1938, leč by nabyvatel nebyl věděl o tom, že jde o takový majetek.

§ 3

Národní správa budiž zavedena do všech podniků (závodů) i do všech majetkových podstat, kde toho vyžaduje plynulý chod výroby a hospodářského života, zejména v závodech, podnicích a majetkových podstatách opuštěných nebo takových, které jsou v držbě, správě, nájmu nebo pachtu osob státně nespolehlivých.

§ 4

Za osoby státně nespolehlivé jest považovat:

- a) osoby národnosti německé nebo maďarské,
- b) osoby, které vyvíjely činnost, směřující proti státní svrchovanosti, samostatnosti, celistvosti, demokraticko-republikánské státní formě, bezpečnosti a obraně Československé republiky, které k takové činnosti podněcovaly nebo jiné osoby svěsti hleděly a záměrně podporovaly jakýmkoliv způsobem německé a maďarské okupanty. Za takové osoby jest na příklad považovati členy Vlajky, Rodobrany, Úderných oddílů Hlinkovy gardy, vedoucí funkcionáře Spolku pro spolupráci s Němci, České ligy proti bolševismu, Kuratoria pro výchovu české mládeže, Hlinkovy slovenské ľudové strany, Hlinkovy gardy, Hlinkovy mládeže, Národní odborové ústředny zaměstnanecké, Svazu zemědělství a lesnictví, Německo-slovenské společnosti a jiných fašistických organizací podobné povahy.

§ 5

Za státně nespolehlivé jest z osob právnických považovati ty, jejichž správa úmyslně a záměrně sloužila německému nebo maďarskému vedení války nebo fašistickým a nacistickým účelům.

§ 6

Za osoby národnosti německé nebo maďarské jest považovati osoby, které při kterémkoliv sčítání lidu od roku 1929 se přihlásili k německé nebo maďarské národnosti nebo se staly členy národních skupin nebo útvarů nebo politických stran, sdružujících osoby německé nebo maďarské národnosti.

§ 7

(1) K zavedení národní správy jsou příslušni:

- a) u podniků a ústavů peněžních okresní národní výbor,
 - b) u podniků báňských v revírech příslušný okresní národní výbor,
 - c) u podniků průmyslových, obchodních a jiných živnostenských
 - aa) při počtu zaměstnanců do 20 místní národní výbor,
 - bb) při počtu zaměstnanců od 21 okresní národní výbor, Při určování počtu zaměstnanců rozhoduje normální provoz v roce 1943.
 - d) U zemědělských a lesních majetků:
 - aa) při výměře do 50 ha místní národní výbor,
 - bb) při výměře přes 50 ha okresní národní výbor,
 - e) U obytných domů a stavebních parcel místní národní výbor, převyšuje-li hodnota však 5 000 000 K, okresní národní výbor.
 - f) U veškerého ostatního majetku:
 - aa) při hodnotě do 500 000 K místní národní výbor,
 - bb) při hodnotě vyšší než 500 000 korun okresní národní výbor,
- (2) V případě, že odhad hodnoty majetku [písm. e) a f)], který se dává pod národní správu, jest sporný, určuje jeho hodnotu s konečnou platností orgán vyšší.
- (3) V obcích a okresech, kde byla nebo bude místo národního výboru jmenována správní komise, resp. správní komisař, patří zavedení národní správy do jejich příslušnosti.

§ 8

- (1) Rozhodnutí ve smyslu § 7 budiž vydáno u podniků, uvedených v § 7 písm. a), b), c), d), v dohodě se závodním výborem (závodní radou) nebo jinými zástupci zaměstnanců podniků. Nedojde-li k dohodě, rozhodne orgán vyšší.
- (2) U zemědělských a lesních majetků, přesahujících 50 ha, budiž rozhodnutí vydáno též po slyšení příslušných místních národních výborů.

§ 9

Hrozí-li nebezpečí z prodlení, zvláště jde-li o podnik opuštěný, nebo zasahují-li do majetku nebo podniku osoby státně nespolehlivé, jsou okresní národní výbory oprávněny i při jiné příslušnosti jmenovati zatímního národního správce až do rozhodnutí příslušného orgánu ve smyslu § 7.

§ 10

(1) Příslušný Zemský národní výbor, na Slovensku Slovenská národní rada, může po slyšení závodního výboru, vyžaduje-li toho veřejný zájem, změnit z moci úřední rozhodnutí okresního národního výboru nebo místního národního výboru o zavedení správy nebo o jmenování národních správců a učinit jiná opatření.

(2) Příslušný Zemský národní výbor, na Slovensku Slovenská národní rada, učiní též opatření k zavedení národní správy tam, kde okresní nebo místní národní výbor tak neučinil nebo učinit nemohl.

§ 11

Národní správa budiž zrušena, jakmile pominou důvody, pro které byla zavedena. Zruší ji orgán, který ji zavedl.

§ 12

(1) Dočasnou národní správu jest zavést do všech družstevních podniků a organizací (zemědělských, konsumních, peněžních atd.). Tato národní správa zajistí vedle řádného řízení podniku do 4 neděl provedení volby nového vedoucího orgánu.

(2) Dočasnou národní správu zavádí místní národní výbor u družstev, jejichž působnost nepřesahuje místní obvod; okresní národní výbor u družstev, jejichž působnost přesahuje místní obvod, avšak nepřesahuje obvod okresu; u všech ostatních družstev Zemský národní výbor, na Slovensku Slovenská národní rada.

(3) Před zavedením dočasné národní správy buďtež dle možnosti slyšení členové družstva.

(4) Dočasná národní správa se skončí, jakmile členstvo družstva si zvolí správu novou.

§ 13

Příslušný Zemský národní výbor, na Slovensku Slovenská národní rada, může ze závažných důvodů zavést národní správu též do odborných, hospodářských, kulturních a zájmových organizací a ústavů.

§ 14

(1) Rozhodnutí o zavedení a zrušení národní správy, o ustanovení a odvolání národních správců musí být vydáno písemně.

(2) Opis rozhodnutí jest doručiti Zemskému národnímu výboru, na Slovensku Slovenské národní radě.

§ 15

Na základě rozhodnutí podle § 14 provede z úřední moci:

a) u nemovitostí příslušný soud knihovní zápis poznámky národní správy v pozemkových knihách,

b) u horních oprávnění příslušný soud, resp. úřad zápis poznámky národní správy v horních knihách, resp. záznamech,

c) u podniků (závodů) zapsaných do obchodního (společensvévního), na Slovensku firemního rejstříku, příslušný soud zápis poznámky národní správy do rejstříku obchodního (společensvévního) na Slovensku firemního.

§ 16

(1) Národním správcem má být ustanovena pouze osoba s patřičnými odbornými i

praktickými znalostmi, mravně bezúhonná, státně spolehlivá.

(2) Zpravidla nemá býti národním správcem ustanoven ani dlužník ani věřitel podniku (závodu) nebo majetkové podstaty, ledaže orgán příslušný podle § 7 důvodně rozhodne jinak.

(3) Národní správa budiž zpravidla ustanovena ze schopných zaměstnanců dotyčného závodu.

(4) Národním správcem nemůže býti jmenován člen národního výboru podle § 7 příslušného.

§ 17

(1) U menších majetků, u podniků drobných, u menších živnostenských provozoven a pod. může býti ustanoven jediný správce pro více podniků, resp. majetkových podstat.

(2) Vyžaduje-li toho rozsah národní správy, může orgán podle § 7 příslušný ustanovit za národní správce sbor až 5členný, který řídí správu podle zásady většiny.

§ 18

Před nastoupením úřadu složí národní správci orgánu podle § 7 příslušnému slib, že budou plnití svědomitě své povinnosti s péčí řádného hospodáře v souladu s hospodářskými, národními a jinými veřejnými zájmy.

§ 19

Při výkonu své funkce mají národní správci postavení veřejných orgánů ve smyslu § 68 trest. zák. z 27. května 1852, č. 117 ř. z., § 461 zák. čl. V/1878, resp. § 5 zák. čl. XI/1914.

§ 20

(1) Právní jednání majitelů, držitelů a správců majetků, spadajících pod národní správu, týkající se podstaty těchto majetků a provedená po účinnosti tohoto dekretu, jsou neplatná.

(2) Dosavadní majitelé, držitelé a správci majetků pod národní správu daných, jsou povinni zdržeti se jakéhokoliv zásahu do jednání národního správce.

§ 21

Národní správce spravuje majetek pod národní správu daný, a jest oprávněn a povinen učiniti všechna opatření, jichž v řádné správě jest zapotřebí. Jest povinen jednati s péčí řádného hospodáře a odpovídá za škodu, která by vzešla zanedbáním povinností.

§ 22

(1) Národní správce jest povinen skládati o svém hospodářství účty orgánu podle § 7 příslušnému, ve lhůtách tímto orgánem určených a podati kdykoliv potřebné nebo vyžádané zprávy a vysvětlení.

(2) K opatření, která nenáleží k obyčejnému hospodaření, jakož i ke všem jednáním zvláštní důležitosti, k pronájmu nebo propachtování, k zápůjčkám, ke knihovnímu zatížení, k likvidaci a pod., potřebuje národní správce svolení orgánu podle § 7

příslušného.

(3) Orgán podle § 7 příslušný dohlíží na to, jak národní správce hospodaří.

(4) Národní správce jest povinen řídit se směrnicemi, které mu dal orgán podle § 7 příslušný.

§ 23

Národní správce má nárok na náhradu hotových výdajů a na odměnu, jejíž výši určuje orgán podle § 7 příslušný. Náklady tyto jdou k tíži spravované podstaty.

§ 24

(1) Majetek, daný pod národní správu, který patřil dělníkům, rolníkům, živnostníkům, drobným a středním podnikatelům, úředníkům, příslušníkům volných povolání a osobám v podobném sociálním postavení a jehož pozbyly v důsledku národní, politické nebo rasové persekuce, budiž, pokud nejde o osoby uvedené v § 4, vyňat z národní správy a ihned vrácen dřívějším majitelům, resp. jejich dědicům.

(2) Také osoby, uvedené v § 4, odst. a), pokud jde o dělníky, rolníky, živnostníky, drobné a střední podnikatele, úředníky, příslušníky volných povolání a osoby v podobném sociálním postavení, resp. jejich dědicové, mohou žádati za vynětí svého majetku z národní správy a za jeho vrácení, jestliže mohou hodnověrně prokázat, že byli obětí politické, nebo rasové persekuce a zůstali věrni demokraticko-republikánské státní myšlence Československé republiky.

(3) O tom rozhoduje na žádost orgán příslušný podle § 7.

(4) Ostatní zajištěný majetek zůstane pod národní správou, až do nové zákonodárné úpravy.

§ 25

(1) Proti rozhodnutí místního národního výboru je přípustné odvolání k okresnímu národnímu výboru, který rozhoduje s konečnou platností.

(2) Proti rozhodnutí okresního národního výboru jako první instance je přípustné odvolání k Zemskému národnímu výboru, na Slovensku k Slovenské národní radě.

(3) Odvolání nemá odkladného účinku.

§ 26

Nejde-li o čin přísněji trestný, potrestá se za přečin trestem na svobodě do 5 let a peněžitým trestem do 10 milionů korun, případně úplným nebo částečným zabráním majetku:

a) každý, kdo poruší nebo obejde ustanovení tohoto dekretu, zvláště ten, kdo ruší nebo znemožňuje oprávněnou činnost národního správce,

b) národní správce, poruší-li úmyslně nebo z hrubé nedbalosti některou z povinností, uložených mu předcházejícími ustanoveními.

§ 27

Vláda se zmocňuje, aby zajistila finanční prostředky k zabezpečení chodu podniků (závodů), daných pod národní správu, jejichž provoz je nutný v zájmu hospodářského života.

§ 28

- (1) Tento dekret nabývá účinnosti dnem vyhlášení.
(2) Jeho provedením se pověřuje vláda.

Dr. Eduard Beneš v. r.

Zd. Fierlinger v. r. Gottwald v. r. Svoboda v. r. Šrámek v. r. Nejedlý v. r. David v. r. V. Kopecký v. r. Ján Ursíny v. r. gen. Hasal v. r. Široký v. r. Frant. Hála v. r. Václav Nosek v. r. J. Stránský v. r. Dr. V. Šrobár v. r. V. Majer v. r. Pietor v. r. B. Laušman v. r. Dr. H. Ripka v. r. Dr. V. Clementis v. r., J. Ďuriš v. r. též za min. J. Masaryka Dr. Šoltész v. r. gen. Dr. Ferjenčík v. r. A. Procházka v. r. J. Lichner v. r.

Dekret presidenta republiky ze dne 21. června 1945 o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa

Vycházejí vstříc volání českých a slovenských rolníků a bezzemků po důsledném uskutečnění nové pozemkové reformy a veden snahou především jednou pro vždy vzítí českou a slovenskou půdu z rukou cizáckých německých a maďarských statkářů, jakož i z rukou zrádců republiky a dáti ji do rukou českého a slovenského rolnictva a bezzemků, k návrhu vlády ustanovují:

§ 1

(1) S okamžitou platností a bez náhrady se konfiskuje pro účely pozemkové reformy zemědělský majetek, jenž je ve vlastnictví: a) všech osob německé a maďarské národnosti bez ohledu na státní příslušnost, b) zrádců a nepřátel republiky jakékoliv národnosti a státní příslušnosti, projevivších toto nepřátelství zejména za krize a války v letech 1937 až 1945, c) akciových a jiných společností a korporací, jejichž správa úmyslně a záměrně sloužila německému vedení války nebo fašistickým a nacistickým účelům.

(2) Osobám německé a maďarské národnosti, které se aktivně zúčastnily boje za zachování celistvosti a osvobození Československé republiky, se zemědělský majetek podle odstavce 1 nekonfiskuje.

(3) O tom, lze-li připustiti výjimku podle odstavce 2, rozhodne na návrh příslušné rolnické komise příslušný okresní národní výbor. Pochybné případy předloží okresní národní výbor zemskému národnímu výboru, který je se svým dobrozdáním postoupí ke konečnému rozhodnutí ministerstvu zemědělství, které rozhodne v dohodě s ministrem vnitra.

§ 2

(1) Za osoby národnosti německé nebo maďarské jest považovati osoby, které při kterémkoliv sčítání lidu od roku 1929 se přihlásily k německé nebo maďarské národnosti nebo se staly členy národních skupin nebo útvarů nebo politických stran, sdružujících osoby německé nebo maďarské národnosti.

(2) Výjimky z ustanovení odstavce 1 budou určeny zvláštním dekretem.

§ 3

(1) Za zrádce a nepřátele československé republiky jest považovati: a) osoby, které kolektivně nebo individuálně vyvíjely činnost směřující proti státní svrchovanosti, samostatnosti, celistvosti, demokraticko-republikánské státní formě, bezpečnosti a obraně Československé republiky, které k takové činnosti podněcovaly nebo jiné osoby svěsti hleděly a záměrně a aktivně podporovaly jakýkoliv způsobem německé a maďarské okupanty, b) z právnických osob ty, jejichž správa záměrně a aktivně sloužila německému nebo maďarskému vedení války nebo fašistickým a nacistickým účelům.

(2) O tom, zdali fysická nebo právnická osoba spadá pod ustanovení odstavce 1, písm. a), b), rozhoduje zemský národní výbor, v jehož obvodě dotčená nemovitost leží, podle návrhu příslušného okresního národního výboru. Pochybné případy předloží zemský

národní výbor ke konečnému rozhodnutí ministerstvu zemědělství, které rozhodne v dohodě s ministerstvem vnitra.

§ 4

Zemědělským majetkem (§ 1, odst. 1) jest rozuměti zemědělskou a lesní půdu, k ní patřící budovy a zařízení, závody zemědělského průmyslu, sloužící vlastnímu zemědělskému a lesnímu hospodářství, jakož i movité příslušenství (živý a mrtvý inventář) a všechna práva, která jsou spojena s držbou zkonfiskovaného majetku anebo jeho části.

§ 5

(1) Je-li zemědělský majetek, konfiskovaný podle § 1, v nájmu (pachtu) zrušují se všechny nájemní (pachtovní) smlouvy. Je-li však nájemcem (pachtýřem) osoba, mající nárok na přiděl půdy (§ 7, odst. 1), může jí býti ponecháno dosavadní užívání do konce hospodářského roku. Nebude-li pronajatý (pachtovaný) zemědělský majetek z jakýchkoliv důvodů přidělen, zaplatí nájemce (pachtýř) nájemné (pachtovné) Národnímu pozemkovému fondu (§ 6, odst. 1). Pokud konfiskací jsou dotčeny fyzické nebo právnické osoby, jež nespádají pod § 3, poskytne jim Národní pozemkový fond náhradu na návrh místního národního výboru za běžné náklady a investice.

(2) Patronátní práva a povinnosti, vázající na zemědělských majetcích, konfiskovaných podle § 1, zanikají dnem konfiskace. V případech zvláštního zřetele hodných poskytne Národní pozemkový fond náhradu.

(3) Otázka dluhů a nároků, vázajících na konfiskovaných majetcích (§ 1), vyřeší se vládním nařízením. Platy, penze, daně a jiná běžná vydání hradí prozatím národní správce.

§ 6

(1) Zemědělský majetek, konfiskovaný podle § 1, spravuje až do odevzdání přidělcům Národní pozemkový fond při ministerstvu zemědělství, který se tímto zřizuje. Vláda se pověřuje vydati statut tohoto fondu.

(2) Souvislé lesní plochy ve výměře nad 50 ha, konfiskované podle § 1, převezme stát. Pokud konfiskované lesní plochy není možno spojití v souvislý celek se státní lesní půdou a pokud nepřesahují 100 ha, odevzdá je Národní pozemkový fond příslušnému národnímu výboru.

§ 7

(1) Ze zemědělského majetku, spravovaného Národním pozemkovým fondem, bude se přidělovati půda do vlastnictví osob slovenské národnosti:

a) deputátníkovi a zemědělskému dělníkovi ve výměře až do 8 ha orné anebo až do 12 ha zemědělské půdy vzhledem na její bonitu,

b) malozemědělci ve výměře doplňující jím dosud vlastněný pozemkový majetek nejvýše do 8 ha orné anebo až do 12 ha zemědělské půdy vzhledem na její bonitu,

c) mnohočlenné zemědělské rodině ve výměře doplňující jí dosud vlastněný pozemkový majetek nejvýše do 10 ha orné anebo až do 13 ha zemědělské půdy vzhledem na její bonitu,

- d) obcím a okresům k veřejným účelům,
e) stavebním, zemědělským a jiným družstvům, složeným z oprávněných uchazečů podle písm. a), b), c), a f),
f) dělníkům, veřejným a soukromým zaměstnancům a maloživnostníkům pro stavbu vlastního domu anebo na zařízení zahrady ve výměře nejvýše do 0,5 ha.
- (2) V okresech s převážnou většinou obyvatelstva německé národnosti, není-li uchazečů české nebo jiné slovanské národnosti, kvalifikovaných podle odstavce 1, písm. a) až f), zůstává půda ve správě Národního pozemkového fondu pro potřeby vnitřního osídlení.
- (3) Lesní půda do 50 ha, resp. do 100 ha (§ 6, odst. 2) se může přidělit obcím a lesním družstvům. Tato půda podléhá státnímu dozoru.
- (4) Konfiskované budovy, zařízení, sloužící vlastnímu zemědělskému nebo lesnímu hospodářství, závody zemědělského průmyslu, sady, památnosti, archivy a pod., jakož i všechny konfiskované nemovitosti, pokud nebudou přiděleny veřejnoprávním subjektům, mohou se přidělit do vlastnictví:
- a) družstev, utvořených z oprávněných uchazečů za účelem společného užívání,
b) výjimečně jednotlivcům (přídělcům), uvedeným v odstavci 1 písm. a) až c).
- (5) O tom, zda konfiskovaný majetek se přidělí družstvům nebo jednotlivcům se rozhodne obdobně podle § 9.
- (6) Přednostní právo na příděl mají osoby, které se vyznamenaly a zasloužily v národně-osvobozovacím boji, zejména vojáci a partyzáni, bývalí političtí vězňové a deportovaní a jejich rodinní příslušníci i zákonní dědicové, jakož i rolníci poškození válkou. Přednostní právo jest náležitě prokázati.

§ 8

Zciziti, pronajmouti nebo zatížit majetek, přidělený podle § 7, lze jen s předcházejícím schválením Národního pozemkového fondu.

§ 9

- (1) Při místním národním výboru, v jehož obvodu se nachází konfiskovaný majetek, zvolí si uchazeči, příslušní podle § 7, odst. 1, písm. a), b), c), d) a f), místní rolnickou komisi, skládající se nejvíce z 10 členů.
- (2) Zástupci místních rolnických komisí zvolí na schůzi okresní rolnickou komisi při okresním národním výboru, která může mít nejvýše 10 členů.
- (3) Místní rolnická komise vypracuje přidělový plán s návrhem na úhradu (§ 10) za přidělený majetek a předloží jej ke schválení okresní rolnické komisi.
- (4) Okresní rolnická komise prozkoumá předložené přidělové plány a návrhy na úhradu a na jejich základě vypracuje přidělový plán a rozvrh úhrad pro celý okres. Není-li rozporu mezi přidělovými plány a návrhy na úhradu, předloženými jednotlivými místními rolnickými komisemi, anebo dojde-li mezi nimi k dohodě, jest okresní přidělový plán a rozvrh úhrad po schválení podle odstavce 5 právoplatný.
- (5) Přidělový plán okresní rolnické komise s rozvrhem úhrad předloží se ihned zemskému národnímu výboru, který jej se svým dobrozdáním postoupí ministerstvu zemědělství, které může přidělový plán s rozvrhem úhrad změnit, kdyby byly ohroženy důležité veřejné nebo národní zájmy, anebo nebylo-li dbáno ustanovení § 7, odst. 1, písm. a) až f). Pokud jde o závody zemědělského průmyslu (§ 7, odst. 4), učiní

ministerstvo zemědělství, pokud by šlo o přiděl podle § 7, odst. 4, písm. b), příslušné rozhodnutí v dohodě s ministerstvem výživy.

(6) Nemůže-li okresní rolnická komise překonati rozpory mezi přidělovými plány a návrhy na úhradu místních rolnických komisí a nedojde-li k dohodě, anebo vznikne-li rozpor mezi okresními rolnickými komisemi sousedních okresů, předloží okresní rolnická komise věc zemskému národnímu výboru, který ji se svým dobrozdáním postoupí ke konečnému rozhodnutí ministerstvu zemědělství.

(7) Ministerstvo zemědělství a zemský národní výbor vysílají k okresní rolnické komisi pomocné orgány, které pomáhají při technických přidělových pracích.

§ 10

(1) Návrh na úhradu se má určiti podle výnosnosti, polohy, vzdálenosti a stavu obdělání půdy

(hnojení, setba a sadba) a podle majetkových a rodinných poměrů přidělce, a to: a) nejméně ve výši hodnoty jedné průměrné roční úrody na navrhované výměře půdy, b) nejvýše ve výši dvou průměrných ročních úrod na navrhované výměře půdy, c) úhrada za přidělené budovy má se určiti ve výši 1 až 3 ročního nájemného přidělované budovy. Nájemné může býti v každém případě vyjádřeno v naturáliích.

(2) Úhrada za přidělený živý a mrtvý inventář a jiná zařízení bude určena podle směrnic, které vypracují zemské národní výbory a schválí ministerstvo zemědělství.

§ 11

(1) Určená úhrada se splácí: 1. jednorázově, nejpozději do 12 měsíců od převzetí držby přidělu, v penězích nebo v naturáliích, nebo 2. ve splátkách v penězích nebo v naturáliích, a to: a) 10 % úhrady za půdu a příslušenství jest zaplatiti při převzetí přidělené půdy. Na návrh místní rolnické komise, který jest podati již v přidělovém plánu (§ 9), může Národní pozemkový fond povolit odklad první splátky nejvýše na tři roky; b) V případech zvláštního zřetele hodných a sociálně odůvodněných může Národní pozemkový fond na návrh rolnických komisí prominouti přidělci úhradu a příslušný zemědělský majetek přiděliti bezplatně především osobám, majícím přednostní právo na přiděl (§ 7, odst. 6).

(2) V případech zvláštního zřetele hodných a sociálně odůvodněných může Národní pozemkový fond na návrh rolnických komisí prominouti přidělci úhradu a příslušný zemědělský majetek přiděliti bezplatně především osobám, majícím přednostní právo na přiděl (§ 7, odst. 6).

§ 12

Úhradu splácejí přidělci Národnímu pozemkovému fondu podle plánu jím vydaného. Této bude použito k hrazení dluhů a závazků, váznoucích na konfiskovaných majetcích, pokud tyto dluhy a závazky budou uznány a převzaty, dále k hrazení válečných škod a škod, způsobených na majetku osob perzekvovaných po čas okupace z důvodů národních, politických a rasových, ke zvelebení zemědělské produkce a pro vnitřní osídlení. Případné přebytky Národního pozemkového fondu připadají státní pokladně.

§ 13

(1) V úhradě, určené podle § 10, zahrnuty jsou všechny výdaje a poplatky, spojené s

konfiskací

(§ 1), přidělením (§ 7) a knihovním převedením zkonfiskovaného majetku.

(2) Zápis přídělu do pozemkových knih obstará Národní pozemkový fond na vlastní útraty.

(3) Převody majetku podle tohoto dekretu jsou osvobozeny od poplatků a dávek.

§ 14

Tento dekret nabývá účinnosti v zemích České a Moravskoslezské dnem vyhlášení; provedou jej ministři zemědělství, financí, spravedlnosti, vnitra a výživy.

Dr. Beneš v. r.

Fierlinger v. r. Nosek v. r.

Dr. Stránský v. r. Dr. Šrobár v. r.

Řuriš v. r. Majer v. r.

Dekret presidenta republiky ze dne 19. června 1945 o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech

*Změna: 22/1946 Sb., Změna: 149/1946 Sb., Změna: 117/1946 Sb., Změna: 245/1946 Sb., Změna: 33/1948 Sb.
Zrušen předpisem 33/1948 Sb.*

O přísnou spravedlnost volají neslýchané zločiny, kterých se dopustili nacisté a jejich zrádní spolupíníci na Československu. Porobení vlasti, vraždění, zotročování, loupení a ponižování, jehož obětí byl československý lid, a všechna ta stupňovaná německá zvěrstva, kterým bohužel pomáhali anebo asistovali i zpronevěřivší se občané českoslovenští, z nichž někteří zneužili při tom i vysokých úřadů, mandátů nebo hodnotí, musí dojít zaslouženého trestu bez průtahů, aby nacistické a fašistické zlo bylo vyvráceno z kořene. Proto ustanovují k návrhu vlády takto:

Hlava I. Zločiny proti státu

§ 1

Kdo se v době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18) dopustil na území republiky nebo mimo ně některého z těchto zločinů podle zákona na ochranu republiky ze dne 19. března 1923, č. 50 Sb.: úkladů o republiku (§ 1), trestá se smrtí; kdo se dopustil přípravy úkladů (§ 2), ohrožení bezpečnosti republiky (§ 3), prorady (§ 4, č. 1), zrady státního tajemství (§ 5, č. 1), vojenské zrady (§ 6, č. 1, 2 a 3) a násilí proti ústavním činitelům (§ 10, č. 1), trestá se těžkým žalářem od dvaceti let až na doživotí a za okolností zvláště přitěžujících smrtí.

§ 2

Kdo v době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18) byl členem organizací: Die Schutzstaffeln der Nationalsozialistischen Deutschen Arbeiterpartei (S.S.), nebo Freiwillige Schutzstaffeln (F. S.), nebo Rodobrany, nebo Szabadcsapatok, nebo jiných zde nejmenovaných organizací podobné povahy, trestá se, nedopustil-li se činu přísněji trestného, za zločin těžkým žalářem od pěti do dvaceti let a za okolností zvláště přitěžujících těžkým žalářem od dvaceti let až na doživotí.

§ 3

(1) Kdo v době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18) propagoval nebo podporoval fašistické nebo nacistické hnutí, nebo kdo v oné době tiskem, rozhlasem, filmem nebo divadlem, nebo na veřejném shromáždění schvaloval nebo obhajoval nepřátelskou vládu na území republiky nebo jednotlivé nezákonné činy okupačních velitelství a úřadů a orgánů jim podřízených, trestá se, nedopustil-li se činu přísněji trestného, za zločin těžkým žalářem od pěti do dvaceti let, spáchal-li však takový zločin v úmyslu, aby rozvrátil mravní, národní nebo státní vědomí československého lidu, zejména československé mládeže, trestá se těžkým žalářem od deseti do dvaceti let, a za okolností zvláště přitěžujících těžkým žalářem od dvaceti let až na doživotí, nebo smrtí.
(2) Kdo v téže době byl činovníkem nebo velitelem v organizacích

Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (NSDAP) nebo Sudetendeutsche Partei (SdP) nebo Vlajka, Hlinkova nebo Svatoplukova Garda, nebo v jiných fašistických organizacích podobné povahy, trestá se, nedopustil-li se činu přísněji trestného, za zločin těžkým žalářem od pěti do dvaceti let.

§ 4

Československý občan, který v době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18) v zahraničí rozvracel hnutí, směřující k osvobození republiky Československé v její předmnichovské ústavě a jednotnosti, anebo jinak vědomě poškozoval zájmy republiky Československé, zejména kdo ohrožoval bezpečnost občanů, pracujících pro osvobození republiky doma, trestá se, nedopustil-li se zločinu přísněji trestného, těžkým žalářem od pěti do dvaceti let.

Zločiny proti osobám

§ 5

(1) Kdo v době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18) dopustil se ve službách nebo v zájmu Německa, nebo jeho spojenců, nebo republiky nepřátelského hnutí, jeho organizací, či členů, těchto zločinů:

a) podle trestního zákona ze dne 27. května 1852, č. 117 ř. z., zločinu veřejného násilí loupeží lidí (§ 90), veřejného násilí nakládáním s člověkem jako s otrokem (§ 95), vraždy (§§ 134 až 137), zabití (§§ 140 a 141) a těžkého poškození na těle (§ 156),

b) podle trestního zákona zák. čl. V/1878 zločinu vraždy (§ 278), úmyslného zabití (§ 279), těžkého ublížení na těle s následky smrtelnými (§§ 306 a 307) a loupeže dětí (§ 317), trestá se smrtí.

(2) Kdo v téže době, za týchž okolností a za týmž účelem se dopustil těchto zločinů:

a) podle trestního zákona ze dne 27. května 1852, č. 117 ř. z., zločinu veřejného násilí neoprávněným omezováním osobní svobody člověka (§ 93), veřejného násilí vydíráním (§ 98), veřejného násilí nebezpečným vyhrožováním (§ 99) a těžkého poškození na těle (§§ 152 a 155),

b) podle trestního zákona zák. čl. V/1878 zločinu bezprávného omezování osobní svobody člověka (§§ 323, 324 a 325), těžkého ublížení na těle (§ 301) a vydírání (§§ 350 a 353), trestá se těžkým žalářem od deseti do dvaceti let.

§ 6

(1) Kdo v téže době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18) nařídil ve prospěch válečného úsilí Německa nebo jeho spojenců nucenou nebo povinnou práci, a ten, kdo při vydání a výkonu takového nařízení spolupůsobil, trestá se, nedopustil-li se zločinu přísněji trestného, za zločin těžkým žalářem od pěti do deseti let.

(2) Byl-li však takovým nařízením obyvatel republiky donucen pracovat v cizině, nebo za okolností, nebo na místech jeho života nebo zdraví nebezpečných, trestá se viník bez ohledu na účel práce těžkým žalářem od deseti do dvaceti let.

§ 7

(1) Kdo sám nebo v součinnosti s jinými v době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18) ve službách nebo v zájmu Německa, nebo jeho spojenců, nebo republiky nepřátelského hnutí, jeho organizací či členů zavinil ztrátu svobody obyvatele republiky bez jiných následků, trestá se za zločin těžkým žalářem od pěti do dvaceti let: Způsobil-li viník

takto ztrátu svobody většího počtu obyvatel republiky, může soud uložit trest těžkého žaláře od dvaceti let až na doživotí, za okolností pak zvláště přitěžujících trest smrti.

(2) Kdo v téže době, za týchž okolností, za týmž účelem a týmž způsobem způsobil obyvateli republiky těžké ublížení na těle bez těžkých následků (odst. 3), trestá se za zločin těžkým žalářem od deseti do dvaceti let, a za okolností zvláště přitěžujících žalářem od dvaceti let až na doživotí. Byl-li však takto postižen větší počet osob, může soud uložit trest smrti.

(3) Kdo v téže době a za týchž okolností, za týmž účelem a týmž způsobem způsobil soudním usnesením, rozsudkem, nařízením, nebo správním rozhodnutím jakéhokoliv druhu, výkonem rozsudku, nařízením, nebo správním rozhodnutím, nebo jinak smrt obyvateli republiky, těžké ublížení na těle obyvateli republiky s následky označenými v § 156 trest. zák. č. 117/1852 ř. z. a v §§ 306, 307 trest. zák. zák. čl. V/1878, nebo jeho deportaci, trestá se za zločin smrti. Zločiny proti majetku

§ 8

(1) Kdo v době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18) se dopustil ve službách, nebo v zájmu Německa, nebo jeho spojenců, nebo republiky nepřátelského hnutí, jeho organizací či členů těchto zločinů:

a) podle trestního zákona ze dne 27. května 1852, č. 117 ř. z., zločinu veřejného násilí zlomyslným poškozením cizího majetku (§ 85) s následky podle § 86, odst. 2, zhářství (§ 166) za okolností a s následky podle § 167 písm. a), loupeže (§ 190) za okolností a s následky podle § 195,

b) podle trestního zákona zák. čl. V/1878 zločinu zhářství (§ 424), loupeže (§§ 344 a 345), za okolností a s následky podle § 349, odst. 1, bod 2 a odst. 2, trestá se smrtí.

(2) Kdo v téže době a za týchž okolností a za týmž účelem se dopustil těchto zločinů:

a) podle trestního zákona ze dne 27. května 1852, č. 117 ř. z., zločinu veřejného násilí násilným vpadnutím do cizího nemovitého statku (§ 83), veřejného násilí zlomyslným poškozením cizího majetku (§§ 85, 86 odst. 1), zhářství (§ 166) za okolností a s následky podle § 167, písm. b) až g), krádeže (§§ 171 až 180), zpronevěry (§§ 181 až 183), podílnictví na krádeži nebo zpronevěře (§§ 185 a 186), loupeže (§ 190) za okolností a s následky podle §§ 191 až 194, podílnictví na loupeži (§ 196), podvodu (§§ 197 až 201, 203),

b) podle trestního zákona zák. čl. V/1878 zločinu porušení domácnosti soukromými osobami (§§ 330 a 331), přečinu poškození cizího majetku (§§ 418 a 420), který se za okolností odst. 1 tohoto paragrafu kvalifikuje jako zločin, zhářství (§§ 422 a 423), krádeže (§§ 333 až 341), nakolik čin není trestný podle odst. 1, písm. b) tohoto paragrafu, podílnictví (§ 370), podvodu (§ 379 ve znění § 50 trestní novely), za okolností podle § 383 odst. 2 s výjimkou § 382, trestá se těžkým žalářem od deseti do dvaceti let a za okolností zvláště přitěžujících těžkým žalářem od dvaceti let až na doživotí.

§ 9

Kdo sám, nebo v součinnosti s jiným v době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18) ve službách nebo v zájmu Německa, nebo jeho spojenců nebo republiky nepřátelského hnutí, jeho organizací či členů způsobil soudním usnesením, rozsudkem, nařízením, nebo správním rozhodnutím jakéhokoliv druhu, nebo výkonem rozsudku, nařízením nebo

správního rozhodnutí, že Československému státu nebo právnické či fyzické osobě bylo proti zákonu republiky odňato jich jmění zcela nebo zčásti, trestá se, nedopustil-li se zločinu přísněji trestného, za zločin těžkým žalářem od deseti do dvaceti let, a za okolností zvláště přitěžujících žalářem od dvaceti let až na doživotí.

§ 10

Kdo v době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18) zneužil tísně, způsobené národní, politickou či rasovou persekucí, aby se obohatil na úkor státu, právnické či fyzické osoby, trestá se, nedopustil-li se činu přísněji trestného, za zločin těžkým žalářem od pěti do deseti let.

Udavačství

§ 11

Kdo v době zvýšeného ohrožení republiky ve službách nebo v zájmu nepřítelů, nebo využívaje situace přivoděné nepřátelskou okupací jiného pro nějakou skutečnou nebo vymyšlenou činnost udal, trestá se za zločin těžkým žalářem od pěti do deseti let. Zavínil-li však udavač svým udáním ztrátu svobody československého občana, trestá se těžkým žalářem od deseti do dvaceti let. Mělo-li udání za přímý nebo nepřímý následek ztrátu svobody většího počtu lidí nebo těžkou újmu na zdraví, trestá se doživotním žalářem, mělo-li za následek něčí smrt, trestá se smrtí.

Všeobecná ustanovení

§ 12

Podle tohoto dekretu bude potrestán i cizinec, jenž se dopustil zločinu, uvedeného v § 1, nebo některého ze zločinů, uvedených v §§ 4 až 9 v cizině, dopustil-li se jich na československém státním občanu nebo na československém veřejném nebo soukromém majetku.

§ 13

(1) Jednání trestné podle tohoto dekretu není ospravedlněno tím, že je nařizovaly nebo dovolovaly předpisy jiného práva než československého, nebo orgány, zřízené jinou státní mocí než československou, aniž jest omlučeno tím, že pachatel takové neplatné předpisy za ospravedlněné považoval.

(2) Také neospravedlňuje pachatele, že konal svoji služební povinnost, jednal-li s obzvláštní horlivostí, překročuje tak ve značné míře normální rámec svých povinností, nebo byl-li činný v úmyslu napomáhat válečnému úsilí Němců (jejich spojenců), poškodit či mařit válečné úsilí Československa (jeho spojenců), nebo jedna-li z jině zřejmě zavržitelné pohnutky.

(3) Neodolatelné donucení rozkazem představeného nezprošťuje viny nikoho, kdo se dobrovolně stal členem organizací, jejichž členství ukládalo vykonat každý, i zločinný rozkaz.

§ 14

Odsoudí-li soud pro zločin v tomto dekretu uvedený a neupustí-li od trestu (§ 16 odst.

2), vysloví zároveň.:

- a) že odsouzený pozbývá na určitou dobu, nebo navždy občanské cti (§ 15);
- b) že odsouzený část trestu na svobodě nebo celý trest odpyká ve zvláštních nucených pracovních oddílech, které se zřídí zvláštním zákonem;
- c) že celé jeho jmění nebo část jeho jmění propadá ve prospěch státu.

§ 15

Pozbytí občanské cti [§ 14 písm. a)] znamená:

1. trvalou ztrátu vyznamenání, řádů a čestných odznaků, veřejných služeb, hodností a funkcí, akademických hodností, jakož i ztrátu odpočivných a zaopatřovacích požitků, platů z milosti a všelikých jiných platů z peněz veřejných;
2. u poddůstojníků degradaci a u důstojníků kasaci;
3. ztrátu způsobilosti k nabytí, výkonu a opětovnému nabytí práv, uvedených pod číslem 1 a 2 a práv ztracenými hodnostmi podmíněných;
4. ztrátu práva voliti a volen nebo povolán býti k veřejné funkci, nebo hlasovati ve věcech veřejných;
5. ztrátu způsobilosti zastávati funkce ve sdruženích (spolcích nebo jiných útvarech podrobných);
6. ztrátu způsobilosti býti vlastníkem, vydavatelem, nebo redaktorem, nebo jakkoliv spolupůsobiti při vydávání, redakci periodického tiskopisu, jakož i nakládati, vydávati a uveřejňovati tiskopisy neperiodické;
7. ztrátu způsobilosti konati veřejné přednášky nebo projevy;
8. ztrátu způsobilosti k práci ve výchovných nebo uměleckých institucích nebo podnicích;
9. ztrátu způsobilosti býti zaměstnavatelem nebo spoluzaměstnavatelem;
10. ztrátu způsobilosti provozovati svobodné zaměstnání;
11. ztrátu způsobilosti býti členem představenstva (správní rady) společností a společenstev;
12. ztrátu způsobilosti býti vedoucím úředníkem v podniku soukromém. Kdo přestoupí zákazy v tomto paragrafu obsažené, bude potrestán řádným soudem pro přestupek vězením od jednoho týdne do tří měsíců.

§ 16

(1) Trest na svobodě nelze snížit pod dolní hranici sazby a zaměnit jeho způsob za mírnější.

(2) Soud může snížit trest i pod dolní hranici sazby a zaměnit jeho způsob za mírnější, v případech pak zvláštního zřetele hodných v odsuzujícím výroku upustiti od potrestání, je-li obecně známo, nebo lze-li bez průtahů prokázati, že obžalovaný jednal s úmyslem prospěti českému nebo slovenskému národu nebo Československé republice či jejím spojencům nebo jinému obecnému zájmu, nebo že se pozdější svou činností zasloužil o osvobození republiky z nepřátelské moci, nebo o nápravu, nebo o zmenšení zla nepřitelem způsobeného a že po svém obrácení na cestě povinnosti už vytrval. Tohoto ustanovení však nelze použít, neúměrně obecný prospěch jím sledovaný.

§ 17

Zločiny trestné podle tohoto dekretu a výkon trestu se nepromlčují.

§ 18

Dobou zvýšeného ohrožení republiky rozumí se doba od 21. května 1938 do dne, který bude určen vládním nařízením.

§ 19

Zločiny trestné podle tohoto dekretu buďtež pokládány vždy za zvlášť zavržitelné ve smyslu § 1 odst. 1 zákona o státním vězení ze dne 16. července 1931, č. 123 Sb.

§ 20

Nadržování zločinům, trestným podle tohoto dekretu trestá se podle platných trestních zákonů s těmito změnami:

1. U zločinů proti státu trestá se nadržování stejně jako tyto zločiny;
2. u týchž zločinů je i nadržování ukrýváním osob blízkých (§ 39, č. 4 zák. č. 50/1923 Sb. na ochranu republiky) trestné jako zločin a trestá se těžkým žalářem od jednoho roku do deseti let, ukládá-li však na zločin sám tento dekret trest smrti, těžkým žalářem od pěti do dvaceti let;
3. u ostatních zločinů trestá se nadržování těžkým žalářem
 - a) od deseti do dvaceti let, ukládá-li na zločin sám tento dekret trest smrti, nebo těžkého žaláře v trvání více než dvaceti let,
 - b) od jednoho roku do deseti let, ukládá-li na zločin sám tento dekret trest nižší.

Hlava II.

Mimořádné lidové soudy

§ 21

- (1) Mimořádným lidovým soudům přísluší souditi všechny zločiny trestné podle tohoto dekretu.
- (2) Místní příslušnost mimořádných lidových soudů se určuje předpisy trestních řádů, platných na území republiky. O delegaci platí obdobně ustanovení § 62 tr. ř.; rozhodnutí zemského soudu o delegaci je konečné. Složení a sídlo mimořádných soudů

§ 22

- (1) Mimořádný lidový soud soudí v tříčlenných senátech, složených z předsedy, jímž je soudce z povolání, a ze dvou soudců z lidu; skončilo-li však předchozí řízení (čl. I, § 2) rozsudkem, soudí mimořádný lidový soud v senátech pětičlenných, složených z předsedy, jímž je soudce z povolání, a ze čtyř soudců z lidu.
- (2) Přednosta mimořádných lidových soudů, jejich náměstky a soudce z povolání ustanovuje ministr spravedlnosti ze soudců v činné službě. Soudce z lidu jmenuje ministr spravedlnosti ze seznamů sestavených okresními národními výbory.
- (3) Přednostovi mimořádného lidového soudu nebo jeho náměstkovi náleží, aby z osob, jmenovaných v odst. 2, sestavil potřebný počet senátů s náhradníky.
- (4) Mimořádné lidové soudy se zřídí v sídlech krajských soudů, každý senát mimořádného lidového soudu může však zasedati, ukáže-li se toho potřeba, v kterémkoli místě soudního obvodu. Vykonavatele hrdelních trestů s potřebným počtem pomocníků ustanoví místní národní výbor v sídle krajského soudu.
- (5) Vládním nařízením bude ustanoveno, jaký slib budou soudcové z lidu skládati a jaká náhrada výloh a ušlého zisku jim přísluší.

§ 22a

(1) Přijmouti a zastávat úřad soudce z lidu je občanskou povinností. Poruší-li soudce z lidu bez závažných důvodů tuto povinnost zejména tím, že se bez dostatečné omluvy nedostaví k hlavnímu přelíčení, ač byl řádně obeslán, nebo že se bez souhlasu předsedy senátu před skončením hlavního přelíčení vzdálí, uloží mu předseda jako pořádkový trest pokutu do 10 000 Kčs nebo vězení do osmi dnů a podle okolností též náhradu útrat zmařeného hlavního přelíčení. Proti tomuto nálezu může postižený podat do osmi dnů námítky, o nichž rozhodne s konečnou platností přednosta mimořádného lidového soudu.

(2) Pokuta připadá státní pokladně.

§ 23

Při hlasování hlasují nejprve soudcové z lidu, a to starší před mladšími.

Veřejný žalobce

§ 24

(1) Veřejné žalobce mimořádných lidových soudů jmenuje ministr spravedlnosti ze státních zástupců, ze soudců v činné službě nebo z osob zapsaných v seznamu advokátů.

(2) Veřejní žalobci u mimořádných lidových soudů jsou podřízeni ministru spravedlnosti. Řízení před mimořádnými lidovými soudy

§ 25

(1) Pro řízení před mimořádnými soudy lidovými platí zásady řízení před soudy stannými, a to v úpravě, provedené v §§ 26 až 31 tohoto dekretu. Tam, kde dekret odkazuje na předpisy řízení řádného, jsou míněny předpisy platného trestního řádu.

(2) Byl-li obžalovaný rozsudkem mimořádného lidového soudu osvobozen, nevylučuje se tím jeho stíhání před příslušným soudem řádným, případně před soudem státním podle zákona č. 68/1935 Sb. nebo před krajským soudem příslušným pro souzení vojenské zrahy podle zákona č. 130/1936 Sb. a vl. nař. č. 238/1937 Sb. Tento soud posoudí věc znova řízením řádným, přičemž platí hmotně právní ustanovení tohoto dekretu (§§ 1 až 20), stejně jako když osoba provinilá hned předem byla pohnána před soud řádný (§ 21). Návrh, aby se takto proti obžalovanému postupovalo, musí však být podán nejpozději do tří měsíců ode dne osvobozujícího rozsudku.

§ 26

(1) Řízení před mimořádným lidovým soudem zahajuje se k návrhu veřejného žalobce (§ 24). Těhotné ženy nebud'ěž poháněny před mimořádný lidový soud, dokud tento jejich stav trvá.

(2) Celé trestní řízení se koná zpravidla od počátku do konce před mimořádným lidovým soudem ve způsobu hlavního přelíčení, pokud možno bez přerušení a musí být skončeno do tří dnů od okamžiku, kdy byl obžalovaný před něj postaven. Nedospěl-li mimořádný lidový soud v této lhůtě k rozsudku, pokračuje v řízení i po uplynutí této lhůty.

(3) V přípravném vyhledávání nebo v přípravném vyšetřování, které by předcházelo řízení před mimořádným lidovým soudem, má veřejný žalobce práva a povinnosti státního zástupce.

(4) Jestliže se obžalovaný nedostavil, anebo nemůže dostaviti k soudu z jakýchkoli důvodů, může veřejný žalobce navrhnouti, aby se hlavní přelíčení konalo v nepřítomnosti obžalovaného. V takovém případě musí soud zřídit obhájce z úřední moci.

§ 27

Řízení před mimořádným lidovým soudem je ústní a veřejné. Obžalovaný má právo zvoliti si sám obhájce nebo požádati soud, aby mu zřídil obhájce, je-li nemajetný. Nepoužije-li obžalovaný svého práva, zřídí mu soud obhájce z moci úřední. Jak obžalovaný, tak soud mohou obhajobou pověřiti i osobu, nezapsanou v seznamu obhájců, která dosáhla doktorátu práv nebo složila tři státní zkoušky právnické, nejméně však státní zkoušku judiciální.

§ 28

(1) Hlavní přelíčení před mimořádným lidovým soudem zahajuje se po vyvolání věci a zjištění generalii výkladem veřejného žalobce, které skutky jsou obžalovanému kladeny za vinu. Výslech obžalovaného a provádění důkazů řídí se obecně předpisy trestního řízení. Protokoly o výsleších spoluviníků a svědků a dobrá zdání znalců mohou se čísti vždy, když předseda senátu považuje jejich čtení za účelné.

(2) Řízení se zpravidla omezí na čin nebo činy, pro které byl obviněný před mimořádným soudem lidový pohnán. Na činy, které nejsou trestné podle tohoto dekretu, nemá tudíž býti brán zřetel. Budou-li stíhány později v řízení před mimořádným soudem lidovým, nebo před soudem řádným, případně státním, nebo před krajským soudem, příslušným pro souzení vojenské zrahy, budiž při výměře trestu vzat zřetel na trest na svobodě mimořádným lidovým soudem již uložený.

(3) Řízení před mimořádným lidovým soudem nesmí býti zdržováno zjišťováním nároků na náhradu škody trestným činem způsobené.

(4) Zjištění spoluviníků nebudiž sice opomenuto, avšak vynesení a výkon rozsudku se tím nemá oddalovat.

(5) Po ukončení průvodního řízení zhodnotí veřejný žalobce jeho výsledky a podá svůj konečný návrh. Na to udělí předseda slovo obžalovanému a jeho obhájci k přednesení obhajoby. Odpovídá-li veřejný žalobce na její vývody, mají obžalovaný a jeho obhájce právo na poslední slovo.

§ 29

(1) Poté usnese se soud v neveřejné poradě na rozsudku, řídě se přitom příslušnými předpisy o řízení řádném, pokud tento dekret neustanovuje jinak. K usnesení, jímž se snižuje trest pod dolní hranici sazby nebo zaměňuje jeho způsob za mírnější nebo jímž se upouští od potrestání (§ 16, odst. 2) je však potřebí čtyř hlasů, a soudí-li mimořádný lidový soud ve tříčlenném senátě (§ 22, odst. 1) je v takovém případě třeba jednomyslnosti.

(2) Opírá-li se výrok o vině u zločinu, na který tento dekret ukládá trest smrti, toliko o tři hlasy, anebo dospěl-li soud k názoru, že byly zjištěny takové okolnosti, že by trest smrti byl nepřiměřeně přísný, může soud uložit trest těžkého žaláře od dvaceti let až na

doživotí a za předpokladů, označených v § 16 odst. 2, užití i tohoto ustanovení.
Ustanovení odstavce 1, věty druhé platí i zde.

(3) Rozsudek budiž ihned vyhlášen ve veřejném zasedání soudu.

§ 30

O řízení před mimořádným lidovým soudem sepíše se zápis podle předpisů o řízení řádném. Tento zápis podepíše všichni členové senátu a zapisovatel.

§ 31

(1) Proti rozsudku mimořádných lidových soudů není řádných opravných prostředků.
Žádost o milost kýmkoliv podaná nemá odkladného účinku.

(2) Trest smrti se vykoná do dvou hodin po vyhlášení rozsudku. Na výslovnou žádost odsouzeného může být lhůta prodloužena o další hodinu. Konalo-li se řízení v nepřítomnosti obžalovaného, vykoná se trest smrti do 24 hodin po dopadení odsouzeného. Výkon trestu smrti buď však na přiměřenou dobu odložen, žádá-li to veřejný žalobce z důležitého veřejného zájmu.

(3) Zmateční stížnost k zachování zákona je přípustná.

(4) O návrhu na obnovu trestního řízení rozhoduje mimořádný lidový soud, který ve věci rozhodl. Přitom se řídí ustanoveními trestního řádu o obnově trestního řízení.
Ustanovení přechodná a závěrečná

§ 32

(1) Ustanovení zákona ze dne 3. května 1934, č. 91 Sb., o ukládání trestu smrti a o doživotních trestech, pro zločiny trestné podle tohoto zákona neplatí.

(2) Ustanovení zákona ze dne 11. března 1931, č. 48 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží, zůstávají v platnosti.

(3) Má-li se o činech trestných podle tohoto dekretu konati řízení před řádným soudem a jde-li o čin, o němž by jinak náleželo souditi porotnímu soudu, koná se celé řízení před sborovým soudem první stolice podle předpisů o řízení o činech přikázaných tomuto soudu.

§ 33

Účinnost tohoto dekretu se stanoví ode dne vyhlášení na dobu do 31. prosince 1948.

§ 34

Provedením tohoto dekretu se pověřují všichni členové vlády.

Dr. Beneš v. r. Fierlinger v. r. David v. r. Laušman v. r. Gottwald v. r. Ďuriš v. r. Široký v. r. Dr. Pietor v. r. Dr. Šrámek v. r. gen. Hasal v. r. Ursíny v. r. Hála v. r. gen. Svoboda v. r. Dr. Šoltész v. r. Dr. Ripka v. r. Dr. Procházka v. r. Nosek v. r. Majer v. r. Dr. Šrobár v. r. Dr. Clementis v. r., Dr. Nejedlý v. r. tiež za min. Masaryka Dr. Stránský v. r. gen. Dr. Ferjenčík v. r. Kopecký v. r. Lichner v. r.

Oberkirch 18.6.96.

Meine Lieben!

Möchte Euch alle aufs herzlichste grüßen.
Josef ist wieder gut nach Kanise gekommen. Sie hatten
schöne lustige Tage. 1. den Tag waren sie in Primm
n. 1. mal in Gmünd n. Reichenau, n. 1. Tag war
für den Heimort bestimmt.

Heiler hatten wir immer was zu tun. Am 3.5.
hat vom Herrn die Tochter das 2. mal geheiratet
sie war doch geschieden. So hatte ich auch Gäste
zu mir schlafen. Dann waren wir mal am der
bräunlichen Seenplatte, dann in der Schweiz
bei Zürich in einem Areal von 12 ha eine
Rhododendren n. Asaleenschwarz, es war herrlich
wie vielen schönen Farben. Jetzt sind bei 16. Juni
die für 2 Wochen in der Toskana so müssen
wir Garten gießen n. Haus weiden. So ist
immer was los. Haben jetzt immer heißes
Wetter so hat man auch Angst wegen Hagel.
Unser Nachbar ist auch 4 Tage in der Woche
in München bei der Freundin so müssen wir
auch gießen n. o. w. Das 14. Wochenende im
Juli hat die Feuerwehr 125 Jahre Gründungsfest
so ist auch 3 Tage was los. Da kommen Anderes
aus dem Spickewald für ein paar Tage zu uns.
Wie Ihr seht ist es uns nicht langweilig.

Anfang Mai ist der Schmeiser Richard gestorben
n. 10 Tage später seine Frau Hedi. Sie hatten vor
einigen Jahren den Sohn Ulrich Herzinfarkt verloren.
Das hat sie beide sehr getroffen.

5.

Wie geht es Euch allen? n. was macht Martin?
Hat er die Werkstatt schon gebohrt? Und was gibt
es Neues in Johns Dorf jetzt sind wir schon 50 Jahre
weg; aber es interessiert einen doch es was halt
unsere Heimat. Am 27. 6. führt ein Bus nach
Landshorn. Einige schlafen in der Teichmühle
n. ich plüß einige in der Linsener spritz.
Von Benedikt Miszi der Mann ist auch nicht mehr,
weil er hatte doch mal einen Schlaganfall. Die Kinder
reden immer noch von Johns Dorf es hat ihnen
damals gut gefallen. Na ja so Gott will n. wir
gesund bleiben wollen wir uns halt für nächstes
Jahr eine Fahrt nach Johns Dorf vornehmen.
Lieber im Mai da ist es noch nicht so heiß.
Heuer ging es eben nicht. Mit meinen Zählern
n. n. ist auch langsam ein Kleid sie wachsen.
Ja wir sind halt jetzt schon alle Leute. Mann
kann es gar nicht glauben wie schnell die Zeit
vergeht.

Nun höre ich auf mit dem dümmen
Zeig, bleibt gesund n. müde n. wir
grüßen Euch alle
auf herzlichste
Tote.

Mit langer Mutter hat ich am Sonntag
telefoniert. Sie ist eine liebe Freundin. Schade
es sind doch 300 km bis nach Vetro.

Grüße an Jarka
n. Manja.

Merklenhof 15.5.94.

Liebe Maltsehi!

Nach langer Zeit muß ich Dir doch wieder einmal schreiben. Wenn es auch ein trauriger Anlaß ist, der mich veranlaßt dies zu tun. Anbei die Todesanzeige von Weigl Hans. Wir waren zur Beerdigung. Seine Lebensgefährtin hat ihn die letzten Wochen im Krankenhause gepflegt. Nun sind nicht mehr viel von unserem Jahrgang am Leben.

Liebe Maltsehi wie geht es Euch besonders Dir gesinnungsvoll. Hast ja schon keine Wochen bei unserem letzten Besuch gehabt. Hoffentlich könnte die Kunst der Ärzte Dir helfen.

Nochmal zurück zu Weigl Hans. Er wollte im Frühjahre noch nach Hause fahren, aber Frieda sagte mir, daß Hans nicht mehr fahren kann. Darauf habe ich ihm angeboten, daß ich auch mit komme und ^{mein} Sohn sollte fahren.

Hans und ich haben uns schon gepreßt, unsere Heimat noch ein letztes mal zu sehen.

Doch Hans seine Krankheit hat es unmöglich gemacht, dies auch anzuführen.

Nun hab ich noch eine Bitte an Dich. Könntest Du mir die Anschrift von Peter Kova schreiben. Er wohnt in Linskoen und hat am Anger eine Wohnung. Vielleicht schreibst Du auch Deine Anschrift in den Brief. Ich komme mit den Hölckchen und Senichen auf den Buchstaben nicht anrecht.

Nun wünsche ich Euch alles Gute
mit viele Grünsse von

Franz Höhle

6.

Použitá literatura

- BASS Eduard. *Čtení o roce osmačtyřicátém*. Československý spisovatel, Praha 1963.
- BRANDES Detlef. *Cesta k vyhnání 1938 – 1945. Plány a rozhodnutí o „transferu“ Němců z Československa a z Polska*. Prostor, Praha 2002. ISBN 80-7260-070-2
- CÍLEK Roman, MOULIS Miloslav. *100 hodin, kdy umírala republika*. Epocha, Praha 2009. ISBN 978-80-87027-94-3
- CIHLÁŘ Jiří. *Sudetoněmečtí demokraté, antifašisté a Orlickoústecko*. OFTIS s.r.o., Ústí nad Orlicí 2003. ISBN: 80-86042-73-1
- CIHLÁŘ Jiří. *Těžká léta na Orlickoústecku 1929-1939*. OFTIS s.r.o., Ústí nad Orlicí 2000. ISBN: 80-86042-34-0
- ČERMÁKOVÁ Barbora, WEBER David. *Československu věrni zůstali. Životopisné rozhovory s německými antifašisty*. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v.v.i., Praha 2008. ISBN 978-80-7285-103-4
- GLOTZ Peter. *Vyhnání. České země jako poučný případ*. Paseka, Praha- Litomyšl 2006. ISBN 80-7185-705-X
- HAHNOVÁ Eva, HAHN Henning Hans. *Sudetoněmecká vzpomínání a zapomínání*. Votobia, Praha 2002. ISBN 80-7220-117-4
- HRUŠKA Emil. *Pohoří divočáků aneb sudetoněmecké kapitoly*. Futura, Praha 2002. ISBN 80-85523-78-7
- KAPLAN Jan, UHLÍŘ Jan B. *Praha ve stínu hákového kříže*. OTTOVO NAKLADATELSTVÍ, s.r.o., Praha 2005. ISBN 80-7360-210-5
- KMONÍČEK Josef, VAŠEK František. *Zpřetrhané síť*. Kruh, Hradec Králové 1990. ISBN 80-7031-336-6
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Benešovy dekrety. Nejvýznamnější dokumenty v plném znění*. FILIP TREND PUBLISHING, Pardubice 2002. ISBN: 80-86282-21-X
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Cesta do katastrofy. Československo-německé vztahy 1938-1947. Referáty z třetí konference česko-německé historické komise, konané ve dnech 7.-9. října 1992 ve Štíříně u Prahy*. Ústav mezinárodních vztahů, Praha 1992. ISBN 80-901301-7-8

KOLEKTIV AUTORŮ. *Konfliktní společenství, katastrofa, uvolnění. Náčrt výkladu německo-českých dějin od 19. století. Ústav mezinárodních vztahů*, Praha 1996.

ISBN-80-85864-22-3

KOLEKTIV AUTORŮ. *Proměny sudetské krajiny*. Český les, Praha 2006. ISBN 80-86125-75-2

KOLEKTIV AUTORŮ. *Vlastivěda Lanškrounska. Krajem koruny země*. Městské muzeum Lanškroun, Lanškroun 2002. ISBN 80-238-9081-6

KŘEN Jan. *Bílá místa v našich dějinách?* Lidové noviny, Praha 1990. ISBN 80-7106-003-8

KŘEN Jan. *Do Emigrace. Buržoazní zahraniční odboj 1938 – 1939*. Naše vojsko, Praha 1963.

KŘEN Jan. *Konfliktní společenství*. Sixty- Eight Publishers, corp., Toronto 1989.

ISBN 0-88781-210-4

MANDLER Emanuel. *Benešovy dekrety. Proč vznikly a co jsou?* Libri, Praha 2002. ISBN 80-7277-139-6

MORREL Sydney. *Viděl jsem ukřižování. Události v Československu v roce 1938 očima anglického novináře*. JOTA, s.r.o., Brno 2002. ISBN 80-7217-182-8

NÁPRSTEK Ivan. *Vzpomínky Němců na život v ČSR po odsunu 1946: ve spolupráci se Střediskem setkávání K. Klostermanna v Plzni*. Univerzita Pardubice, Pardubice 2006.

NOVOTNÁ Eva. *Politické a právní příčiny vzniku Československa*. Masarykova univerzita, Brno 2008.

OTČENÁŠEK Jaroslav. *Němci v Čechách po roce 1945 na příkladu západního Podještědí*. Akademie věd České republiky, Praha 2006. ISBN 80-85010-92-5

PAUSEWANG Gudrun. *Vzpomínám na Rozinkovou louku*. Aurora, Praha 2001. ISBN 80-7299-042-X

PEROUTKOVÁ Michaela. *Vyhnání. Jeho obraz v české a německé literatuře a ve vzpomínkách*. Libri, s.r.o., Praha 2008. ISBN 978-80-7277-345-9

RICHTER Karel. *Češi a Němci v zrcadle dějin. Od nejstarších časů- květen 1938*. Akcent, Třebíč 1999. ISBN 80-7268-054-4

RICHTER Karel. *Češi a Němci v zrcadle dějin. Květen 1938- do dnešní doby*. Akcent, Třebíč 1999. ISBN 80-7268-055-2

RICHTER Karel. *Sudety*. FAJMA, Praha 1994. ISBN 80-85374-22-6

SLÁDEK Milan. *Němci v Čechách*. Pragma, Praha 2002. ISBN 80-7205-901-7

SKŘÍVÁNEK Milan. *Odsun Němců ze Svitavska 1945 – 1947*. Historický klub Praha, Hradec Králové 1995.

STANĚK Tomáš. *Německá menšina v českých zemích v letech 1918- 1989*.

STANĚK Tomáš. *Předpoklady, průběh a důsledky vysídlení Němců z Československa (1918 – 1948)*. Amosium servis, Ostrava 1992. ISBN 80-85498-04-9

TROJAN Emil. *Tak přísahali... Partyzánský odboj v Orlických horách v letech 1939 – 1945*. Oftis s.r.o., Ústí nad Orlicí 2001. ISBN 80-86042-42-1

<http://www.psp.cz/docs/laws/dek/>

http://cs.wikipedia.org/wiki/Balkánské_války

http://cs.wikipedia.org/wiki/První_světová_válka

http://cs.wikipedia.org/wiki/Čtrnáct_bodů

http://cs.wikipedia.org/wiki/Pařížská_mírová_konference_1919

http://cs.wikipedia.org/wiki/Společnost_národů

http://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1920.html

http://cs.wikipedia.org/wiki/Velká_hospodářská_krize

http://cs.wikipedia.org/wiki/Československé_opevnění

http://cs.wikipedia.org/wiki/Německá_okupace_Čech_a_Moravy

http://cs.wikipedia.org/wiki/Druhá_světová_válka

http://cs.wikipedia.org/wiki/Edvard_Beneš

http://cs.wikipedia.org/wiki/Benešovy_dekrety

http://studena.valka.cz/postupim.htm#Problém_hranic

http://studena.valka.cz/postupim.htm#Začátek_konference

http://cs.wikipedia.org/wiki/Norimberský_proces

http://studena.valka.cz/postupim.htm#Osud_německé_menšiny

http://cs.wikipedia.org/wiki/Pražská_smlouva

http://cs.wikipedia.org/wiki/Sametová_revoluce

http://cs.wikipedia.org/wiki/Česko-německá_deklarace